

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã Mateus remimombe'ukwe o evangelho de Mateus

*Hesu Cristo rembypykwe héry kwéry
(Lc 3.23-38)*

¹ Hesu Cristo Davi amyrĩ remiarirõ joapyri pyri voi. Ha Davi amyrĩ katu Abraão amyrĩ remiarirõ joapyri pyri voi. Hembypykwe héry kwéry a-rami.

² Yma ete va'ekwe oiko va'ekwe Abraão amyrĩ. Ta'ýry jevy jevyha ko va'e. Ta'ýry Isaque. Upéi Isaque ra'y jevy Jacó. Upéi ta'ýry jevy Judá tyvýry kwéry ave. ³ Upéi Judá ra'y jevy, Perez tyvýry Zerá ndive oiko va'ekwe. Isy héry Tamar. Upéi Perez ra'y jevy Esrom. Upéi ta'ýry jevy Arão. ⁴ Upéi ta'ýry jevy Aminadabe. Upéi ta'ýry jevy Naassom. Upéi ta'ýry jevy Salmom. ⁵ Upéi ta'ýry jevy Boaz. Isy katu héry Raabe. Upéi Boaz ra'y jevy Obede. Isy katu héry Rute. Upéi Obede ra'y jevy Jessé. ⁶ Upéi ta'ýry jevy mburuvixagwasu Davi.

Upéixa Abraão amyrĩ-gwi mburuvixagwasu Davi amyrĩ peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe.

Upéi Davi ra'y jevy Salomão. Isy katu Urias rembirekokwe. ⁷ Upéi Salomão ra'y jevy Roboão. Upéi ta'ýry jevy Abias. Upéi ta'ýry jevy Asa. ⁸ Upéi ta'ýry jevy Josafá. Upéi ta'ýry jevy Jorão. Upéi ta'ýry jevy Uzias. ⁹ Upéi ta'ýry jevy Jotão. Upéi ta'ýry jevy Acáz. Upéi ta'ýry jevy Ezequias. ¹⁰ Upéi ta'ýry jevy Manassés. Upéi ta'ýry jevy Amom. Upéi ta'ýry

jevy Josias. ¹¹ Upéi ta'ýry jevy Jeconias tyvy kwéry ndive.

Oiko jave Jeconias, he'ýi kwéry ndive oipyhy-ma íxupe heraha-vy Babilônia yvy akéno-py.

Upéixa Davi amyrĩ-gwi yvy akéno-py ojereraha hagwe peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe. ¹² Yvy akéno-py ojereraha rire, oiko va'ekwe Jeconias ra'y Salatiel amyrĩ. Upéi ta'ýry jevy Zorobabel. ¹³ Upéi ta'ýry jevy Abiúde. Upéi ta'ýry jevy Eliaquim. Upéi ta'ýry jevy Azor. ¹⁴ Upéi ta'ýry jevy Sadoque. Upéi ta'ýry jevy Aquim. Upéi ta'ýry jevy Eliúde. ¹⁵ Upéi ta'ýry jevy Eleázar. Upéi ta'ýry jevy Matã. Upéi ta'ýry jevy Jacó. ¹⁶ Upéi ta'ýry jevy José. Ha'e Maria ména. Upe Maria Hesu sy voi. Hesu héry ave Cristo, Nhandejáry rembipora-vokwe voi, judeu kwéry remiha'arõ va'e voi.

¹⁷ Upéixa yvy akéno-py ojereraha hagwe-gwi Cristo peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe.

Hesu Cristo oikomaha (Lc 2.1-7)

¹⁸ Hesu Cristo oikomaha a-rami. Oiko va'ekwe Maria isyrã José rembirekorã. Omenda e'ỹ mboyve, oikwaa-ma va'ekwe omembyrã. Ome'ẽ-ma va'ekwe íxupe imembyrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ndaha'úi kwimba'e-gwi. ¹⁹ Ha ime-narã José katu tekoha-rupi voi oiko va'e. Oik-waa gwembirekorã imemby-tagwi, opoise mo'ã íxugwi: “Imemby rei-ta xe rembirekorã” he'i mo'ã. “Xe nda'e mo'ãi joty mba'eve atýra-py” he'i ojeupe ojepy'amongeta-vy. Upéa-gwi, “Apoi nhemi-ta íxugwi” he'i mo'ã ojeupe.

²⁰ Pyhare onhemongeta ha'e ae opy'a ndive: “Mba'éixa po apoi-ta íxugwi?” he'i he'i ojúepe. Upéi ikéra-py ojehexa uka íxupe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa:

—Nde, José, Davi remiarirõre, he'i ohenói-vy íxupe. —Eraha katu Maria-pe nde róga-py ne rem-birekorã. Ani katu eretĩ teĩ ereiko-vy indive. Ani erenotĩ teĩ ne rembirekorã ogwereco-ta va'e mitã, he'i íxupe. —Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi ae ogwereco-ta upe va'e mitã, he'i íxupe. ²¹ —Oiko-ta imemby kwimba'e va'e. Gwe'ýi kwéry-gwi om-boyke va'erã hembiaapo vaikwe, he'i íxupe ikéra pygwa. —Upéa-gwi erehenói va'erã íxupe Hesu-py. Pene resendeharã-gwi embohéry íxupe Hesu, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái ikéra-py imombe'u-vy.

²²⁻²³ —Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami:

“Oĩ oikwaa va'erã omembyrã omenda e'ỹ reheve.

Ha upe rire katu oiko-ma va'erã imemby.

Emanuel-py ohenói va'erã imemby-pe”

he'i upe Nhandejáry rembiporavokwe Cristo syrã-rehe. Emanuel he'i Nhandejáry-rehe nhane moirũharã-rehe. Ipokatu voi upe va'e Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami ãy oiko-ma.*

²⁴ Ko'ẽmba rire opáy-ma José. Ohendupa-ma Nhandejáry nhe'ẽ. Ogweraha-ma Maria gwóga-py gwembirekorã mo'ã. ²⁵ Hembireko jepe, gwembireko e'ỹ-rami joty ogwereco. Omboete-gwi íxupe, ogwereco mombyry joty íxupe. Ndokéiry vyteri

---

* **1:22-23** Is 7.14

hendive. Ha upe rire ae katu imemby kwimba'e oiko-ma rire, ogwereco ete-ma katu gwembireko-pe, ojehe'a tee-ma hese. ãy katu oiko tee gwembireko ndive. Maria memby rypykwe-pe, “Hesu” he'i ombohéry-vy íxupe.

2

Kwarahy resẽ-gwi ogwahẽ ou-vy hi'arandu eterei va'e

¹ Ha upéi katu Herodes mburuvixagwasu ramo oiko jave, oiko-ma Hesu. Belém tetã-my, Judéia yvy-py oiko-ma. Upe jave ogwahẽ-ma ou-vy Jerusalém tetã-my mombyrygwa hi'arandu eterei va'e. Mombyry-gwi kwarahy resẽ-gwi ou ra'e:

² —Kipy tipo oime mitã'i judeu kwéry ruvixagwasurã oiko va'ekwe? he'i oporandu-vy. —Pe mitã'i oikomaha kwaa ukaha va'e jasytata oje-upi oho-vy ramo kwarahy resẽ-my, orohexa-ma va'ekwe. Upéa-gwi mitã'i-pe oraju oromboete-vy, he'i Jerusalém tetã mygwa-pe.

³ Judeu ruvixarã rerakwã ohendu-ma ramo judeu ruvixagwasu Herodes, onhemondýi voi. Ndaipy'agwapyvéi-ma voi upéa oikwaa ramo. Entéro Jerusalém tetã mygwa gwive onhemondyipa hikwái. Ndaipy'agwapyvéiry oikwaa ramo upéa hikwái. ⁴ Upéa-gwi Herodes ohenói ou hagwã pa'i ruvixa kwéry gwive judeu rekombo'ehaty kwéry ndive:

—Mamo-py po oiko va'erã upe Nhandejáry rem-biporavo Cristo? Kipy tipo hekwagwã? Mbava'e tipo he'i va'ekwe yma gware kwatia nhe'ẽ? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

⁵ —Belém tetã-my, Judéia yvy-py oiko-ta, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe he'i a-rami:

⁶ “Ha'e-ta Belém tetã, Judéia yvy pygwa-rehe. Tetã'i jepe tuvixave va'e-rami joty. Upe-gwi oiko va'erã mburuvixagwasu. Gwymba-rehe onhangarekoha-rami, onhangareko va'erã Israel kwéry xe re'ýi kwéry-rehe”

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-gwi upe Nhandejáry rembiporavo oiko-ta Belém-py, he'i Herodes-pe hikwái.*

⁷ Upe ramo Herodes ohenói ou hagwã upe hi'arandu va'e kwéry. Omoha'e anho ohenói-vy oporandu hagwã upe jasytata-rehe:

—Araka'e pyhare po ojehexa uka ra'e peẽ-my jasytata? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

⁸ Oikwaa-ma ramo omondo Belém-py:

—Tapeho pejohu peve peheka íxupe, he'i. —Mamo pa oime pehexa porã. Petopa-ma ramo íxupe, peju jevy kuri pemombe'u xe-vy aikwaa hagwã xe ave aha hagwã ahexa íxupe, aha hagwã xe ave amboete íxupe, he'i mo'ã upe hi'arandu va'e-pe.

⁹ Ohendu-ma ramo mburuvixa nhe'ẽ, oje'ói hikwái oheka-vy. Upéi upe jasytata ojeupi ypyjave kwarahy resẽ-my ohexa va'ekwe oho henonderupi. Upéi mitã'i oimeha ári opyta yvate-py.

¹⁰ Ohexa ramo, ovy'a eterei.

—Iporã ete katu. Jahexa jevy-ma jasytata, he'i herovy'a-vy.

---

* 2:6 Mq 5.2

11 Upéi ogwahẽ oho-vy óga-py. Upe-py ohexa mitã'i-pe isy Maria ndive oiko ramo. Gwetypy'ã-rehe onhesũ imboete-vy íxupe. Omomba'egwasu íxupe hikwái. Upéi oipe'a imba'e ryru-gwi. Omboete eterei-vy, ome'ẽ rei mitã-pe ouro hepy va'e. Ome'ẽ íxupe hyakwã porã va'e, incenso héry va'e. Ome'ẽ ave íxupe hyakwã porã va'e mirra héry va'e ave. 12 Pyhare ogwahẽ ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. He'i:

—Aníke peho jevy mburuvixa róga-rupi, he'i hi'arandu va'e-pe.

Ike-py omombe'u íxupe. Upéa-gwi oikupe'o pe'o oje'ói-vy hikwái gwe'ýi ha-py.

Ogwerokanhy heraha-vy mitã'i Egito-py

13 Oho rire oje'ói-vy upe hi'arandu va'e, pyhare ojehexa uka ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. José oke jave, ojehexa uka íxupe:

—Epu'ã katu, he'i, —eraha isy ndive mitã'i. Erokany heraha-vy mitã'i Egito yvy-py. Epyta ranhe upe-py eiko-vy. Xe ha'e ramo ae, ereju jevy va'erã, he'i íxupe. —Mburuvixa Herodes katu oheka uka-ta íxupe ojuka uka hagwã. Upéa-gwi epyta upe-py, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái.

14 Upe-ma ramo opu'ã pyhare ogwerokanhy heroje'ói-vy. Ogweraha isy ndive mitã'i. Oho Egito yvy-py. 15 Upe-py opyta mitã'i ndive. Herodes omano ra'arõ-vy opyta Egito-py. Yma ete Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe he'i a-rami:

“Ahenói-ma xe ra'y-pe Egito yvy-gwi ou hagwã”

he'i upe Nhandejáry rembiporavo Cristo-rehe. Ipokatu voi Nhandejáry nhe'ě. Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.*

Ojejuka mitã kwimba'e

¹⁶ Ha upéi katu ndouvéi-ma Herodes renda-py pe hi'arandu va'e. Oikupe'o-ma ra'e oho-vy íxupe.

“Xe mbotavy rei ra'e” he'i ojeupe Herodes. Upéa ombopoxy eterei-ma íxupe, ojeupe nomombe'úiry-gwi. Upéa-gwi omondo Hesu oiko hagwe-py. Mitã'i gwive he'i ojuka ukapa hagwã. Belém tetã mygwa ijerekwe rehegwa ave he'i ojuka ukapa hagwã mitã kwimba'e-pe gwive. Mokõi ro'y ogwereco va'e, ne'írã omboty vyteri mokõi ro'y va'e-pe gwive he'i ojuka ukapa hagwã. Pe hi'arandu va'e omombe'u ha-rupi rei íxupe, he'i ojuka ukapa hagwã. ¹⁷⁻¹⁸ Yma Nhandejáry nhe'ě-py omombe'u va'ety Jeremias remimoigwe kwatia-rehe a-rami he'i:

“Omemy ohapirõ va'e nahendu-ma tetã héry va'e Ramá-py. Raquel remiarirõre voi upe va'e ohapirõ omemy kwéry. Ojahe'o ramo omemy kwéry-rehe nahendu-ma voi. Ndoikovéi-magwi omemy nohenduséry voi ombopy'agwapyharã mo'ã nhe'ě”

he'i va'ekwe imemy ojejuka va'ekwe-rehe. Upéixa yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma Belém tetã-my.*

Ogweru jevy-ma mitã'i Egito yvy-gwi

¹⁹ Ha upéi katu omano Herodes. Omano rire, ojehexa uka jevy José-pe Nhandejáry rembigwái

---

* 2:15 Os 11.1 * 2:17-18 Jr 31.15

yváy gwigwa. Egito-py vyteri oime ramo, ikéra-py ojehexa uka jevy íxupe:

²⁰ —Omano-ma mitã-rehe ija'e'ỹ va'ekwe. ãy ereraha jevy jepe arã upe-py. Ijukaseharãgwe omano-ma. Epu'ã katu, he'i —eraha jevy mitã isy ndive. Ereiko hagwe-py tereho jevy. Israel kwéry yvy-py tereho, he'i José-pe.

²¹ Upe-ma ramo opu'ã oje'ói-vy. Mitã ogweraha isy ndive jevy gwetã-my. Israel kwéry yvy-py oho.

²² Ha upéi katu:

—Ãy Herodes ra'yre Arquelau oiko jevy mburuvixagwasu ramo Judéia yvy-py, he'i José-pe omombe'u-vy.

Upéixa-gwi ikyhyje oho haggwã ta'yre manda ha-py. Pyhare ojehexa uka jevy íxupe ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. José oke jave, ojehexa uka íxupe:

—Ani ereho teĩ upe-py, he'i íxupe.

Upéixa-gwi ndohóiry oyvy-py. Galiléia yvy-py ae ha'e oho.

²³ Upe-py oho opyta Nazaré tetã-my. Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe he'i a-rami:

“He'i va'erã íxupe Nazaré pygwa”

he'i upe Nhandejáry rembiporavo Cristo-rehe. Ipokatu voi Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.

3

*Ojekwaa João Batista Nhandejáry nhe'ẽ
mombe'u-vy*

(Mc 1.1-8; Lc 3.1-18; Jo 1.19-28)

¹ Upe ramo ojekwaa-ma ou-vy João Batista. Tekwaty e'ỹ-my Judéia yvy-py ojekwaa-ma Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy:

² —Onhemo'agwĩ-ma katu ou-vy Nhandejáry nhande ruvixarã. Pemboasy katu pene rembiapo vaikwe. Perova pende rekoha pemoirũ hagwã íxupe, he'i omombe'u-vy.

³ Upearã-rehe yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaias remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami:

“Oĩ tekwaty e'ỹ-my onhe'ẽ hatã va'e. Pemopotĩ katu Nhandejáry raperã. Pembohape karẽ e'ỹ katu íxupe. Penhemoatyrõ katu henonde, he'i onhe'ẽ hatã-vy”*

he'i João Batista rekorã mombe'u-vy. ⁴ Ha'e camelo mymba ragwekwe-gwi onhemonde oiko-vy. Ha ixumbe katu vaka pire gwigwa. Ho'u tukúry-pe oiko-vy. Ei ka'agwy ho'u ave. ⁵ Upe jave ohopa oje'ói-vy henda-py Jerusalém tetã mygwa, Judéia yvy pygwa ave. Jordão ysyry jere rupigwa ave ohopa iha-py. ⁶ Ogwahẽ ramo henda-py, peteĩ teĩ onhemombe'u João-pe gwembiapo vaikwe-rehe: “Amboasy-ma xe rembiapo vaikwe” peteĩ teĩ onhemombe'u ramo, omongarai-ma íxupe. Jordão ysyry-py oporomongarai oiko-vy.

⁷ Ha upéi katu ogwahẽ ave ou-vy heta fariseu saduceu ndive. Onhemongarai ukase-vy ou íxupe hikwái. Ohexa ramo íxupe kwéry João he'i:

—Mbói-rami peẽ pende reko mbói reko-rami, he'i íxupe João. —Kiva'e po nde-vy he'i erekanhy hagwã? Ndikatúi erekanhy nde rereko asyharã-gwi, he'i íxupe kwéry.

---

* **3:3** Is 40.3

⁸ –Ere rova ramo nde rekoha, ehexa uka nde reko porãha. ⁹ “Abraão amyri nhande ru voi. Nhande kwéry hemiarirõre tee voi” ere rei eren-hemboete ukase-vy. Ani joty ere upéa. Pehexa katu ko va'e ita. Ha'e-ta peẽ-my. Ko itakwe Nhandejáry omondo kwaa va'erã kente ramo. Hetave omondo kwaa va'erã Abraão remiarirõre ramo. Ndaheko rasyiry arã hemimondo ramo ita. ¹⁰ Yva máta hi'a e'ỹ va'e oity va'erã. Hapy hagwã-pyma ogweraha va'erã. Oĩ-ma háxa ijypy-py ombogwái hagwã hapo-rupi. Upéixa ete ogwereco asy va'erã hekoha vai va'e-pe.

¹¹ –Xe, he'i –y-py mante apomongarai va'e penhemboasy-gwi pende rekoha vaikwe-rehe ojekwaa hagwã peẽ penhemboasyha pende rekoha vaikwe-rehe. Ha oĩ xe rapykwerigwa katu napene mongarai mo'ãi xe oromongaraiharami. Ha'e ombogwejy va'erã omoingo-vy pende py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, he'i. –Tatapy ae pene mongarai va'erã omokanhy ngatuvy pende reko tujakwe pendéhegwi. Tata-py imombopyrã jahapyha-rami ave, pende reko tujakwe oi-pe'a va'erã pendéhegwi. Pende aigwe ohapypa-ma va'erã. Ha'e ipu'akave va'e xéhegwi. Upéa-gwi, xe reko'ive íxugwi-gwi, xe ave atĩ íxugwi. Ni hembigwái ramo jepe ndikatúiry aiko. ¹² Yrupẽ-my nhamombo yvate-koty imboveve-vy. Upéi inhongatu haty-py nhamoĩ ha'ỹigwe. Ha ha'ỹi e'ỹ va'e pirekwe katu jahapy. Upéixa ete ha'e ogwahẽ-ma ou-vy oi-pe'a hagwã hekoha vai va'e-gwi hekoha porã va'e. Upe va'e ogweraha va'erã oha-py. Ha hekoha vai va'e katu ogwereco asy va'erã íxupe. Okái voi Nhandejáry rata. Ndoikói

voi imbogweharã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe João Batista imombe'u-vy.

Onhemongarai Hesu

(Mc 1.9-11; Lc 3.21-22; Jo 1.32-34)

¹³ Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu Galiléia yvy-gwi. Jordão ysyry-py ou. Ojéupe ave oipota omongarai. ¹⁴ Ha João katu nomongaraiséi íxupe:

—Iporãve katu xe mongarai nde voi. Nde, nde reko porãve xéhegwi, he'i íxupe João. —Nde reko porãve jepe, ma'erã ereju joty xe renda-py? Ma'erã erenhemongarai ukase joty xe-vy, he'i oporandu-vy.

¹⁵ —Ãy eheja katu tanhemongarai, he'i Hesu. — Upéixa iporã jajapo entéro Nhandejáry oipota va'e gwive, he'i João-pe.

Ha João he'i:

—Néi. Aipo ramo toromongarai, he'i Hesu-pe.

Ha omongarai íxupe.

¹⁶ Onhemongarai rire-ma, osẽ y-gwi ou-vy. Upe-ma ramo ojekwaa pya'e yváy-py. Upe-gwi ha'e ohexa ogwejy va'e. Pykasu-rami ogwejy ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ójehe ogwejy ramo ohexa. ¹⁷ Upéi ohendu yváy-gwi onhe'ẽ va'e. He'i:

—Kóá xe ra'y xe rembiayhu voi. Xe rembiero-hory porã ete va'e voi ko va'e, he'i yváy-gwi onhe'ẽ va'e Hesu-rehe.

4

Anháy ruvixa ombojejavyse mo'ã Hesu-pe

(Mc 1.12-13; Lc 4.1-13; Hb 4.15)

¹ Ha upéi katu ogweraha Hesu-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Tekwaty e'ỹ-my ogweraha

íxupe. Anháy renda-py ogweraha íxupe anháy ruvixa otantea hagwã íxupe ombojejavvy hagwã mo'ã. ² Quarenta áry, quarenta pyhare ave ohasa okaru e'ỹ reheve. Ha upe rire ae katu ivare'ama. ³ Upe ramo ohekoteta-vy ou anháy ruvixa. Ombojejavvyse mo'ã íxupe. Anháy he'i íxupe:

—Nde ere ndéjehe, “Xe Nhandejáry ra'y voi”. Aipo ramo ere ko ita-pe eremondo hagwã íxupe mbojape ramo, he'i Hesu-pe anháy itantea-vy, ombojejavvyse mo'ã-vy.

⁴ Hesu ae ndojapóiry joty inhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ ae joty omombe'u íxupe:

—Ko'a-rami ae voi Nhandejáry nhe'ẽ oĩ va'e kwatia-rehe, he'i íxupe:

—“Nhane rembi'ukwe-rehe anho rei ndaha'éi nhande rekoverã tee. Nhandejáry he'i va'e gwive ae nhande rekoverã tee”

he'i Hesu, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omombe'u-vy íxupe.*

⁵ Upe rire anháy ruvixa ogweraha íxupe Jerusalém tetã marangatu-py. Nhandejáry róga kakwaa-py ogweraha íxupe. Upe-py ijyvateve va'e ári omonhembo'y íxupe. Anháy he'i íxupe:

⁶ —“Xe Nhandejáry ra'y voi” ere nde ndéjehe, he'i íxupe. —Aipo ramo, he'a katu a-gwi. Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i anháy Hesu-pe ombojejavvy ukase mo'ã-vy:

—“Nhandejáry omonhangareko uka va'erã nde-rehe gwembigwái yváy pygwa-pe. Ipo-py nde joko va'erã pono ere'a-vy ererokwa hatã nde py ita-rehe”

---

* 4:4 Dt 8.3

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ oiporu rei-vy. —
Upéa-gwi he'a katu, he'i mo'ã Hesu-pe.*

⁷ Ha Hesu ae katu ndojapóiry joty inhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ ae joty omombe'u íxupe:

—Ko'a-rami ave oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i ave íxupe Hesu omombe'u-vy.

—“Ani katu eretantea teĩ Tupã nde Járy-pe imbojejavý ukase-vy mo'ã”

he'i anháy ruvixa-pe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omombe'u-vy.

⁸ Upéi ogweraha jevy Hesu-pe yvyatygwasu ári. Upe-py ohexa uka íxupe entéro tetã tetã ko yvy-py oĩ va'e gwive. Mburuvixa vixa róga kakwaa ohexa uka íxupe. Ijapo porã porãpyre, heta iporãve rãve va'e ohexa uka íxupe. ⁹ Ohexa ukapa rire he'i íxupe:

—Entéro ne rembiexakwe gwive ame'ẽ arã nde-vy, he'i íxupe anháy. —Ne retypy'ã-rehe erenhesũ ranhe ramo xe mboete-vy, ame'ẽ arã nde-vy, he'i otantea-vy imbojejavý ukase-vy mo'ã Hesu-pe.

¹⁰ Ha Hesu ae katu ndojapóiry inhe'ẽ. He'i joty íxupe:

—Tereho katu, nde Satanás, he'i joty íxupe. — Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i ave íxupe Hesu:

—“Pemomba'egwasu katu Tupã pende Járy-pe.

Íxupe anho mante pehendú pemboete-vy”
he'i anháy ruvixa-pe onhe'ẽ mbojevy-vy.

¹¹ Upéa he'i rire anháy ruvixa oheja íxupe oho-vy. Ha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ogwahẽ ou-vy iha-py. Hemikotevẽ ogweru.

---

* 4:6 Sl 91.11-12

*Onhepyrũ Hesu Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy
(Mc 1.14-15; Lc 4.14-15)*

¹² Ha upéi katu João Batista onhemoĩ preso. Oherakwã rendu ramo, Hesu osê jevy oho-vy Galiléia yvy-py. ¹³ Gwetã Nazaré-py ndopytái. Ova oho-vy Cafarnaum tetã-my. Pe Cafarnaum Galiléia yugwarusu rembe'y-py. Zebulon yvy pygwa, Naf-tali yvy pygwa ave he'i yma gware. ¹⁴ Upe-py ova Hesu yma gware he'i hagwe-rami oiko hagwã ãy. Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami:

¹⁵ “Oĩ Zebulon yvy pygwa, Naftali yvy pygwa ave. Oĩ yugwarusu rape-koty oĩ va'e, oĩ Jordão ysyry rovái pygwa, oĩ Galiléia yvy pygwa, judeu e'ỹ kwéry va'e. ¹⁶ Upe va'e kwéry pytũ-my rei oiko va'e-rami oiko va'ekwe. ãy katu hendy va'e-py ohexa porã va'e-rami oiko-ma va'erã hikwái. Gwĩ omano va'erã-rami, ohexa jokupe rei-ma va'e-rami oiko va'ekwe hikwái, ãy katu ohesape íxupe va'e-rami oiko va'erã hikwái”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.

¹⁷ Cafarnaum tetã-my ova rire, onhepyrũ Hesu Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy:

—Pene mo'agwĩ-ma ou-vy Nhandejáry pende ru-vixarã. Upéa-gwi pemboasy peteĩ teĩ pene rembi-apo vaikwe. Perova katu pende rekoha vaikwe, he'i omombe'u-vy íxupe kwéry.

*“Peju katu xe moirũ” he'i Hesu
(Mc 1.16-20; Lc 5.1-11)*

---

* **4:16** Is 9.1-2

18 Ha upéi katu Hesu ogwata oho-vy Galiléia yugwarusu yke-rehe. Ohexa oho-vy Simão-pe, héry va'e Pedro ave, tyvúry André ndive. Ohexa omombo ramo oity hagwã y-py kyha oipyhy hagwã pira. Pira jopoihaty voi ha'e kwéry:

19 —Peju katu xe moirũ, he'i íxupe kwéry. —Nde katu pira jopói kwaahaty. ãy ae orohekombo'e-ta xe moirũ uka hagwã gwĩ kente kwéry-pe, he'i ohenói-vy íxupe kwéry Hesu.

20 Upe-ma ramo pya'e oheja okyha. Omoirũ-ma oho-vy Hesu-pe.

21 Ha upéi ohasave Hesu oho-vy gwenondekoty. Ohexa oho-vy mokõi Zebedeu ra'y, Tiago tyvúry João ave. Gwu ndive omoatyrõ oiko-vy kanoagwasu-py kyha. Ohenói íxupe ojeupe omoirũ hagwã:

—Peju katu xe moirũ, he'i íxupe kwéry.

22 Upe-ma ramo pya'e oheja okanóa gwu reheve. Oho hupive omoirũ-vy Hesu-pe.

*Hesu oporombo'e oporombogwera ave
(Lc 6.17-19)*

23 Ha upéi katu Hesu oho Galiléia tetã tetã-rupi. Ojeporahéi haty haty-rupi oporombo'e. Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u. Entéro mba'asy-gwi oporombogwera gwera oiko-vy. 24 Upe-ma ramo isarambi oho-vy herakwã. Síria tetã tetã-rupi oho herakwã. Upéixa-gwi ogweru íxupe opamba'e mba'asy rerekoha va'e gwive. Gwĩ hasy ete va'e, gwĩ anháy rerekoha, gwĩ he'o'ã'o'ã va'e, gwĩ hajy jeapa va'e ogweru ave íxupe. Entéro hasy va'e íxupe ojereru va'ekwe gwive, ombogwerapa joty ha'e. 25 Upe

ramo heta ojogweroaty Hesu-rehe hikwái. Oĩ heta Galiléia yvy pygwa, oĩ heta Dez Cidades oje'eha tetã mygwa. Oĩ heta Jerusalém tetã mygwa, Judéia yvy pygwa ave. Oĩ heta Jordão ysyry rovái pygwa. Heta eta kente oho ijave oje'ói-vy.

5

Heko vy'a tee va'e (Lc 6.20-23)

¹ Ha upéi katu heta eterei ijaty va'e omoirũse Hesu-pe. Ha ha'e katu ohexa ramo íxupe kwéry, ipa'ũ-gwi ojeupi oho-vy. Ijavyte kwéry-gwi ojeupi oho-vy. Yvyaty ári-ma ojeupi oho-vy. Upe-py ogwahẽ ramo, ogwapy-ma yvyaturu-rehe. Ogwapy rire, omoirũ íxupe hemimbo'e kwéry. ² Upe ramo onhepyrũ-ma ohekombo'e porã-vy gwemimbo'e kwéry-pe. He'i omombe'u-vy íxupe kwéry:

³ —Gwĩ, “Iporiahu va'e-rami ko yvy-py xe aiko” he'i ójehe va'e, gwĩ, “Xejehegwi rei ndikatúiry xe aiko” he'i ójehe va'e, heko vy'a tee va'e. Nhandejáry nhande ruvixa ndive gwarã voi. Upéa-gwi ovy'a.

⁴ —Gwĩ gwembiapokwe omboasy-vy hasẽ va'e, heko vy'a tee joty. Nhandejáry remimbopy'agwapyrã voi upéa. Upéa-gwi ovy'a.

⁵ —Gwĩ ipoxy pya'e e'ỹ va'e, heko kirirĩ va'e, heko vy'a tee va'e. Ko yvy pygwa íxupe gwarã. Ko yvy imba'e teerã. Upéa-gwi ovy'a joty.

⁶ —Gwĩ Nhandejáry remimbota gwive ojaposeve seve va'e, heko vy'a tee va'e. Ivare'a va'e-rami, ijuhéi va'e-rami ave oiko hemimbota ojapose eterei-gwi. Ojapo rire ovy'a va'erã. Onhem-bopy'ajeko tee va'e-rami ovy'a-ma va'erã oiko-vy.

7 –Gwĩ gwapixa-pe oiporiahuvereko va'e, heko vy'a tee va'e. Oiporiahuvereko va'erã ave íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi ovy'a.

8 –Gwĩ hesakatu reheve ipy'a potĩ va'e, heko vy'a tee va'e. Ohexa va'erã Nhandejáry-pe. Upéa-gwi ovy'a.

9 –Gwĩ gwapixa peteĩxa omoingo porã va'e, ombojoja va'e, heko vy'a tee va'e. “Xe ra'y voi, xe rajy voi” he'i va'erã hese Nhandejáry. Upéa-gwi ovy'a.

10 –Gwĩ Nhandejáry remimbota ojapo-gwi ogwereco asy ramo jepe íxupe, heko vy'a tee joty. Nhandejáry nhande ruvixa ndive gwarã voi. Upéa-gwi ovy'a.

11 –Ha peẽ ave xe moirũ-gwi onhe'ẽ rei rei va'erã pende-rehe. Pende rereco asy va'erã. Xerehe ndaija'éi-gwi opaixagwa ivai va'e omombe'u vai va'erã pende-rehe, ijapu va'erã pende-rehe. Upéixa pende rereco jave, pende reko vy'a tee voi. 12 Pevy'a katu. Perovy'a joty katu pende-rehe hembiaipo vai va'e. Yváy-py heta eterei ombohekovia va'erã peẽ-my ome'ẽ-vy Nhandejáry. Upéa-gwi pevy'a joty. Pende rerekoha-rami ave ogwereco asy va'ekwe myamyri Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Yma gware-pe pene renonderã-rehe ogwereco asy hagwe-rami ave, ãy pende rereco asy ave va'erã.

Juky rehegwa nhe'ẽ, yvypóry kwéry-pe ohesape va'e-rami oiko va'e rehegwa nhe'ẽ ave

(Mc 9.50; Lc 14.34-35)

13 –Pejeapysaka katu juky rehegwa nhe'ẽ-rehe. Juky-rami peẽ peiko ko yvy-py. Pono ine so'o-rehe juky nhamoĩ va'e-rami, peẽ peiko ko yvy-py ani

hagwã teko rei ivaive ive oho-vy. He porã juky ha ndahe porãvéi ramo, ndikatuvéi-ma nhamoatyrõ íxupe. Naiporãvéi-ma nhamoatyrõ hagwã. Nde eremombo-ma va'erã. Erepyrũ va'erã hese.

¹⁴ —Yvypóry kwéry-pe pehesape va'e-rami ave peẽ peiko. Ojekwaa porã tetã yvyaty ári onhemoĩ va'ekwe. Ndikatúiry onhomi nhomi íxupe. ¹⁵ Ojekwaa porã ave tataendy. Nhamoendy ramo, ndajajaho'íry nha'ẽ gwy-py. Tataendy'y ári ae nhamoĩ. Upe ramo entéro óga pygwa-pe pe tataendy ohesapepa oĩ-vy. ¹⁶ Upéixa ete ohesape va'e-rami, tojekwaa porã ne rembiapo porãkwe. Upéixa ramo nde rapixa kwéry ohexa va'erã ne rembiapo porã. Ohexa ramo, omomba'egwasu va'erã nde Ru yváy pygwa-pe, he'i Hesu.

Moisés amyri remimombe'ukwe rehegwa nhe'ẽ

¹⁷ Upéi he'i jevy Hesu:

—Ani ere teĩ: “Ogwahẽ-ma ou-vy Hesu ohekoviarõ hagwã Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha” ani ere teĩ. “Ouma ohekoviarõ hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri remimombe'ukwe tekoha” ani ere teĩ. Agwahẽ-ma ae aju-vy ipokatu hagwã upe Nhandejáry remimo'arandukwe nhe'ẽ oiko hagwã he'i hagwe-rupi, he'i.

¹⁸ Upéi he'i ave:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ko yvy áry ndive oiko jave, nonhemohekoviarõ mo'ãi va'erã Moisés amyri remimombe'ukwe nhe'ẽ. Nomokanhy mo'ãi ni peteĩ ojehai va'ekwe. Ni peteĩ ndyky jaiporu va'e kwatia nhamonhe'ẽ porã hagwã

nomokanhíi va'erã. He'i hagwe-rami oikopa peve nonhemohekoviariõ mo'ãi va'erã Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. ¹⁹ Upéa-gwi oĩ ramo Nhandejáry kwatia nhe'ẽ ohendu rire mixĩ eterei va'e nohendusevéi va'e. Upéi ohendu e'ỹ uka hagwã ombo'e gwapixa-pe. Upe va'e apohare-pe nomomba'egwasúi arã voi Nhandejáry oiko harupi nhande ruvixarã. Ombohekomixĩve va'erã ae voi íxupe. Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ apoha, “Pehendu katu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Moisés amyri remimombe'ukwe” he'i ae va'erã gwapixa-pe, omomba'egwasu va'erã íxupe Nhandejáry oiko harupi. ²⁰ Ha gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry ndive ojapose mo'ã Nhandejáry remimbota gwive ogwahẽ hagwã mo'ã oho-vy nhande ruvixa ramo Nhandejáry oiko haty-py. “Heta nhane rembiapo porã porã” he'i ójehe kwéry. “Upéa-gwi nhagwahẽ va'erã jahavy Nhandejáry oiko haty-py” he'i mo'ã ójehe kwéry. Ha nogwahẽ mo'ãi voi. Ha'e kwéry hekorupi peiko ramo, napemoirũ mo'ãi Nhandejáry pene ruvixarã-pe. Nhandejáry remimbota gwive pehenduseve seve ramo ae, pemoirũ va'erã íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Ipoxy rei va'e rehegwa nhe'ẽ

²¹ Upe rire katu he'i jevy Hesu:

—“Ani ereporojuka teĩ” he'i araka'e yma gware-pe. “Oporojuka va'ekwe-pe ogweraha va'erã mburuvixa rovagwy-py oporandu hagwã íxupe hembiapokwe-rehe” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehenduma. ²² ãy xe ae katu nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my.

Gwe'yí-rehe ipoxy rei va'e-pe gwive ogweraha va'erã mburuvixa renda-py ogwereco hagwã íxupe hembiapokwe-rami. Gwe'yí-rehe onhe'ẽ rei va'e-pe ogweraha va'erã mburuvixa kwéry ojogweroaty haty-py omoporandu uka hagwã hembiapokwe-rehe íxupe. Ha, “Nde tavy. Ne arandu e'ỹ va'e” he'i va'e gwive gwapixa-pe katu, ojereraha va'erã tata opa rei rei e'ỹ va'e-py.

²³ —Upéixa ramo ereho ramo Nhandejáry róga-py ne remime'ẽrã ereme'ẽ-ma hagwã íxupe Nhandejáry apyka nhamboete haty-py, upe-py nde re'yí nde-rehe ija'e'ỹha-rehe ne mandu'a ramo, ani ereme'ẽ ranhe teĩ Nhandejáry-pe ne remime'ẽrã.

²⁴ Eheja rei katu Nhandejáry apyka renonde-py. Tereho ranhe katu nde rapixa ha-py erehekombojoja ranhe hagwã íxupe peteixa ereiko hagwã. Ha upe rire katu eju jevy Nhandejáry ha-py ne remime'ẽrã ereme'ẽ hagwã íxupe. ²⁵ Embojoja mani katu nde-rehe ija'e'ỹha-pe peho jave mburuvixa ha-py. Ne'írã vyteri eregwahẽ jave, embojoja ranhe katu ne nhe'ẽ nde rapixa ndive erembovy'a jevy hagwã íxupe. Nerembojojái ramo íxupe, ne me'ẽ arã mburuvixa po-py. Upéi mburuvixa ne me'ẽ va'erã polícia po-py. Upéi nde reja va'erã preso. ²⁶ Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Preso erepyta rire, ndopoi rei mo'ãi ndéhegwi. Nane mosẽ mo'ãi. Ndereve reveha gwive ne mbopaga uka va'erã. Erepagapa rire mante, ne mosẽ va'erã, he'i Hesu.

Mba'éixa nhanhemongy'a

(Mt 19.3-9; Mc 9.43-47; 10.11-12; Lc 16.18)

²⁷ Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ani erenhomongy'a teĩ nde rapixa rembireko ndive, nde rapixa ména ndive ereiko-vy” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehenduma. Ha ãy katu xe ae nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my.

28 —Gwĩ opy'apy-py imandu'a gwapixa rembireko-rehe oikose-gwi indive va'e, hendive ndoikói vyteri ramo jepe, ojejavy joty. Gwesa-rupi joty ogwereco gwapixa rembireko. Omongy'a-ma va'e-rami, ojapo vai-ma hese.

29 —Upéixa ramo nde resa nde akatúa-koty oĩ va'e-gwi erejejavu-ta ramo, ejejoko joty ne rembiapo vairãgwe-gwi. Enohẽ katu peteĩ nde resakwe emombo ndejéhegwi nde resakwe, peteĩ hesa pehẽ va'e-rami ereiko hagwã. Nde resa mokõi reheve nde reraha ramo tata ijapy e'ỹ va'e renda-py, ivai eterei va'erã nde-vy. Iporãve erenohẽ eremombo peteĩ nde resakwe ndejéhegwi.

30 —Ha nde po nde akatúa-koty oĩ va'e-gwi erejejavu-ta ramo, ejejoko ae katu ne rembiapo vairãgwe-gwi. Ejahya ae katu upe nde po emombo ndejéhegwi. Peteĩ ipo va'e rekoha-rami ae katu eiko. Mokõi nde po reheve nde reraha ramo tata ijapy e'ỹ va'e renda-py, ivai eterei arã. Iporãve erejahya peteĩ nde po ndéhegwi.

31 —“Gwembireko-gwi opoise va'e gwive, tojapo kwatia ome'ẽ hagwã gwembireko-pe, Apoi-ta ndéhegwi, he'i-vy va'e tome'ẽ íxupe” upéa he'i ave araka'e yma gware. 32 Ha ãy katu xe ae nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. Gwembireko-gwi opoi va'e ojapo vai hese. Upéi hambirekokwe omenda jevy ramo, onhemongy'a-ma va'erã. Ha

Nhandejáry katu omoingo asy va'erã imenakwepe, omenda amboaese jevy-gwi oheja rei gwembireko hagwe-rehe. Ha kunha hejapyre-rehe omenda jevy va'e katu, onhemongy'a va'erã ha'erami ave. Ha kwimba'e ambue ndive ojohu va'e gwembireko katu, opoi ramo gwembireko-gwi, ndojapo vaíry hese, he'i Hesu.

Ani ereiporu teĩ imba'e réry rei ne nhe'ẽ pokatuve hagwã mo'ã

(Tg 5.12)

³³ Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ani erejapo e'ỹ teĩ ne nhe'ẽ. Xe apu ramo xe rendu va'erã Nhandejáry, ere ramo, ejapo katu ne nhe'ẽ” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa ave pehendu-ma.

³⁴ —Ãy ae katu nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. “Nanhe'ẽ rei mo'ãi, ajapo-ta voi” ere ramo, ani ereiporu teĩ imba'e réry rei ererovia uka hagwã ne renduharã-pe ne nhe'ẽ. Ani ereiporu yváy réry. Upe-py Nhandejáry ogwapy haty. Nde ae ne nhe'ẽ eiporu. ³⁵ Ani ereiporu teĩ yvy réry. Upe-py Nhandejáry opyrũ haty. Ani ereiporu teĩ Jerusalém tetã réry. Upe-py oiko Nhandejáry nhande ruvixagwasu. Nde ae ne nhe'ẽ eiporu. ³⁶ Ani ereiporu teĩ ne akã réry ererovia uka hagwã ne renduharã-pe ne nhe'ẽ. Nhandejáry mba'e ne akã. Nde ávy peteĩ va'e neremomorotĩ kwaái, neremohũ kwaái ave. Nde ae ne nhe'ẽ eiporu. ³⁷ Erenhomongeta ramo, erejapose va'erã-rehe. “Ajapo-ta” ere. Ha nderejaposéi va'erã-rehe, “Ndajapo mo'ãi” ere ave. Imba'e réry rei ani ereiporu teĩ. Imba'e réry rei

ereiporu ramo, nde rekombo'e ra'e anhaygwasu. Anhaygwasu rape-rupi ereiko ra'e, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

*Ani erejehepy teĩ nde rapixa-rehe
(Lc 6.29-30)*

³⁸ Upéi he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—“Iporã erejepy” he'i araka'e yma gware-pe. “Nde resa ombyai ramo nde rapixa, embyai katu hesa hekovia. Ne rãi omopẽ ramo nde rapixa, emopẽ katu hãi hekovia. Nde-rehe ojapo hagwe-ramima nde rapixa ejapo ave hese” he'i araka'e nhande rekorã omombe'u-vy araka'e. Upéa pehenduma.

³⁹ —Ãy ae katu iporãve amombe'u-ta peẽ-my. Aníke upéixa erejapo teĩ. Nde rapixa nde-rehe ojapose va'e ojapo ramo, ani joty kuri erejepy teĩ hese. Nde rovapete ramo jepe nde akatúagwi, ani joty kuri erejepy teĩ hese. Nde rovapete ramo jepe, ejerova rova joty íxupe. Eme'ẽ joty íxupe nde rova asu nde rovapete jevy hagwã.

⁴⁰ Nde reraha ramo mburuvixa renonde-py oipe'a hagwã ndéhegwi ne kamisa, eme'ẽ íxupe togweraha ne kamisa nde ao jo'a ndive. ⁴¹ “Eraha katu areko va'e peteĩ quilômetro” he'i ramo nde-vy peteĩ soldado omanda-vy, ejapo katu inhe'ẽ. Ejapove joty inhe'ẽ. Eraha joty katu ogwereco va'e mokõi quilômetro. ⁴² Gwĩ oikotevẽ va'e ojerure ramo nde-vy, eme'ẽ katu íxupe. Ne mba'e oiporuse va'e-pe eiporuruka joty ave íxupe, he'i Hesu.

*Nde-rehe ija'e'ỹ ramo jepe, ehayhu joty kuri íxupe
(Lc 6.27-28,32-36; Rm 12.14)*

⁴³ Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ehayhu katu nde re'ýi-pe ha nde-rehe ija'e'ỹ va'e-pe ani ave erehayhu teĩ” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehendu-ma.

⁴⁴ —Ãy ae katu nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. Nde-rehe ija'e'ỹ va'e jepe, ehayhu joty íxupe. Nde rereko asy va'e-rehe, ejapo joty oração. Embojeupi joty katu ne nhe'ẽ Nhandejáry-pe hese kwéry. ⁴⁵ Upéixa Nhandejáry rekoha. Upéixa ereiko va'erã nde Ru yváy pygwa ra'y tee ramo. Nhande resape uka va'e peteĩxa nhande rereko. Hekoha vai va'e-pe hekoha porã va'e-pe ave omosẽ kwarahy omoendy-vy peteĩxa Nhandejáry. Hembaliapo porã va'e-pe hembaliapo vai va'e-pe ave omongy peteĩxa. Enterove va'e-pe ohayhu-gwi ojapo upéixa. Pende Ru yváy-py oĩ va'e ojapoha-rami ave, peẽ pejapo katu.

⁴⁶ —Nde rayhu va'e-pe anho erehayhu ramo, “Hekoha porã eterei” nde'i mo'ãiry nde-rehe Nhandejáry. Nde reko-ramima ave oiko gwĩ plata-py nhane mbopaga va'ety, hese imandu'a vai va'e. ⁴⁷ Nde re'ýi anho ererovy'a ramo, “Hembaliapo porã eterei” nde'íry va'erã nde-rehe Nhandejáry. “Xe rekoha porã” ere rei arã ndéjehe. Nde reko-ramima ave oiko va'erã judeu e'ỹ va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha, gwe'ýi anho ogwerovy'a-vy.

⁴⁸ —Peiko ae katu Pende Ru yváy pygwa reko-rupi. Ha'e hekoha porã tee rei voi heko jejavy e'ỹ reheve. Ha'e-ramima peiko meme katu, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

6

Ne rembiapo porã ramo, ani erejapo teĩ enterove

resa-py erejehexa ukase-vy

¹ Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Xáke, enhangareko porã katu ndéjehe, he'i. — Ne rembiapo porã ramo, ani erejapo teĩ enterove va'e resa-py erejehexa uka porãse-vy imandu'a porã hagwã mo'ã nde-rehe. Upéixa ereiko ramo, “Hekoha porã upe va'e. Íxupe gwarã ame'ẽ-ta” nde'i mo'ãi arã voi nde-rehe Nhandejáry pende Ru yváy pygwa. Nde rekoha oikwaa voi. Ani erejapo teĩ upéixa. Ndaipotái upéixa erenhemboete ukase ereiko-vy.

² —Iporiahu va'e-pe ereme'ẽse ramo, ani ereiko gwĩ gweko-gwi rei enterove resa-py ojehexa uka porãse va'e reko-rupi, opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e reko-rupi. Atýra-py ojeporahéi haty-py omonhe'ẽ gwemimbygwasu, enterove imandu'a porã hagwã mo'ã hese. Tape-rupi ombopu onhemboete ukase-vy mo'ã. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Hexaháry-pe onhemboete uka rire, mba'eve nome'ẽ mo'ãvéi-ma íxupe Nhandejáry. ³⁻⁴ Iporiahu va'e-pe ereme'ẽse ramo ae, eme'ẽ nhemi íxupe. Tojekwaa e'ỹ ne remime'ẽ. Toikwaa e'ỹ jepe nde po asu va'e nde po akatúa va'e rembiapo. Toikwaa e'ỹ nde reko irũ kwéry ne remime'ẽ. Upéixa nde Ru yváy pygwa ombohekovia va'erã nde-vy ome'ẽ-vy. Ndaipóri íxugwi okanhy va'e. Okanhy va'erãgwe jepe ae ojohu joty Nhandejáry, he'i Hesu.

Oração erejapo ramo, a-rami ejapo

⁵ Upéi he'i jevy Hesu:

—Gwĩ nombojekwaái joty va'e opy'a ky'aha, ojehexa uka porãse-vy rei ojapo va'e mo'ã oração,

onhembo'yse oraçãõ apo-vy. Ojeporahéi haty-py ojapo oraçãõ imandu'a porã hagwã mo'ã hese. Ojéhegwi rei ojapo mo'ã oraçãõ enterove resa-py. Onhemboete ukase-vy rei ae onhembo'yse tape kurusu-py. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ojekwaa porã rire, mba'eve íxupe nombohekovia mo'ãvéi-ma Nhandejáry. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami, he'i.

⁶ —Oraçãõ erejapo jave ae, eike katu koty-py. Ne rokẽ emboty ndejeheve. Upéi ne anho ha-py embojeupi ne nhe'ẽ nde Ru jahexa e'ỹ va'e-pe. Ha upe rire katu nde Ru yváy pygwa ne anho ha-py erejapo va'e rexa-vy, nde rovasa porã va'erã ombohekovia-vy nde-vy.

⁷ —Gwĩ judeu e'ỹ va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha onhembo'e mbo'e rei. Heta nhe'ẽ oĩporu rei va'e omondo rei onhe'ẽ Nhandejáry-pe. “Xe nhe'ẽ puku ramo, anhe'ẽ porã-ma” he'i mo'ã ójehe. “Heta-gwi xe nhe'ẽ, ohendu-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry” he'i mo'ã ójehe. ⁸ Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami. Erejerure e'ỹ reheve ne remikotevẽ oikwaa-ma Nhandejáry nhande Ru.

⁹ —Oraçãõ erejapo ramo, a-rami ae kuri ere: Ore Ru yváy-py ereime va'e. Opa-rupi tomboete nde réry marangatu va'e. ¹⁰ Ejehexa uka uka katu yvy pygwa-pe huvixarã. Ne remimbota yváy pygwa ojapoharami, tojapo yvy pygwa ave. ¹¹ ãy eme'ẽ ore-vy ore remi'urã ãy gwarã. ¹² Ore poriahuvereko katu orojevavy rire. Ore rapixa-pe ore-rehe ojevavy rire oroiporiahuverekoha-rami, ore

poriahuvereko katu ore-vy ave. ¹³ Ani teĩ ereheja ore rekombo'e vai anháy. Ore resende ae katu íxugwi. Nde ae ko mburuvixa teeve voi. Nde pu'aka porãve va'e voi nde. Tane momba'egwasu enterove va'e opa e'ỹ reheve. Amém.*

¹⁴ —Ha'e-ta peẽ-my. Nde-rehe ojejavy rire nde rapixa-pe ereiporiahuvereko ramo, nde-vy ave nde poriahuvereko va'erã nde Ru yváy pygwa. ¹⁵ Ha nde rapixa-pe ndereiporiahuverekói ramo katu, nde-vy ave nande poriahuvereko mo'ãi va'erã nde Ru yváy pygwa, he'i Hesu.

Jakaru e'ỹ reheve rehegwa nhe'ẽ

¹⁶ Upéi he'i jevy Hesu:

—Gwĩ opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e gweko-rehe rei onhemboete ukase va'e, okaru e'ỹ reheve ohasa mo'ã Nhandejáry mboete-vy. Upéixa ojapo ramo, hova asy oiko-vy ovy'are'ỹ va'e-rami. Ndo-jehovahéiry. Ndojekyvu porã ave ojehexa uka porã haggwã okaru e'ỹha onhemboete ukase-vy rei. Oipota enterove omanha hese. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Onhemboete rire, nomb-hekovia mo'ãi va'erã íxupe ome'ẽ-vy Nhandejáry. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami. ¹⁷⁻¹⁸ Ha peẽ katu Nhandejáry mboete-vy pekaru e'ỹ reheve pehasa ramo, pejekyvu porã katu. Pejehovahéi katu. Upéixa pende rapixa-pe ndojekwaái va'erã pekaru e'ỹha. Ha Nhandejáry ha'e anho mante oikwaa va'erã pekaru e'ỹha. Ndaipóri íxugwi okanhy va'e. Ne rembiapo nhemi oikwaa ramo, ombohekovia

---

* **6:13** Lc 11.1-4

va'erã nde-vy ome'ẽ-vy ne rembiapo porãgwe-rehe, he'i Hesu.

*Yváy pygwarã-rehe katu pepena
(Lc 12.33-34; 2 Tm 4.8; 1 Pe 1.4)*

¹⁹ Upéi he'i jevy Hesu:

—Ani erenhongatu rei teĩ ko yvy-rehe ne mba'e kwéry. Onhembotapurupa arã nde ao. Onhembyaipa arã ne mba'e. Ombokwa arã nde róga-rehe imonda va'e oike hagwã nde koty-py. Ndaha'éi yváy pygwarã ko yvy pygwa va'e. Nhane rembiejarã meme voi. ²⁰ Nhandejáry reminhongatu yváy-py peẽ-my gwarã-rehe ae katu pepena peikovy ko yvy-py. Yváy-py onhongatu va'e-rami peiko katu ko yvy-py. Upe-py ndaipóri nhande ao ombotapururu rei va'erã. Ndaipóri nhane mba'e ombyai rei va'erã. Upe-py ndaipóri nhande róga-rehe ombokwa mbokwaharã nhande koty-py oikevy omonda va'erã nhandéhegwi nhane reminhongatu va'e. ²¹ Nhane rakate'ỹha-ma nhane renondepy nhamoĩ meme jaiko-vy. Upéa-gwi ani erenhongatu rei teĩ ko yvy-rehe ne mba'e kwéry. Hese anho ereity arã nde resa ereiko-vy. Epena ae katu nde reko porãã yváy pygwarã-rehe, he'i Hesu.

*Nhande resa nhande rete resapeha
(Lc 11.34-36)*

²² Upéi he'i jevy Hesu:

—Ha nhande resa reheve katu ohexa va'e-rami oiko nhande rete. Jahexa porã ramo, ohexa vérami ave nhande rete. Hembipepa íxupe va'e-rami oiko. Upéixa nde rekoha porã tee ramo, arakatu pygwa vérami ereiko va'e, erejehesa rerova ukavy Nhandejáry-rehe. ²³ Ha naiporãi ramo nhande

resa katu hesa e'ỹ va'e-rami oiko nhande rete. Ndohexa uka porãi ramo nhande-vy, pytũ-my oiko ave nhande rete. Upéixa voi nde rekoha vai ramo, pytũ-my vérami ereiko va'e, erejehesa rerova uka e'ỹ-vy Nhandejáry-rehe. Ipytũmba rei voi nde-vy. Ndahapéi voi nde-vy, he'i Hesu.

Ne remikotevẽ-rehe gwive ani erepena pena ereiko-vy

(Lc 12.22-31; Fp 4.6; 1 Pe 5.7)

²⁴ Upéi he'i jevy Hesu:

—Avave ndikatúi ojáry mokõi va'e nhe'ẽ-py omba'apo. Oĩ ramo nhande-rehe mokõi omanda va'e, peteĩ va'e-rehe nanhande a'ei va'erã. Outro-pe jahayhu va'erã. Peteĩ va'e-rehe nhane rakate'ỹ va'erã. Ha outro-pe ndajahexaséi va'erã. Upéa-gwi naiporãi nhane rakate'ỹ eterei plata-rehe. Erebotuvixave ramo plata, ipu'aka va'erã nde-rehe. Nerepenái va'erã Nhandejáry-rehe. Nde kupe-py oĩ va'e-rami erereko va'erã íxupe.*

²⁵ —Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my. Aníke erepena pena anho rei ere'u va'erã-rehe ereikove hagwã. Nde aorã-rehe eremonde va'erã-rehe, gwãa-rehe ani erepena eterei teĩ. Nhane remi'urã anho rei-rehe naiporãi jaiko. Nhande rete pegwarã anho voi nhande ao, nhane remi'urã ave. Naiporãi nhapena upe va'e anho-rehe jaiko-vy. Upe va'e anho-rehe ndikatúi nhapena jaiko-vy. ²⁶ Pehexa katu gwyrá reko. Onhemitỹ e'ỹ ramo jepe, koty-py onhongatu hagwã heraha-vy oikyti e'ỹ ramo jepe, omongaru joty íxupe nde Ru yváy pygwa. Ha gwyrá kwéry natuvixamba'e etéiry Nhandejáry-pe.

---

* **6:24** Lc 16.13

Ha peẽ katu pende tuvixave íxupe gwyra kwéry-gwi. ²⁷ Ani erepena eterei teĩ ndéjehe. Ereiko pukuseve mo'ã-gwi rei, ndereiko pukuve mo'ãiry.

²⁸ —Nde aorã orã-rehe ani erepena eterei teĩ ereiko-vy. Pehexa katu yvoty reko. Nomba'apói opotyã-rehe. Oipogwã va'e-rami ndoikóiry. Nomba'apói ramo jepe, opyta porã ete voi joty. ²⁹ Yma oiko va'ekwe myamyri mburuvixa Salomão. Imba'e reta va'ekwe. Ijao porã ave va'ekwe. Upe va'e-rehe onhemomba'egwasu ete va'ekwe. Ha ha'e-ta peẽ-my. Xe ae katu amboeteve upéa yvoty-pe. Ha'e ijehexaha-rami e'ỹ jepe, iporãve joty katu íxugwi. ³⁰ Ha Nhandejáry katu ombopoty porã kapi'i. Etería henhói porã. Ko'ẽ ramo oikyti-ma arã, omombo va'erã tata-py ohapy-vy. Pe kapi'i Nhandejáry remimbopoty voi. Onhangareko porã hese-gwi, ipoty porã voi. Ha pende-rehe katu onhangareko porãve. Ne monde uka va'erã. Ma'erã ndapejeroviái hese? Hese anho ae pejerovia katu. Ome'ẽ va'erã ndevy nde aorã. ³¹ Upéa-gwi ani erepena ndéjehe. “Mbava'e tipo ja'u va'erã? Mbava'e tipo jay'u va'erã? Mbava'e-py tipo nhanhemonde va'erã?” ani ere teĩ upéixa. ³² Upeixagwa-rehe opena pena oiko-vy judeu e'ỹ va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha. Ha nde Ru yváy pygwa katu ne remikotevẽ gwive oikwaa va'e. Upéa rehegwa ereikotevẽ va'e-rehe ha'e oikwaa voi. Upéa-gwi ani erepena pena teĩ hese ereiko-vy. ³³ Pepena ranhe ae katu Nhandejáry pende ruvixarã-rehe. Pemoĩ meme pene renonde-py ha'e ae hemimbota erejapo hagwã. Hese anho mante epena eiko-vy. Upéi

upéa rehegwa gwive ne remikotevẽ va'e ome'ẽ rei va'erã nde-vy. ³⁴ Ani pepena teĩ ko'ẽ ramogwarã-rehe. Pono pene mytu'e'ỹ pendéjehe ani pepena teĩ ko'ẽ ramo ojehu-ta va'e-rehe, gwĩ ivai-ta va'e-rehe. Ko'ẽ ramo ae pepena kuri hese, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

7

Ani nde rapixa rembiapo-rehe, “Ivai” ere teĩ erepondera-vy

(Lc 6.37-38,41-42; Rm 2.1-3; 1 Co 2.14-15; Tg 4.11-12)

¹ Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ani nde rapixa rembiapo-rehe, “Ivai” ere teĩ erepondera-vy. Ne rembiapo ojohu vai ave arã nde-rehe Nhandejáry.

² —Upe erejavaeterekoha-rami ave, “Ivai” he'i arã nde-rehe Nhandejáry. Nde rapixa ererekoha-rami nde ave nde rereko va'erã Nhandejáry.

³ —Ãy amombe'u-ta pene rekorã-rehe. Yvyra ra'ykwe rehegwa nhe'ẽ-rami aiporu-ta peẽ-my imombe'u-vy. “Oĩ ra'e nde resa-py yvyra ra'ykwe” ere teĩ nde rapixa-pe. Ha nde ave tuvixave nde resa-py oĩ va'e. Heko porã va'e-rami ereikose mo'ã nde rapixa-pe. ⁴ Upéixa ramo ma'erã ere teĩ nde rapixa-pe: “Taipe'a nde resa-gwi pe yvyra ra'ykwe mixĩ oĩ va'e”. Nde ave tuvixave nde resa-py oĩ va'e.

⁵ Nde, “Ndaxe py'a ky'ái”, ere mo'ã ndéjehe. Nde nde rekoha vai-ma. Erova ranhe katu nde rekoha. Eipe'a ranhe katu ndejéhegwi pe yvyra tuvixave va'e nde resa-py oĩ va'e. Upéi erehexa porã arã ereipe'a hagwã nde rapixa resa-gwi upe yvyra

ra'ykwe mixĩ oĩ va'e. ⁶ “Ani ereme'ẽ teĩ jagwa-pe imarangatu porã va'e” ja'e. “Ojere arã nde su'uvy.” “Ani eremombo kure rovagwy-py ne mba'e porã hepy va'e. Opyrũ rei arã hese omongy'apavy” ja'e. Nde rapixa ne nhe'ẽ porã ombojevvy va'e, ndaha'ei ne nhe'ẽ porã íxupe gwarã.

*Hekoha porã tee va'e Nhande Ru yváy pygwa
(Lc 11.9-13; Jo 14.13-14)*

⁷ —Ejerure rure katu Nhandejáry-pe. Ha ne rembijerure katu ome'ẽ va'erã nde-vy. Eheka heka katu ndejéupe gwarã. Ha ne rembieka katu erejohu va'erã. Okẽ onhemboty va'e oipe'a uka hagwã ombota mbota va'e-rami, pene kyre'ỹ katu pejapo hagwã oração. Nde-vy oipe'a-ma va'e-rami okẽ, ohendu va'erã Nhandejáry pene nhe'ẽ. ⁸ Gwĩ ojerure rure va'e-pe gwive ome'ẽ va'erã. Gwĩ oheka heka va'e gwive ojohu va'erã. Gwĩ ombota mbota va'e-rami oha'arõ oĩ-vy va'e-pe gwive ojepe'a va'erã. ⁹ Ta'ýry gwemi'urã-rehe ojerure ramo, ndaipóri pene pa'ũ-my ita ome'ẽ va'erã íxupe. ¹⁰ Ta'ýry pira-rehe ojerure ramo, ndaipóri pene pa'ũ-my mbói ome'ẽ va'erã íxupe. ¹¹ Peẽ kwéry pende rekoha vai ramo jepe, peme'ẽ kwaa joty iporã porã va'e pende ra'y kwéry-pe. Ha pende Ru yváy pygwa katu hekoha porã tee va'e. Upéa-gwi ome'ẽ kwaa porãve voi pejerure va'e-pe gwive iporã porã tee va'e. ¹² Ha nhande kwéry katu jaipota nhande rapixa ojapo porã nhande-rehe. Aipo ramo, nde hese ave ejapo porã. Peteixa pejapo porã ojóehe, he'i. —Tuvixa mba'eve ko va'e nhe'ẽ. Ko va'e nhe'ẽ-py anohẽ kuri peẽ-my judeu rekoharã Moisés amyri remimombe'ukwe

gwive, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ekwe gwive ave. Peteĩ nhe'ẽ-py amombe'upa kuri peẽmy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Oĩ mokõi tape

(Lc 13.24)

¹³ Upéi Hesu he'i jevy:

—Tapeho katu tape porã-rupi. Upe tape ypyrũha tape po'i voi. Upe-rupi tapeho katu. Ani peho teĩ tape vai-rupi. Upe tapegwasu mombyry nhande rerahaha voi Nhandejáry-gwi. Tapegwasu nhepyrũha tuvixa oĩ va'e. Ndahekorasýi jaha hagwã upe tapegwasu-rupi. Heta oho tapegwasu-rupi va'e. ¹⁴ Ha ndaupéixairy tape Nhandejáry ha-py oho va'e. Upe tape ypyrũha tape po'i voi. Hasy-py nhagwahẽ va'erã upe tape-rupi Nhandejáry ha-py. Ha upe tape-rupi ogwata va'e ndahetáiry, he'i Hesu.

Oĩ, “Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u” he'i va'e mo'ã ójehe

(Lc 6.43-44; Tg 3.11-12; 1 Jo 3.10)

¹⁵ Upéi Hesu he'i jevy:

—Oĩ, “Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u” he'i va'e mo'ã ójehe. Xáke. Ani penhembotavy uka íxupe. Ojehexa uka porã va'erã ogwahẽ ou-vy pende ha-py. Ou va'erã ovexa-rami. Ipoxy e'ỹ va'erami ou va'erã ojehexa uka-vy. Ha opy'apy-py kwéry katu ipoxy. Heko poxy va'e-rami, jagwarete ivare'a va'e-rami voi ipoxy opy'a-py. ¹⁶ Pehexa kwaa va'erã hembia-po-rehe. Nhuatĩ-gwi ndikatúi jaipo'o hi'a uva. Karapíxu-gwi ndikatúi jaipo'o figo aju. Ndaha'úi figo aju-rami karapixu'a. ¹⁷ Hi'a porã yvyra porã. Ha ndahi'a porãi yvyra vai.

¹⁸ Ndoikói yvyra porã hi'a porã e'ỹ va'e. Ha yvyra vai hi'a porã va'e ndoikói ave. ¹⁹ Entéro yvyra ndahi'a porãi va'e gwive oity va'erã. Tata ári imombopyrã. ²⁰ Upéixa yvyra'a-rami pehexa kwaa va'erã hekoha-rehe. “Nhandejáry nhe'ẽ-py oromombe'u” he'i ramo mo'ã, hembiaapo-rehe pehexa kwaa va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Enterove nomoirũmbái va'erã Nhandejáry nhande ruvixa-pe

(Lc 13.25-27; 1 Jo 2.3-6)

²¹ Upéi Hesu he'i jevy:

—Heta oĩ, “Nde xe Járy, nde xe Járy” he'i rei va'erã xe-vy. Upéa nomoirũi va'erã oho-vy Nhandejáry nhande ruvixa-pe. Nogwahëi va'erã oho-vy oiko haty-py. Ha xe Ru yváy pygwa remimbota ojapo va'e ae katu omoirũ va'erã íxupe oho-vy, he'i.

²² —Upe áry-py, enterove va'e-pe hembiaapo apokwe-rami areko hagwã áry-py, heta, “Nde xe Járy, nde xe Járy” he'i rei va'erã xe-vy. “Nde réry-py Nhandejáry nhe'ẽ oromombe'u va'ekwe. Nde réry-py oromosẽ mosẽ oromondo-vy anháy-pe. Nde réry-py heta hexapyrã-rupi ore rembiapo porã va'ekwe. Heta ipu'aka va'e orojapo va'ekwe” he'i va'erã mo'ã xe-vy. ²³ Ha upe rire katu “Hesu réry-py xe rembiapo. ãy ae Hesu re'ýi tee-ma voi xe” he'i ójehe mo'ã va'e-pe xe Hesu ha'e va'erã íxupe kwéry: Yma gwive ko'ánga ete peve peẽ ndaha'úi xe re'ýi. Ndorokwaái voi. Xe re'ýi e'ỹ voi peẽ, xe ha'e va'erã íxupe kwéry. Pende rekoha vai. Tapeho jevy katu xéhegwi, ha'e va'erã íxupe kwéry, he'i Hesu.

Gwogarã ojapose ramo, oĩ ita ári omoĩ va'e, oĩ ave yvy ku'i ári omoĩ va'e
(Lc 6.47-49)

²⁴ Upéi Hesu he'i jevy:

—Ko'ã va'e xe nhe'ẽ renduha, xe nhe'ẽ apoha hi'arandu porã voi. Ha hi'arandu va'e katu gwogarã ojapose ramo, ita ári omoĩ. ²⁵ Ojapopa rire, oky-ma. Oky-gwi y hygwasu ojaho'ipa hagwã óga. Ou ave yvytugwasu heity hagwã mo'ã ha ndo'áiry. Ita ári ojapo ra'e. Upéa-gwi ndo'áiry. Upéixa ete xe nhe'ẽ ojapo va'e oho porã voi ojeity ukase e'ỹ-vy. ²⁶ Ha ko'ã va'e xe nhe'ẽ renduse e'ỹ va'e xe nhe'ẽ ojapo e'ỹ va'e katu nahi'arandu porãi. Ha hi'arandu e'ỹ va'e katu gwogarã ojapose ramo, nomoĩry ita ári. Yvy ku'i ári rei omoĩ gwóga. ²⁷ Upéi oky-ma. Oky-gwi ovu y óga ojaho'ipa hagwã. Ou yvytugwasu oity hagwã ave óga-pe. Ha upe rire katu ho'a. Ho'apa ete voi hóga. Ho'a e'ỹ va'ekwe ndopytáiry. Omboasy eterei ho'a va'ekwe hóga. Upéixa ete ojeity uka-vy oho vai hi'arandu e'ỹ va'e, xe nhe'ẽ renduse e'ỹha, he'i Hesu Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy.

“Imbaraete voi inhe'ẽ” he'i

²⁸ Omombe'upa rire, heta ojogweroaty aty va'e ogweroovy'a inhe'ẽ omboete-vy íxupe hikwái:

—Iporã ete Hesu nhe'ẽ, he'i hikwái. ²⁹ — Inhe'ẽ ndaha'úi gwĩ nhande rekombo'ehaty kwéry nhe'ẽ-rami, he'i Hesu nhe'ẽ-rehe hikwái. —Ha'e kwéry ndoikwaapáiry. Ha'e ae onhe'ẽ nomombe'úiry. Ha Hesu ae katu ha'e ae onhe'ẽ omombe'u. Oporomonhe'ẽgendu kwaa va'e-rami

onhemonhe'ẽ. Imbaraete voi inhe'ẽ, he'i Hesu-rehe opondera-vy hikwái.

8

Hesu ombogwera ijai aipa va'e-pe

(Mc 1.40-45; Lc 5.12-16)

¹ Ha upéi katu Hesu ogwejy jevy ou-vy upe vvyatyrusu ári-gwi. Ogwejy rire heta ijaty jaty va'e kente kwéry omoirũ íxupe oje'ói-vy hikwái.

² Upe jave ogwahẽ ou-vy iha-py mba'asy vai ogw-ereko va'e ijai aipa va'e. Gwetyppy'ã-rehe onhesũ omboete-vy hovagwy-py:

—Nthane mbogwerahaty voi nde, xe Járy. Xe-vy pa xe mbogwera ave arã nde? he'i Hesu-pe.

³ Ha'e oipysy opo omoĩ hese:

—Orombogwera-ta voi katu nde-vy, he'i íxupe. —Xe nhe'ẽ-py tane potĩ katu, he'i hasy va'e-pe.

Upe-ma ramo opa-ma ojei íxugwi ijai aikwe. Okwera porã-ma.

⁴ Upéi he'i Hesu:

—Ejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ani eremombe'u avave-pe orombogwera-ma hagwe, he'i hasy va'ekwe-pe Hesu. —Tereho katu pa'i oĩ ha-py ehexa uka-vy. Ehexa uka íxupe erekw-eramaha. Eme'ẽ íxupe upe myamyryĩ “Nname'ẽ katu” he'i va'ekwe. Upéixa ramo, “Okwera-ma. Onhemopotĩ jevy-ma” he'i va'erã nde-rehe, atýrapy ne mombe'u-vy, he'i íxupe Hesu.

Hesu ombogwera capitão, soldado kwéry ruvíxa rembigwái-pe

(Lc 7.1-10)

⁵ Ha upéi katu ogwahẽ oho-vy Hesu Cafarnaum tetã-my. Upe-py oike rire ogwahẽ ou-vy iha-py capitão, soldado kwéry ruvixa va'e:

⁶ —Xe pytygwõ katu, Xe Járy Hesu, he'i. —Xe rembigwái oime koty-py. Nopu'ãvéi-ma, hajy jeapa-gwi ndoryrýiry. Hasy ete voi oĩ-vy, he'i íxupe soldado ruvixa.

⁷ —Aipo ramo, aha-ta nde róga-py ambogwera hagwã íxupe, he'i soldado ruvixa-pe.

⁸ —Nde, nde tuvixa mba'e-gwi, mba'éixa ereike-ta ereho-vy xe róga gwy-py? he'i omboete-vy íxupe. —Erenhembohekomirĩve-ta para'e ereike ereho-vy. Tuvixave e'ỹ va'e-rami joty ereike-ta upe-py. Aipo ramo ne nhe'ẽ-py rei embogwera katu xe rembigwái-pe, he'i. —“Tokwera” ere ramo, okwera va'erã. A-gwi rei ne nhe'ẽ-py mante okwera va'erã xe rembigwái hasy va'e, he'i Hesu-pe.

⁹ —Oĩ xe-rehe omanda va'e. Inhe'ẽ ajapo va'e. Xe pogwy-py ave oĩ soldado xe amanda hese va'e. Kóa-pe, “Tereho katu” ha'e ramo, oho ave arã voi. Ha upéa-pe, “Eju katu” ha'e ramo, ou ave arã voi. Xe rembigwái-pe, “Ejapo katu xe nhe'ẽ” ha'e ramo, ojapo ave arã voi. Upéixa ave ne nhe'ẽ-py rei nde pu'aka nipo ra'e mba'asy-rehe erembogwera hagwã xe rembigwái-pe, he'i íxupe upe soldado ruvixa.

¹⁰ Upéa nhe'ẽ rendu-vy “Mba'éixa ojerovia tee xe-rehe” he'i Hesu opondera-vy hese.

—Ojerovia tee voi xe-rehe upe va'e, he'i kente kwéry-pe hapykwéri ogwa'ẽ va'e-pe. —Amombe'uta peẽ-my anhetegwa, he'i. —Oĩ Israel remiarirõre judeu kwéry xe-rehe ojerovia va'e. Ha ko va'e soldado ruvixa judeu e'ỹ ramo jepe, ojerovia teeve

joty xe-rehe, he'i. ¹¹ —Ha'e-ta peẽ-my. Heta mombyrygwa ogwahẽ va'erã oho-vy Nhandejáry nhande ruvixa ramo oiko haty-py. Heta kwarahy resẽ gwigwa oho va'erã jekarugwasu haty-py. Heta ka'aru gwigwa oho va'erã ave. Ogwapy va'erã okaru-vy Abraão ndive, Isaque ndive, Jacó ndive ave. ¹² Ha judeu kwéry va'e Nhandejáry re'ýi va'e oho va'erãgwe katu nogwahẽ mo'ái va'erã upe-py. Omosẽ va'erã íxupe imondo-vy pytũ kwa-py. Upe-py ojahe'o va'erã. Hasẽ va'erã onhemboasy-gwi. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohãingry ngyrýu va'erã oiko-vy, he'i judeu kwéry-rehe.

¹³ Upéi he'i upe soldado ruvixa-pe:

—Tereho jevy katu nde róga-py. Xe reroviaharami, toiko katu nde-vy, he'i.

Upe-ma ramo okwera-ma hembigwái.

*Entéro hasy va'e-pe gwive ombogwera Hesu
(Mc 1.29-34; Lc 4.38-41)*

¹⁴ Ha upéi katu Hesu oho Pedro róga-py. Ogwahẽ ramo upe-py ohexa Pedro raixo. Onheno ra'e oĩ-vy. Hasy ete voi heteraku-gwi. ¹⁵ Omboja opo ipo-rehe. Opa-ma íxugwi heterakukwe. Opu'ã-ma Hesu remi'urã-rehe onhangareko-vy.

¹⁶ Ka'aru ete-ma ojereru iha-py heta anháy ojepota hese va'e. Onhe'ẽ-py rei omosẽ mosẽ anháy imondo-vy. Entéro hasy va'e-pe gwive ombogwera-ma. ¹⁷ Upéa rehegwa ojapo Hesu, upéixa hembiaapo yma gware he'i hagwe-rami oiko hagwã ãy. Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami:

“Nhande kwéry nhande rasy ramo, omboyke-
ma opaixagwa mba'asy heraha-vy
nhandéhegwi”.*

Yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.

“Xe oromoirũ-ta, xe Jáyry” he'i

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Ha upéi katu heta kente onhemboaty Hesu-
rehe. Ohexa ramo heta onhemboaty hese, he'i
gwemimbo'e kwéry-pe:

—Jahasa katu y rovái, he'i.

¹⁹ Ne'írã vyteri onhemboyru jave kanóa-py, ou
ohogwaitĩ-vy íxupe peteĩ judeu rekombo'ehaty:

—Xe oromoirũ-ta, porombo'eháry, he'i Hesu-pe.

—Mamo ereho ha-rupi oromoirũ-ta, he'i íxupe.

²⁰ Hesu he'i jevy íxupe:

—Mykurẽ, yvykwa oĩ íxupe hógarã. Gwyrã, oĩ
ave íxupe haityrã. Ha xe ae katu Nhande Ryke'y
tee va'e, ndaipóri xe-vy xe renagwã atongea-vy xe
apyta hagwã, he'i. —Xe moirũse joty pa nde? he'i
pe tekombo'ehaty-pe.

²¹ Upéi outro peteĩ hemimbo'e va'e he'i Hesu-pe:

—Xe oromoirũ va'erã, xe Jáyry, he'i. —Aha'arõ
ranhe-ta xe ru omano ramo ajaty hagwã, he'i
íxupe.

²² —Nahániry. ãy voi aipota xe moirũ, he'i
íxupe. —Xe moirũse e'ỹ va'e ae taimandu'a ranhe
katu omano va'ekwe ojaty hagwã-rehe, he'i upe
gwemimbo'e-pe.

“Ekirirĩ katu” he'i y-pe

(Mc 4.35-41; Lc 8.22-25)

---

* **8:17** Is 53.4

23 Upéi onhemboyru-ma kanóa-py Hesu. Hemimbo'e kwéry onhemboyru ave indive. 24 Upe jave ou yvytugwasu marány. Ho'a yugwarusu-rehe omomýi hagwã yugwarusu. Upe-ma ramo omopu'ã pu'ã y-pe, ojaho'i ho'i kanóa-pe y. Ha Hesu ae katu oke joty oĩ-vy. 25 Ha hemimbo'e kwéry oho omombáy íxupe:

—Ore resende katu, ore Járy, he'i. — Nhanheapymi-tama nhande, he'i Hesu-pe hikwái.

26 —Mbava'e-gwi tipo pende py'amirĩ, he'i íxupe kwéry. —Ndapejerovia teéiry ra'e xe-rehe, he'i íxupe kwéry.

Upéi opu'ã onhe'ẽ-py omokirirĩ hagwã. He'i yvytugwasu-pe, y opu'ã va'e-pe ave

—Ekirirĩ katu, he'i ipoxy va'e-pe.

Upe-ma ramo ohopa-ma yvytu. Opytu'u jevy y. Okirirĩ porãmba jevy-ma y. 27 Ha'e kwéry opondera voi hese:

—Mba'eixagwa heko va'e po, he'i opondera-vy hese. —Yvytugwasu jepe, y opu'ã pu'ã va'ekwe jepe ohendu inhe'ẽ, he'i Hesu-rehe hikwái.

Mokõi anháy rerekoha

(Mc 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Upéi ogwahẽ-ma oho-vy y rovái. Gadara yvy-py ogwahẽ. Upe-py ogwahẽ-ma ramo, ou ohog-waitĩ-vy íxupe mokõi anháy rerekoha va'e. Ijyta-gwi osẽ ou-vy. Heko poxy eterei va'e. Upéa-gwi ohasase va'e oikupe'o íxupe ohasa hagwã. Ndikatúi ohasa ijypy-rupi. 29 Onhe'ẽ hatã hatã Hesu-pe ombojevvyse-vy mo'ã:

—Nde ko Nhandejáry ra'y. Ma'erã ereju ko'a-py, he'i Hesu-pe ombojevvyse-vy mo'ã. —Ne'írã vyteri

ore moingo asyha áry. Ma'erã ereju? he'i. — Ore moingo asyha áry-py ae ereju va'erã mo'ã, he'i Hesu-pe. — ãy katu ani ereju ore moingo asy-vy, he'i íxupe.

³⁰ Mombyry-gwi ohexa heta kure okaru jave.

³¹ Upéa-gwi ojerure rure íxupe:

— Ore mosẽ-ta ramo, ore mondo katu kure kwéry-pe. Ore mondo katu ipy'a kwéry-py, he'i anháy kwéry Hesu-pe.

³² — Tapeho, he'i íxupe kwéry.

Inhe'ẽ-rupi osẽ oho-vy oike kure kwéry py'a-py. Ha kure kwéry katu oriparapa oje'ói-vy. Yugwarusu-py ogwejy oje'ói-vy. Hi'apỹ ogwejy oje'ói-vy. Ho'a onheapymi oje'ói-vy y-py. ³³ Ha kure nhangarekoha oripara oje'ói-vy. Atygwasu-py oho omombe'u-vy. Anháy rerekohare-pe ojehe va'ekwe gwive omombe'u. ³⁴ Upe ramo atygwasu pygwa Hesu rogwaitĩ-vy osẽ ogwa'ẽ-vy. Ohexa-ma ramo Hesu-pe, ombojevyyse íxupe:

— Ekwa jevy katu ore yvy-gwi, he'i Hesu-pe ojapura-gwi hikwái.

9

Hesu ombogwera hajy jeapa va'e-pe (Mc 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Ha upéi katu Hesu onhemboyru jevy-ma oho-vy kanóa-py. Upéi ohasa y rovái ogwahẽ oho-vy ha'e ae oiko ha-py. ² Upe-py ojereru íxupe hajy jeapa apa va'e. Gwupa reheve ou onheno oĩ-vy. Ójehe ojerovia tee ramo, ohexakwaa hese. Upéa-gwi he'i upe hajy jeapa apa va'e-pe:

—Ani erekyhyje teĩ, xe ra'y, he'i íxupe ombopy'agwapy-vy.

Gwa'yry-pe he'íha-rami he'i íxupe:

—Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe, he'i upe hajy jeapa apa va'e-pe.

³ Upe-py oĩ judeu rekombo'ehaty. Ohendu-ma ramo Hesu nhe'ẽ, ndojohu porãi:

—Onhemonhandejáry rei ou-vy, he'i mo'ã Nhan-dejáry Hesu-rehe. —Onhe'ẽ vai rei, he'i ojóupe hese.

⁴ Ha ipy'apóry oikwaa Hesu:

—Ma'erã-gwi erenhe'ẽ vai rei nde py'apy-py? he'i. ⁵ —Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Oĩ ramo, “Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe” he'i va'e katu, ndajahexái hemimboyke. Omboyke para'e. Tapa nomboykéiry ra'e. Ndajahexáiry. Ha oĩ ramo, “Epu'ã katu egwata eho-vy” he'i rei va'e katu, jahexa ave. Nomopu'áiry upe va'e. ⁶ Áy aikwaa uka-ta peẽ-my xe nhe'ẽ rei e'yha ko yvy-py. Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe nhe'ẽ-py rei amboyke-ma voi yvypóry rembiapo vaikwe, he'i Hesu onhe'ẽ-vy gwĩ imbo'eháry-pe.

Upe ramo he'i hajy jeapa va'e-pe:

—Epu'ã katu ehupi nde rupagwe. Tereho nde róga-py, he'i.

⁷ Upe-ma ramo opu'ã oho-ma gwóga-py. ⁸ Upéa ohexa ramo ijaty va'e kente, opondera eterei hese. Inhe'ẽ-py rei omopu'ã-gwi:

—Omopu'ã-ma ngatu, he'i Hesu-rehe. — Iporã porã ete va'e voi hembaliapo, he'i hese. —Nhandejáry omombaraete voi upe kwimba'e. Herovia hexapyrã-rupi ha'e hembaliapo, he'i Hesu-rehe Nhandejáry-pe omomba'egwasu-vy.

*“Xe moirũ katu” he’i Mateus-pe
(Mc 2.13-17; Lc 5.27-32)*

⁹Upe-gwi ohasave Hesu oho-vy. Oho jave, ohexa Mateus héry va’e-pe ogwapy oĩ-vy ramo. Nhane mbopaga haty-py ogwapy oĩ-vy:

—Xe moirũ katu, he’i íxupe.

Upe-ma ramo opu’ã omoirũ-ma íxupe.

¹⁰Upéi oho okaru Mateus róga-py. Ha’e okaru jave gwemimbo’e kwéry ndive ogwahẽ ave ou-vy heta nhane mbopaga uka va’ety, heta ojejavy va’e ou ave okaru ojoha-py. ¹¹Upéa ohexa ramo fariseu kwéry, oporandu Hesu remimbo’e kwéry-pe:

—Ma’erã-gwi ne mbo’eháry okaru nhane mbopaga uka va’ety ndive, ojejavy va’e ndive ave? he’i Hesu-rehe.

¹²Upéa fariseu nhe’ẽ ohendu ramo Hesu:

—Nhane resãi ramo, nanhaikotevêi nhane mbogweraharã-rehe. Ha nhande rasy ramo ae katu, nhaikotevê-ma nhane mbogweraharã-rehe, he’i hemimopotĩse-rehe onhemoirũ uka hagwã.

¹³—Ko’a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe’ẽ: “Ijukapyrã xe mboete-vy pejuka rei ramo, pende py’a porã e’ỹ reheve ojóupe, xe ndajohu porãi arã. Ha pejoporiahuvereko rei ramo katu xe ajohu porã arã pende reko. Upe va’e xe aipota voi, he’i Nhandejáry”.*

Upéixa he’i Nhandejáry kwatia nhe’ẽ. Upéa nhe’ẽ, tapeho katu peikwaa hagwã he’ise va’e. Ndajúi va’ekwe ahenói-vy “Xe potĩ” he’i ójehe va’e-pe ou xe moirũ. Gwĩ ojejavy va’e-pe ae aju arova uka-vy hekoha íxupe xe moirũ hagwã, he’i fariseu kwéry-pe.

---

* **9:13** Os 6.6

Hesu remimbo'e kwéry ndohasái okaru e'ỹ reheve

(Mc 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Upéi ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py João remimbo'e:

—Ore orhasa orokaru e'ỹ reheve Nhandejáry oipotaha-rami, he'i. —Ohasa ave okaru e'ỹ reheve fariseu kwéry. Ha ne remimbo'e kwéry katu ndohasái voi okaru e'ỹ reheve. Ma'erã po ndoikói ore reko-rami, he'i Hesu-pe oporandu-vy.

¹⁵ Upéi Hesu he'i:

—Amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ omenda va'e rehegwa-rami. Oime vyteri ramo omenda va'e, ndovy'are'ỹiry he'ýi kwéry. Okaru e'ỹ reheve ndohasáiry. Ha ojererahaha óra ogwahẽ-ta. Upe óra-py ohasa va'erã okaru e'ỹ reheve he'ýi kwéry, he'i ojehegwa omombe'u-vy.

¹⁶ Upéi he'i jevy upe pygwa-pe:

—Outro arandu rehegwa nhe'ẽ háma amombe'u-ta peẽ-my ao rehegwa-rami, uva rykwere rehegwa-rami ave. Nanharemendái ipyahu va'e-py ao tuja. Nharemenda ramo ae katu onhynhy arã ra'e ipyahu va'e. Ojepoapy-vy omondoro arã ao tuja. Osorogwasuve va'erã ao tuja. ¹⁷ Nanhahunháiry ave uva rykwere pyahu va'e hyrurã tuja-py vakapi ipererĩ va'e-py. Ha nanhunha ramo ae katu, ovu va'erã ra'e ipyahu va'e. Gwyruru tuja va'e omondoro va'erã. Osyrypa arã ra'e pe uva rykwere onhehẽ-vy. Osoropa arã hyrukwe. Ha uva rykwere pyahu va'e ae katu nanhunha hyru pyahu-py. Upéixa ramo opyta porã gwyruru ndive, he'i Hesu oipotagwi fariseu kwéry onhemboheko pyahu.

*Hesu omoingove jevy kunhataĩ-pe
(Mc 5.21-43; Lc 8.40-56)*

¹⁸ Upéa he'i jave, ogwahẽ ou-vy peteĩ mburuvixa. Gwetypy'ã-rehe onhesũ Hesu rovagwy-py imboete-vy:

—Omano-ma xe rajy, he'i. —Omano ramo jepe, iporã ereho joty katu eremoĩ nde po hese oikove jevy hagwã, he'i Hesu-pe.

¹⁹ Inheẽ-py opu'ã oho-vy mburuvixa ndive. Hemimbo'e kwéry hendive ave oho. ²⁰ Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy peteĩ kunha. Are-ma hasy. Hasy doze ro'y ijysapy ogwejy eterei íxupe-gwi. Upéa-gwi ou hapykwéri, Hesu rapykwéri. Opoko-ma ijao poty-rehe. ²¹ “Amboja ramo jepe xe po ijao-rehe, akwera-ma va'erã” he'i ra'e ojéupe.

²² Upe-ma ramo ha'e ojere. Omaẽ ramo, ohexa-ma upe kunha-pe:

—Ani erekyhyje teĩ xéhegwi, xe rajy, he'i imbopy'agwapy-vy íxupe. Gwajýry-pe he'iha-rami, he'i kunha-pe: —Nde erejerovia-magwi xe-rehe, erekwera-ma, he'i kunha-pe.

Upéa nhe'ẽ he'i-ma ramo, pya'e okwera upe kunha.

²³ Ha upéi katu ojere jevy oho hagwã mburuvixa róga-py. Upe-py ohexa heta oĩ óga-py ijayvu va'e. Gwemimby ombopu ohapirõ-vy. Hasẽmba-ma ave. Ohexa ramo:

²⁴ —Tapehopa katu, he'i. —Nomano etéiry voi mitã kunha. Oke ae-ma oĩ-vy, he'i omosẽ-vy.

Ha óga-py oĩ va'e gwive katu onhembohory hese.

²⁵ Omosẽmba rire, oike koty-py mitã kunha oĩ hapy. Oipopyhy íxupe imopu'ã-vy. ²⁶ Upe ramo upe

mitã kunha omopu'ã jevy va'ekwe rerakwã oparupi osarambi upe yvy-rupi oho-vy.

Hesu ombohesapyso jevy mokõi hesapyso e'ỹ va'e-pe

²⁷ Upe-gwi ohasave oho-vy Hesu. Ha mokõi hesapyso e'ỹ va'e katu ou hapykwéri:

—Davi remiarirõre nhane remiha'arõ va'e, he'i ohenói hatã-vy íxupe. —Ore poriahuvereko katu, ore poriahuvereko katu, he'i ohenói hatã-vy íxupe.

²⁸ Upéi ha'e oike koty-py. Oike rire, ogwahẽ ave ou-vy upe mokõi hesapyso e'ỹ va'e:

—Pejerovia tipo xe-rehe apombohesapyso porã hagwã, he'i íxupe kwéry Hesu.

—Ha'e voi, he'i. —Orojerovia-ma nde-rehe, ore Járy, he'i íxupe.

²⁹ Upéi omoĩ hesa ári opo:

—Xe reroviaha-rami pehexa porã katu, he'i hesapyso e'ỹ va'e-pe.

³⁰ Upe ramo hesapyso porã-ma. Ha Hesu ndohejái omombe'u ojehegwa:

—Erekwera hagwe aníke eremombe'u mbe'u teĩ avave-pe, he'i íxupe omanda pohýi-vy.

³¹ Ha okwera va'e katu ojoko ramo jepe íxupe, osẽ joty oho-vy. Omosarambi ra'e oparupi. Herakwã oho joty oparupi. Upe yvy-rupi osarambi joty ra'e.

*Hesu ombogwera inhe'ẽnge'ỹ va'e-pe
(Lc 11.14-15)*

³² Koty-gwi osẽ jave, ojereru Hesu renda-py anháy rerekoha inhe'ẽnge'ỹ va'e. ³³ Omosẽ imondo-vy anháy-pe. Inhe'ẽnge'ỹ va'ekwe

onhe'ẽ-ma. Ojogweroaty va'e kente ohexa ramo, opondera eterei hese:

—Yma gwive ko'ánga ete peve ndajahexái voi a ramigwa, he'i. —Nhande kwéry yvy-rupi, Israel yvy-rupi ndajahexái voi a ramigwa, he'i opondera-vy hese.

³⁴ Ha fariseu kwéry katu ndojohu porái hembipo:

—Anháy ruvixa nhe'ẽ-py ae nipo ra'e omosẽ imondo-vy anháy-pe Hesu. Anháy ae nipo ombopu'aka ra'e Hesu-pe, he'i mo'ã hese hikwái.

Hesu oiporiahuvereko ijaty jaty va'e kente kwéry-pe

³⁵ Ha upéi katu Hesu ohasa oho-vy tetã tetã-rupi gwive. Tetã'i tã'i-rupi gwive ave ohasa oho-vy. Ojeporahéi haty haty-rupi Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u. Opaixagwa mba'asy-gwi ombogwera gwera hasy va'e-pe.

³⁶ Ohexa ramo ijaty jaty va'e kente, oiporiahuvereko íxupe kwéry:

—Ovexa-rami rei oiko ra'e hikwái, he'i. —Ndoikóiry ramo ovexa-rehe onhangareko va'e, ndoiko porái. Ipyrasypa, heterasypa ave. Ho'a ramo, ndaipóri henohêharã. Upéixa ete ovexa hasy va'e-rami, herekwa e'ỹ va'e-rami oiko ko ijaty va'e kente xe moirũse va'e. Upéa-gwi aiporiahuvereko-ma íxupe kwéry, he'i ojogweroaty va'e kente kwéry-rehe.

³⁷ Upe ramo omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe nhe'ẽ mombe'uharã rehegwa nhe'ẽ temitygwe kytĩharã rehegwa nhe'ẽ oiporu-vy.

—Heta hi'a porã ramo jepe, ndahetáiry joty oikyĩ va'e heraha-vy. ³⁸ Upéixa ete heta eterei oĩ ramo jepe nhe'ẽ porã ohenduse va'e, ndahetáiry joty imombe'uharã íxupe kwéry. Upéa-gwi pejapo oraçãõ temitỹgwe járy-pe omondo hagwã oikyĩharã, he'i Nhandejáry-rehe, nhe'ẽ porã mombe'uharã-rehe oraçãõ ojapo uka-vy.

10

*Doze voi Hesu irũ tee
(Mc 3.13-19; Lc 6.12-16)*

¹ Ha upéi katu Hesu ohenói gwemimbo'e kwéry omoirũ teha doze va'e-pe. Upe va'e doze va'e ohenói ou hagwã. Ou ramo ombopu'aka íxupe kwéry omosẽ hagwã anháy imondo-vy. Opaix-agwa mba'asy-rehe ave ombopu'aka íxupe kwéry ombogwera hagwã hasy va'e-pe. ² Gwĩ doze hemimondo va'e héry a-rami. Oĩ Simão ha'e tenonde va'e, tuvixave va'e. Pedro ombohéry jo'a íxupe. Tyvýry héry André. Oĩ ave mokõi Zebedeu ra'y Tiago, tyvýry héry João ave. ³ Oĩ ave Filipe Bartolomeu ndive. Oĩ Tomé Mateus ndive. Mateus nhane mbopaga uka va'ety plata-py governo pegwarã. Oĩ Alfeu ra'y Tiago. Oĩ Tadeu ave. ⁴ Oĩ ave Simão. Ha'e gwĩ ojehegwa e'ỹ va'e huvixa ramo oiko va'e-pe omosẽse va'e kwéry irũ va'ekwe. Indive oĩ Judas Iscariotes, upe va'e Hesu pyhy ukaharã voi.

Hesu omondo upéa doze gwemimbo'e nhe'ẽ porã omombe'u hagwã

(Mc 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Upéa doze gwemimbo'e omondo nhe'ẽ porã omombe'u hagwã:

—Tapeho a-rami, he'i. —Ani ereho teĩ judeu e'ỹ va'e oiko ha-rupi. Tetã Samaritano oiko ha-rupi ani ereike teĩ upe-py. ⁶ Tapeho ae katu Israel remiarirõre judeu kwéry oiko ha-rupi. Ovexa okanhy va'ekwe-rami oiko hikwái. Tapeho ae katu peheka-vy íxupe kwéry. ⁷ Pemombe'u mbe'u pehokwe-vy Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry: “Ogwahẽ-ma ngatu hi'óra. Pene mo'agwĩ-ma ou-vy Nhandejáry pende ruvixarã” peje kuri judeu kwéry-pe, he'i. ⁸ —Pembogwera gwera katu hasy va'e-pe peho-vy. Pemoingove jevy katu omano va'ekwe-pe. Pembogwera katu mba'asy vai-gwi ijai aipa va'e-pe. Pemosẽ mosẽ katu anháy-pe. Pende rexakwaa rei hagwe-rami ave, pehexakwaa rei pende rapixa pembopaga e'ỹ reheve. ⁹ Ani ereraha teĩ plata nde ku'akwaha gwy-py. Hepy va'e ouro ani ereraha teĩ. Ani ereraha plata. Moeda jepe ani ereraha teĩ. ¹⁰ Nde vosa ani ereraha teĩ ave ne ndive ereho jave. Ne kamisa ani erembojo'a ave kuri. Nde pyryru, nde pykoka ave ani ereraha teĩ. “Omba'apo va'e-pe nhamẽ hemikotevẽ” ja'e. ¹¹ Atygwasu-py ereike ramo, tetã'i-my ereike ramo ave, eporandu ranhe hembiaipo porã porã va'e-rehe. “Kipy kipy tipo oĩ hembiaipo porã va'e” peje. Epyta indive eresẽ peve pe tetã-gwi ereiko-vy upe-py. ¹² Ereike ramo óga-py, “Tapene mbopy'agwapy katu Nhandejáry” ere óga pygwa-pe. ¹³ Óga pygwa pene mogwahẽ porã ramo, peheja katu pene nhe'ẽ íxupe. Ha napene mogwahẽi ramo, ani peheja teĩ íxupe pene nhe'ẽ. Upe pene nhe'ẽ perupa jevy katu íxugwi. ¹⁴ Ha oĩ ramo óga pygwa pende rerohory e'ỹ va'e, oĩ

ramo tetã mygwa ave pene nhe'ẽ renduse e'ỹha va'e katu, pe tetã-gwi eresẽ jave, embovava nde py ho'apa hagwã yvy timbore nde py-gwi. Upéixa erejapo ramo, eremomandu'a uka arã hembiapo vaikwe-rehe. “Nhandejáry re'ýi e'ỹ-rami nipo ra'e nhande” he'i va'erã ójehe. ¹⁵ Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Upe áry-py, yvypóry rembiapo apokwe-rami ojererekoha áry-py, omoingo asy va'erã gwĩ hekoha vai va'ekwe-pe Sodoma tetã mygwa amyri kwéry-pe. Gomorra tetã mygwa amyri kwéry-pe ave. Ogwereko asy va'erã íxupe kwéry. Ha pe tetã mygwa-pe ne nhe'ẽ renduse e'ỹ va'e-pe katu ogwereco asyve syve va'erã Nhandejáry, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

*“Pende rereko asy va'erã” he'i
(Lc 12.11-12)*

¹⁶ Upéi Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Xáke pende-rehe. Oromondo-ta hekoha vai va'e pa'ũ-rupi ereiko hagwã. Ovexa jagwarete pa'ũ-my oiko va'e-rami peẽ peiko arã ipa'ũ-my. Aipo ramo penhangareko porã katu pendéjehe peẽ. Ju'igwasu onhangareko ójehe ha-rami, peiko arandu katu peẽ ave. Pykasu inharõ e'ỹ va'e reko-rami, peiko katu peẽ ave.

¹⁷ —Xáke pende reraha va'erã pende ruvixa renda-py. Ojeporahéi haty haty-rupi pene nupã va'erã. ¹⁸ Xe-rehe ha-py pende reraha va'erã mburuvixa renda-py. Mburuvixagwasu renonde-py ave pende reraha va'erã. Judeu kwéry-pe, judeu e'ỹ kwéry-pe ave, pemombe'u va'erã Nhandejáry tuvixa mba'e voiha. ¹⁹ Pende reraha ramo, ani

pemoĩ teĩ pende py'a-rehe pene nhe'ẽrã. Upe óra-py ou rei va'erã nde juru-py ne nhe'ẽrã. ²⁰ Erenhe'ẽ ramo, ndaha'etí va'erã ne arandu-rupi. Nde juru-py ae Nhandejáry ombou va'erã nde-vy ne nhe'ẽrã. Pende Ru yváy pygwa va'e nhe'ẽ marangatu ou va'erã nde juru-py ne nhe'ẽrã ne monhe'ẽ hagwã. ²¹ Ha tyke'ýry oipyhy va'erã heraha-vy gwyvýry ojuka uka hagwã. Tyvýry ojuka uka va'erã gwyke'ýry-pe. Túvy ojuka uka va'erã gwa'ýry-pe gwajýry-pe ave. Ha ta'ýry kwéry tajýry kwéry ave ogwereco asy va'erã gwu-pe ojuka uka-vy. Imemby kwéry ojuka ukase va'erã osy-pe. ²² Xe-rehe ha-py enterovéa ipy'a vai va'erã oiko-vy pende-rehe. Ha xéhegwi ova e'ỹ va'e, ogwereco asy ukaharã-pe onheme'ẽ e'ỹ va'e, ojerereco asy ramo jepe onhembopyatã joty va'e katu, oresende va'erã íxupe Nhandejáry. ²³ Pende rereco asy hagwe-gwi, tapekanhy katu peho-vy outro henda-py. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Xe Nhande Ryke'y tee va'e ajekwaa aju hagwã áry-py, oĩ vyteri va'erã Israel yvy pygwa tetã ne'írã vyteri pegwahẽ upe-py. ²⁴ Hemimbo'e nonhembotuvixa mba'etí voi ombo'eháry-pe. Nonhembotuvixa mba'etí ave ojáry-pe hembigwái. ²⁵ Iporã katu ombo'eháry-pe ohekoarupityse ramo hemimbo'e. Ojáry-pe ohekoarupityse ramo hembigwái, iporã ave. Onhe'ẽ vai rei kuri xe-rehe, “Anháy ruvixa Belzebu” he'i kuri xe-rehe. Upéixa he'i ramo xe-rehe, onhe'ẽ vaive va'erã voi pende-rehe. Xe óga járy-rami. Peẽ óga pygwa. Xe-rehe onhe'ẽ vaiharami ave, pende-rehe onhe'ẽ vaive va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

*“Nhandejáry-gwi ae katu pekyhyje” he’i
(Lc 12.2-7)*

²⁶ Upéi he’i jevy gwemimbo’e kwéry-pe:

—Upéixa ramo, ani erekyhyje teĩ pende rereko asy ukaharã-gwi. Entéro nhanhomi va’ekwe gwive, ojehexa jevy joty va’erã voi. Entéro nhamokanhy va’e gwive, ojekwaa jevy joty va’erã.

²⁷ —Nhemi ha-py peẽ-my xe remimombe’ukwe, atýra-py pemombe’u mbe’u jevy. Pende apysa-py peẽ-my xe rembierovovo xe remimombe’ukwe, pende róga apotaha ári, penhomboaty haty hatyrupi, perosapukái va’e-rami pemombe’u jevy.

²⁸ Oĩ nhande rete jukaharã. Ha nhane nhe’ëgwe-rehe ae katu ndaipu’akáiry. Aníke erekyhyje teĩ íxugwi. Ha Nhandejáry katu ipu’aka nhane nhe’ëgwe-rehe. Omondose ramo, omondo arã omondose ha-py. Tata opa opa rei e’ỹ va’e haty-py nhane mondose ramo, nhande rete reheve nhane mondo va’erã. Íxugwi ae katu pekyhyje. Íxugwi ae katu enhemokirirĩ. ²⁹ Mokõi gwyrá’i ovende ramo, ndahepyí. Nanhapenáí joty hese. Ha Nhandejáry katu onhangareko hese. Hymba voi. Yvy-py peteĩ ho’a ramo, ojehegwi rei ndo’áiry. Nhandejáry nhe’ë-py ae ho’a omano-vy. ³⁰⁻³¹ Heta eterei gwyrá’i ovende ramo jepe ndahepy eteí joty. Ha nde ae katu tuvixa mba’eve Nhandejáry-pe gwyrá kwéry-gwi. Ne akã ragwe jepe, mbovy po oĩ oikwaa-ma. Peteĩ teĩ oipapa-ma nde-rehe opena eterei-gwi. “Tuvixa mba’e” he’i nde-rehe Nhandejáry. Upéa-gwi aníke pekyhyje teĩ pendéjehe, he’i gwemimbo’e kwéry-pe.

Atýra-py, “Hesu re’ýi voi xe”

he'i va'e
(Lc 12.8-9)

³² Upéi he'i jevy Hesu:

—Atýra-py, “Hesu re'ýi voi xe” ere ramo katu, xe Ru yváy pygwa va'e renonde-py, “Xe re'ýi voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe, he'i. ³³—Ha atýra-py, “Hesu remimbo'e e'ÿ voi xe” ere ramo katu, xe Ru yváy pygwa renonde-py, “Xe re'ýi e'ÿ voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

“Entéro yvypóry ijoja porã hagwã ndajúi va'ekwe” he'i
(Mc 8.34-35; Lc 9.24; 12.51-53; 14.26-27; Ap 12.11)

³⁴ Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ojekwaa-ma ou-vy Hesu entéro yvypóry ijoja porã hagwã” ani ere mo'ã ndejéupe. Upe va'erã-rehe ndajúi va'ekwe. Ha ijoja e'ÿ hagwã onhondive xe renduse e'ÿha xe renduseharã ave ae katu aju va'ekwe. ³⁵ Xe aju va'ekwe-gwi, ndoiko jojái va'erã ta'ýry gwu ndive. Ndojoeke rayhu reíry va'erã imemby kunha osy ndive. Imemby rembireko ndoiko porãi va'erã ome sy ndive ave. ³⁶ Nhande róga pygwa jepe nhande a'e'ÿha voi, he'i Nhan-dejáry kwatia nhe'ẽ oiporu-vy.*

Upéi he'i jevy:

³⁷—Oĩ ramo xe rayhu va'e, gwu-pe xéhegwi ohayhuve va'e, osy-pe ohayhuve va'e xéhegwi, ndaha'éi arã xe re'ýi tee. Oĩ ramo xe rayhu va'e, gwa'ýry-pe, gwajýry-pe ohayhuve va'e xéhegwi, omemby-pe ohayhuve va'e xéhegwi, ndaha'éiry xe re'ýi tee

---

* **10:36** Mq 7.6

upe va'e, he'i. ³⁸ —Gwĩ xe moirũ tee hagwã oku-rusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami oiko va'e ae, xe re'ýi tee va'erã, he'i. —Upéa reko-rupi ndereikói ramo, ndaha'éi arã xe re'ýi tee. ³⁹ Gwekove-rehe hakate'yĩ va'e ndoikove mo'ãi va'erã Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe hapu gwekove-rehe nopenái va'e katu, oikove meme va'erã Nhandejáry ndive, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

Ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã voi nde-vy Nhandejáry

(Mt 25.34-40; Mc 9.41; Jo 13.20)

⁴⁰ Upéi he'i jevy Hesu:

—Ne mogwahẽ porã va'e, xe háma ave xe mogwahẽ porã va'erã. Xe mogwahẽ porã va'e, ha'e háma ave Nhandejáry xe mbou va'ekwe-pe omogwahẽ porã va'erã. ⁴¹ Ogwahẽ ou-vy ramo nde róga-py Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, emogwahẽ porã katu íxupe Nhandejáry rembigwái-gwi. Nhandejáry ombohekovia va'erã upe inhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Ha'e-rami ave ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã voi nde-vy yváy-py. Ogwahẽ ou-vy ramo nde róga-py hekoha porã va'e, emogwahẽ porã katu íxupe hekoha porã-gwi. Nhandejáry ombohekovia va'erã upe hekoha porã va'e-pe. Ha'e-rami ave ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã nde-vy yváy-py. ⁴² Xe remimbo'e va'e heko'ive va'e jepe ijy'uhéi-ma ramo, eme'ẽ y íxupe toy'u. Xe remimbo'e-gwi, emboy'u joty íxupe. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ

va'erã voi nde-vy yváy-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

11

Ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py João Batista remimbo'e
(Lc 7.18-35)

¹ Upéixa Hesu ombo'e mbo'e upe doze gwemimbo'e kwéry-pe. Ombo'epa rire, osẽ oho-vy Hesu rupive hikwái. Upe-gwi ohasave oho-vy tetã tetã-rupi. Oporombo'e mbo'e Hesu oho-vy. Omombe'u mbe'u oho-vy ave Nhandejáry nhe'ẽ.

² Ha João Batista katu onhemoĩ preso oiko-vy. Ohendu ramo Cristo Nhandejáry rembiporavo va'e rerakwã, mokõi gwemimbo'e omondo Hesu ha-py oikwaa hagwã: “Mba'eixagwa po nde” omoporandu uka hagwã omondo íxupe.

³ Ogwahẽ oho-vy ramo he'i:

—Nde tipo upe temiha'arõ va'e voi, he'i oporandu-vy íxupe. —Ndaha'úi tipo nde? Tapa outro ae nhaha'arõ va'erã? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

⁴—Tapeho jevy katu, he'i João remimbo'e kwéry-pe. —Emombe'u João-pe ne remiendu endukwe, ne rembiexagwe xagwe ave emombe'u íxupe, he'i. ⁵— Hesapyso e'ỹ va'ekwe hesapyso porã-ma. Ogwata e'ỹ va'ekwe ogwata porã-ma. Mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe okwera-ma. Ijapysa e'ỹ va'ekwe ijapysa porã-ma. Omano ete va'ekwe oikove jevy-ma. Ha iporiahu va'e kwéry-pe katu omombe'u-ma Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã. ⁶ Xe rembiapo rerakwã rendu ramo, ohexa kwaa-ma va'erã

xe rekoha-rehe. Oikwaa-ma va'erã xe-rehe. Xe-rehe ojerovia ku'a ku'a va'e, "Nhandejáry rembi-poravo tee para'e. Nhandejáry rembiporavo e'ỹ para'e" he'i rei va'e xe-rehe, ndovy'a mo'ãi va'erã. Ha xe-rehe ojerovia tee va'e, xe rerovia ku'a ku'a e'ỹ va'e katu xe rerovy'a tee va'erã, he'i João-rehe.

⁷ Osẽ-ma ramo oho jevy-vy João remimbo'e, omombe'u Hesu ojogweroaty aty va'e kente-pe João rehegwa nhe'ẽ omombe'u:

—Peho kuri tekваты e'ỹ-my. Ma'erã tipo peho araka'e? Upe-py heta oĩ kapiyvanhe'ẽ yvytu ogweroava rova va'e. Upéa-rehe ndapehói ra'e. ⁸ Mbava'e rexa-vy rei tipo peho araka'e? Ijao porã va'e rexa-vy ndapehói araka'e. Mburuvixagwasu róga kakwaa-py oiko ijao porã va'e. ⁹ Mbava'e rexa-vy rei tipo peho araka'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety rexa-vy rei po peho araka'e? Upéa-rehe voi katu peho araka'e. Ha'e-ta peẽ-my: Gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-gwi tuvixave va'e, João Batista héry va'e pehexa voi araka'e. ¹⁰ Pe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omotenonde íxupe va'ekwe-pe pehexa araka'e. Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Xe nhe'ẽ mombe'uharã amondo va'erã íxupe ne renonde-rupi. Ne'írã ereho jave, omopotĩ va'erã nde raperã”*

he'i va'ekwe João Batista rekoharã-rehe, upe xe nhe'ẽ ohendu uka va'erã-rehe.

¹¹ —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Yma gwive ãy peve ndaipóri va'ekwe João Batista-gwi tuvixave va'e. Ha ãy katu, Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee va'e gwive, tuvixave va'e

---

* 11:10 MI 3.1

João Batista-gwi. Onhombote e'ỹ ete va'e jepe, Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee joty ramo, tuvixave va'e João Batista-gwi. ¹² Arema va'ekwe João omombe'u va'ekwe ko'ánga ete peve. Heta kente onhemokyre'ỹ eterei omoirũ hagwã Nhandejáry-pe gwuvixarã. Ojapura-ma va'e-rami ikyre'ỹ. Oikese ha-py pya'e a'e oike ha-rami itarova-ma va'e-rami, omoirũse nga'u Nhandejáry-pe gwuvixarã. ¹³ Entéro yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive omotenonde va'ekwe ãy oiko va'erã. Nhandejáry nhande ruvixarã oiko va'erã omotenonde va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-py omombe'u-vy. João Batista peve omotenonde va'ekwe omombe'u-vy: “Onhemoingove jevy va'erã Elias amyri” he'i va'ekwe yma gware, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ mombe'u-vy. ¹⁴ Pehenduse ramo peẽ-my ha'e va'e, pejeapysaka katu. Upe Elias amyri upe ou va'erã he'i va'ekwe yma gware, he'i João Batista-rehe, ojekwaa ramo va'e-rehe. Elias rekovia ojekwaa-ma João. ãy nomotenondevéi imombe'u-vy. Yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma. ¹⁵ Ne aranduse ramo ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe.

¹⁶ —Xe amombe'u-ta peẽ-my mba'eixa po oiko ko'ãygwa. Mitã-rami voi ko'ãygwa. Mba'e jogwa haty-py onhembosarái mitã. Osapukái oirürãgwe-pe: ¹⁷ “Ore remimby orombopu kuri ha peẽ ndapejerokyséi ra'e. Orohapirõ ra'anga kuri ha peẽ ndapejahe'oséiry ra'e” he'i oirürãgwe-pe nonhembosaraiséi-gwi indive kwéry. Upe mitã oirũ remimbota ndojaposéiry. Upe mitãgwe reko-rami ãygwa ndogwerovy'ái gwapixa reko. ¹⁸ Ojekwaa

va'ekwe ou-vy João Batista. Nhandejáry oipotaharami ohasa okaru e'ỹ reheve. Uva rykwere ndo'úi va'ekwe. Ha hexaháry ae katu, “Anháry rerekoha” he'i mo'ã João Batista-rehe va'ekwe. ¹⁹ ãy xe Nhande Ryke'y tee va'e ajekwaa-ma aju-vy. Akaru-vy aju. Uva rykwere'u-vy aju. Ha xe rexaháry ae katu: “Okaru eterei upe va'e” he'i xe-rehe. “Ho'u eterei uva rykwere upe va'e. Oporombopaga uka va'ety ndive oiko va'e upéa. Gwĩ ojevavy va'e ndive ave oiko va'e upéa” he'i voi xe-rehe hikwái. Ha João rembiapo porã rexa kwaa-vy hese, xe rembiapo porã rexa kwaa-vy xe-rehe ave katu, “Hi'arandu tee nipo ra'e” peje va'erã ore-rehe, he'i João-rehe ijaty jaty va'e kente kwéry-pe.

*Hesu ndojohu porãi upe tetã mygwa inhe'ẽ
rendu e'ỹ va'e-pe
(Lc 10.13-15)*

²⁰ Ha upéi katu Hesu ndojohu porãi upe tetã mygwa inhe'ẽ rendu e'ỹ va'e-pe. Upe-py heta heroviapyrã-rupi hembiaapo porã porã ramo jepe, ndogwerováí joty gwekoha. Nomboasýi gwembiaapo vaikwe. ²¹ Upe ramo he'i:

—Apomboasy eterei peẽ-my Corazim tetã mygwa kwéry. Apomboasy eterei peẽ-my Betsaida tetã mygwa kwéry. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo porã porã kuri pene retã pa'ũ-rupi apombojerovia ukase-vy mo'ã xéjehe. Ko'ã ramigwa voi ajapo ramo ra'e Tiro tetã-my Sidom tetã-my ave, pya'e voi omboasy arã araka'e gwembiaapo vaikwe ra'e. Pya'e voi ogwerova arã araka'e gwekoha. Gwékoha-rupi ivy'are'ỹ va'e ao nhane

mopirehatĩ va'e ao omonde arã araka'e. Tanimbu oipixy arã ójehe araka'e ojekwaa hagwã hese gwembiapokwe omboasyha.

²² —Upe áry-py yvypóry gwive hembiaapo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, ogwereco asy va'erã Tiro tetã mygwa-pe, Sidom tetã mygwa ndive. Ha peẽ ae pende rereko asy asyve va'erã katu. ²³ Ha peẽ Cafarnaum tetã mygwa katu, “Jajeupi va'erã yvate yváy-py jaiko hagwã” peje mo'ã pendéjehe penhembotuvixa ukase-vy. Ahániry, napene mbojeupi mo'ãi va'erã Nhandejáry. Pegwejy ae va'erã yvy gwy-py pehovy, tata opa opa rei e'ỹ haty-py. Heroviapyrã-rupi xe rembiaapo porã porã kuri pene retã pa'ũ-rupi apombojerovia ukase-vy mo'ã xéjehe. Upéixa ndajapói araka'e Sodoma tetã-my, upe hekoha vai eterei oiko va'e haty-py. Ha upéixa xe ajapo ramo ae katu araka'e upe-py, omboasy arã voi araka'e gwembiaapo vaikwe, ogwerova arã araka'e gwekoha. Nonhehundíry arã araka'e. Ko'ánga ete peve opyta arã ra'e pe tetã. ²⁴ Upe áry-py yvypóry gwive hembiaapo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, omoingo asy va'erã Nhandejáry Sodoma tetã mygwa-pe. Ha peẽ Cafarnaum tetã mygwa ae katu, pene moingo asyve syve va'erã voi, he'i Hesu upe tatã mygwa-pe omboasy-vy.

*“Peju katu xe ha-py apomotongea va'erã” he'i
(Lc 10.21-22)*

²⁵⁻²⁶ Upe ramo he'i Nhandejáry-pe Hesu:

—Xe Ru, he'i —Nde yváy pygwa Járy, yvy pygwa Járy ave. Oĩ oakã-gwi rei hi'arandu va'e. Nahi'arandu porãi. “Ore ae oroikwaa va'e” he'i

va'e mo'ã ójehe, upe va'e-pe ndereikwaa ukái inharandu porãrã. Ha gwĩ mitã vérami ne'írã inharandu va'e, “Ore oroikwaa va'e” he'i e'ỹ va'e ójehe katu, upéa va'e-pe ereikwaa uka inharandu porãrã. Upéa ne remimbota porã voi, xe Ru. Ereipota voi upe va'e. Upéa-rehe atima porã ndevy, he'i Nhandejáry-pe Hesu.

²⁷ Upéi he'i:

—Opamba'e-rehe xe mbopu'aka va'ekwe xe Ru. Xe pogwy-py opamba'e omoĩ, he'i. —Xe kwaa porãha voi ndoikói. Xe Ru, ha'e anho mante xe kwaapa. Xe Ru kwaa porãha ndoikói. Xe ae Ta'ýry xe anho mante aikwaapa va'e íxupe. Ha outro kwéry-pe xe aikwaa ukase ramo katu, oikwaapa ave arã xe Ru-pe, he'i.

²⁸ —Peju katu xe ha-py. Peẽ pene kane'õ va'e, ipohýi va'e ogwerahaha-rami oiko va'e-rami peiko va'e, peju katu xe ha-py. Apomotongea va'erã, apomombytu'u va'erã. ²⁹ Xe ko xe reko kirirĩ va'e. Xe reko amomirĩ va'e voi xe. Upéa-gwi xe nhe'ẽ pehendú katu, xe nhe'ẽ-rupi peiko katu. Xe remimbo'e ramo peiko ramo, pende py'agwapy va'erã, he'i. ³⁰ —Ndahasýiry niko xe remimombe'u pejapo hagwã. Pejapo ramo xe nhe'ẽ, omanda pohýi va'e pogwy-py ndapeikovéi-ma va'erã. Upéa-gwi pende py'agwapy porã va'erã peiko-vy, he'i Hesu upe pygwa-pe onhemombe'u-vy.

12

*“Xe nhande pytu'uha áry járy” he'i ójehe Hesu
(Mc 2.23-28; Lc 6.1-5)*

¹ Ha upéi katu nhande pytu'uha áry-py oho ogwata Hesu. Trigoty mbyte-rupi oho ogwata. Ha hemimbo'e kwéry katu ivare'a-ma oho-vy. Upéa-gwi oipo'o-ma oho-vy trigo rope ho'u hagwã.

² Upéa ohexa ramo fariseu kwéry, he'i:

—Ema'ẽ hese, he'i íxupe. —Ma'erã po ne remimbo'e oipo'o trigo rope pytu'uha áry-py? Yma gware reko-rupi ndoikóiry. Pytu'uha áry-py oipo'o ramo, ndatekoháiry ogwereco, he'i íxupe fariseu kwéry.

³ Upe-ma ramo Hesu he'i:

—Pemonhe'ẽ nhe'ẽ rei peiko-vy ndapeikwaáiry Davi amyri rehegwa nhe'ẽ kwatia-rehe omoĩ va'ekwe, he'i. —Nahembi'úi-gwi, ivare'apa va'ekwe Davi oirũ kwéry ndive. ⁴ Upéa-gwi oike koty-py va'ekwe, Nhandejáry-pe nhamboete haty-py oike va'ekwe. Oĩ upe-py upe mbojape Nhandejáry rovagwy-py pa'i remimoĩgwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py ndaja'úi voi upe mbojape. Ha pa'i kwéry anho mante ho'u arã. Ha Davi katu pa'i e'ỹ ramo jepe, ho'u joty upe mbojape. Omongaru joty ave oirũ kwéry-pe. Ivare'a-gwi, Nhandejáry, “Pejevavy ko” nde'íry íxupe. Ojohu porã hembiapokwe, ogwerovy'a ave. ⁵ Pemonhe'ẽ nhe'ẽ rei peiko-vy ndapeikwaái Moisés amyri remimombe'ukwe nhane rekorã. Ndatekoha-ramiry jaiko nhamba'apo ramo pytu'uha áry-py. Ha pa'i kwéry katu omba'apo joty pytu'uha áry-py. Nhandejáry róga kakwaa-py omba'apo. Upe áry-py omba'apo ramo jepe, Nhandejáry, “Pejevavy ko” nde'íry joty íxupe. Pytu'uha áry-py omba'apo ramo Nhandejáry róga-py, ojohu porã joty huvixa kwéry hembiapo.

⁶ —Ha xe katu xe mbaraeteve Nhandejáry róga ruvixa kwéry-gwi. ⁷⁻⁸ Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Upéa-gwi xe ko pytu'uha áry járy ave. Upéixa-gwi iporã joty xe amba'apo pytu'uha áry-py. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Ha peẽ katu ndapejoporihuvereko kwaáiry peiko-vy. Aipo ramo, pene kyre'ỹ ramo jepe pejapo hagwã Moisés amyřĩ remimombe'ukwe gwive, pejapo rei joty. Xe aipota ae katu pende py'a porã onhondive”

he'i Nhandejáry nhe'ê. Upéa kwatia nhe'ê pemonhe'ê rei peiko-vy, ndapeikwaáiry. Ne arandu ramo ra'e, ipy'a potĩ va'e-rehe, “Ipy'a ky'a” nde'íry arã ra'e, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

*Hesu ombogwera ipo ypi va'e-pe
(Mc 3.1-6; Lc 6.6-11)*

⁹ Upe-gwi Hesu ohasave oho-vy ojeporahéi haty-py oike oho-vy. ¹⁰ Upe-py oĩ ipo ypi va'e. Ha fariseu kwéry, “Hembiapo vai va'e upe va'e” he'ise Hesu-rehe. Upéa-gwi oporandu íxupe hikwái:

—Tekoha-rami pa jaiko ra'e nhambogwera ramo pytu'uha áry-py? he'i ombojase rei hese-vy.

¹¹ Ha Hesu he'i:

—Pytu'uha áry-py pene rymba ovexa ho'a ramo yvy kwa-py, ndapeheja reíry va'erã, he'i íxupe kwéry. —Pehupi jevy va'erã ae heraha-vy, he'i.

¹² —Ovale voi nhane rymba ovexa. Ha tekove hasy va'e katu ovaleve voi ovexa-gwi. Ovaleve voi. Upéa-gwi pytu'uha áry-py nhaipytygwõ ramo nhande rapixa, tekoha-rupi joty jaiko, he'i fariseu kwéry-pe.

¹³ Upéa he'i rire:

—Eipyso katu nde po, he'i ipo ypi va'e-pe.

Oipyso-ma, okwera porã-ma. Ijoja-ma ipo mokõive.

¹⁴ Ha fariseu kwéry ndojohu porãi hembiapo porã va'e. Osẽ oho-vy ha'e kwéry nhemi ha-py:

—Mba'éixa tamo ra'e jajuka Hesu-pe? he'i. —Nhaha'arõ jajuka hagwã íxupe, he'i onhonhe'ẽrendu-vy hikwái.

Nhandejáry rembiporavo tee va'e

¹⁵ Upéa oikwaa ramo Hesu, otekwarai-ma oho-vy outro henda-py. Otekwarai oho jave, heta va'e ave oho hapykwéri. Heta va'e-pe ombogwera gwera oho-vy. ¹⁶ Ombogwera-ma ramo, “Aníke xe mombe'u teĩ” he'i okwera va'e-pe. ¹⁷ Upéixa ojapo ãy oiko hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaiás amyri he'i hagwe-rami. ¹⁸ A-rami voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe:

“Upe va'e xe rembigwái, xe rembiporavo va'e. Ha'e xe rembihayhu. Xe rembierovy'a va'e upéa. Xe Nhe'ẽ Marangatu amoĩ-ta hese. Omombe'u va'erã entéro yvypóry-pe gwive. Nhandejáry pende py'a omopotiharã, he'i va'erã xe-rehe. ¹⁹ Ipoxy va'e onhonhe'ẽ mbojevy jevyha va'e-rami ndoikói va'erã. Osapukái va'e-rami ndoikói va'erã. Okiriri va'e-rami ae oiko va'erã. Atýra-py nohendúi va'erã íxupe onhe'ẽ hatã-vy. ²⁰ Heko kiriri va'erã. Takwáry, Xýky, he'i heseve va'e nomopëi va'erã. Upéixa opena va'erã ipori-ahu va'e-rehe. Tataendy ogwe-tama ramo, imbogwe e'ÿharã. Upéixa ete onhemboete

e'ỹ va'e-pe ogwereco porã va'erã. Upéixa hembiaapo porã porã va'erã. Ndováí va'erã Nhandejáry rape-gwi. Opa-rupi ojekwaa va'erã anhetegwa. ²¹ Hese ojerovia-ma va'erã yvypóry kente kwéry: Nhaha'arõ katu íxupe jaiko-vy. Ou va'erã, he'i va'erã hese”*

he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ gwa'ýry re-hegwa omombe'u-vy.

Hesu omombe'u Belzebu rehegwa nhe'ẽ

(Mc 3.20-30; Lc 11.14-23)

²² Upe ramo ojereru íxupe, Hesu-pe peteĩ anháy rerekoha. Hesapyso e'ỹ va'e, inhe'ẽnge'ỹ va'e ave. Ombogwera-ma ramo íxupe, inhe'ẽnge'ỹ va'ekwe onhe'ẽ porã-ma, ha hesapyso e'ỹ va'ekwe hesapyso porã-ma.

²³ Hembiaapo porã rexa-vy,

—Mba'éixa po oporombogwera, he'i ojóupe opondera-vy hese. —Upéa ko ndaha'etí para'e Davi amyri remiarirõre, nhane remiha'arõ? he'i hese ijaty jaty va'e kwéry.

²⁴ Ha fariseu kwéry katu upéa ohendu ramo: “Ojéhegwi rei ndaipu'akái omosẽ hagwã anháy” he'i. “Anháy ruvixa Belzebu nhe'ẽ-rupi ae omosẽ imondo-vy” he'i mo'ã ojéupe hikwái.

²⁵ Ha ha'e ipy'apóry oikwaa ramo, he'i fariseu kwéry-pe:

—Tape vai-rupi oho mburuvixagwasu re'ýi on-hondive onhorairõ-vy. Naimbaraetevéi-ma. Tetã mygwa ndaija'etí ramo ojóehe, hóga pygwa ave ndaija'etí ramo ojóehe, tape vai-rupi oho. Hasy

* **12:21** Is 42.1-4

va'e-rami ndaipu'akavéi-ma ójehe. Ikangyve ngyve oho-vy, he'i arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

26 –Aipo ramo, gwĩ Satanás re'ýi kwéry ave ndaijojái ramo, ndoikovéi arã ra'e. Ndaijojái arã onhondive ra'e. Aipo ramo, ndaipu'akái arã joty ójehe ra'e.

27 –“Belzebu nhe'ẽ-rupi omosẽ anháy” peje kuri xe-rehe. Aipo ramo, kiva'e nhe'ẽ-rupi pende re'ýi kwéry omosẽ anháy? Anháy ruvixa nhe'ẽ-rupi para'e, Nhandejáry nhe'ẽ-rupi para'e. Ha Nhandejáry nhe'ẽ-rupi omosẽ ramo katu, ma'erã po, “Anháy ruvixa nhe'ẽ-rupi hembiaipo Hesu” peje kuri joty xe-rehe. “Ijapu” he'i va'erã pende-rehe pende re'ýi kwéry.

28 –Ha Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi katu xe amosẽ anháy. Aipo ramo, xe rekoha-rehe pehexa kwaa ramo ra'e, “Oiko-ma nipo ra'e Nhandejáry nhande ruvixa ramo” peje arã ra'e xe-rehe.

29 –Amombe'u jevy-ta peẽ-my xe pu'akaveha Satanás-rehe. Ndikatúi avave oike imbaraete va'e róga-py omonda haggwã imba'e kwéry-rehe. Onhapytĩ ranhe ramo ae íxupe, ogwerahapa arã hógapy oĩ va'e, he'i Hesu anháy rerekoha ombogwera-vy pono ipu'akave hese Satanás.

30 Upéi he'i jevy:

–Xe ndive omba'apo e'ỹ va'e, ojoko xe rembiapo. Xe renda-py ogwenogwa'ẽ e'ỹ va'e, xe rendagwi omondo mombyry omosarambi-vy, he'i ójehe ndaija'úi-gwi Satanás.

31-32 Upéi he'i jevy:

–Aipo ramo, anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my: Ne rembiapo vai ramo, erenhe'ẽ vai

ramo Nhandejáry-rehe, omboyke-ta ndéhegwi Nhandejáry entéro ne rembiapo vaikwe gwive. Erenhe'ê vai ramo ave xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe, omboyke-ta ndéhegwi ne rembiapo vaikwe. Ha erenhe'ê vai ramo katu Nhe'ê Marangatu tee va'e-rehe, nande poriahuvereko mo'ãiry Nhandejáry. Nde py'a ky'a eterei-ma. ãy nande py'a potĩ mo'ãvéi-ma va'erã. Ha upe áry-py xe aju jevyha áry-py nande py'a potĩvéi-ma va'erã opa e'ỹ-rehe, he'i fariseu kwéry-pe, “Anháy nhe'ê-rupi hembiaapo ra'e Hesu” he'i-gwi Hesu-rehe.

“Hi'a-rehe jaikwaa yvyra”

*he'i Hesu
(Lc 6.43-45)*

³³ Upéi omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ê yva máta rehegwa-rami:

—Yva máta jaikwaa hi'a-rehe. Yvyra porã hi'a porã meme. Ha yvyra vai ndahi'a porãi. Hi'a vai meme voi. Hi'a-rehe jaikwaa yvyra, he'i fariseu rekoha-rehe.

³⁴ Upéi he'i jevy Hesu:

—Peẽ mbói ipoxy va'e rekoha-rami peiko. Pende reko vai-gwi, ndikatúi penhe'ê porã. Nhande py'apóry-rehe nhande nhanhe'ê. Entéro nhande py'a-py jareko va'e-rehe, nhanhe'ê ave nhande.

³⁵ Ipy'a-py hekoha porã va'e reminhongatu iporã. Upe-gwi ogwenohẽ nohẽ ipy'apóry iporã va'e. Ha hekoha vai va'e reminhongatu ipy'a-py katu, ivai vai. Upe-gwi ogwenohẽ nohẽ ojéhegwi ivai va'e. Ipy'apóry ivai va'e ogwenohẽ. ³⁶ Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Upe áry-py yvypóry gwive hembiaapo apokwe-rami ojerereko hagwã

áry-py, ogwereco asy va'erã onhe'ẽ rei rei va'e-pe. Peteĩ teĩ pene remimombe'ukwe rei-rehe pene monhe'ẽ uka va'erã Nhandejáry pende rereco asy-vy. ³⁷ Erenhe'ẽ porã ramo, “Ipy'a potĩ-ma” he'i va'erã nde-rehe. Ha erenhe'ẽ rei ramo katu, “Ipy'a ky'a-ma” he'i va'erã nde-rehe, he'i gwĩ fariseu kwéry-pe hekoha mombe'u-vy.

*Judeu kwéry ohexase Hesu rembiapo porã
(Mc 8.11-12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Upe ramo oporandu Hesu-pe gwĩ fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive:

—Oroipota ne rembiapo porã, porombo'eháry, he'i íxupe. —Ore rembiexarã-rupi ejapo jahexa e'ỹ va'e, he'i íxupe.

³⁹ Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Peẽ katu ãy peiko va'e pende reko vai-ma. Ome tee-pe oheja va'e-rami peẽ peiko. Gwembireko tee-gwi opoi va'e-rami ave peẽ peiko. Pejehesa rerova rova va'e Nhandejáry-gwi. Upéa-gwi pejerure jahexa e'ỹ va'erã-rehe, he'i. —Ha ndahexa uka mo'ãi peẽ-my upeixagwa, he'i. —Ha Jonas amyri rehegwa nhe'ẽ ojehu íxupe va'ekwe katu amombe'u-ta peẽ-my. Hexapyrã-rupi íxupe ojehu va'ekwe-rami ave, ojehu va'erã xe-vy. Upe va'erã anho mante ahexa uka-ta peẽ-my, he'i.

⁴⁰ —Amombe'u-ve-ta peẽ-my Jonas amyri rehegwa nhe'ẽ. Yma va'ekwe piragwasu omokõ-ma íxupe, Jonas-pe. Ha upe rire katu piragwasu rye py-py ohasa mbohapy áry mbohapy pyhare ave. Upéi osẽ jevy. Upéixa ete xe Nhande Ryke'y tee va'e anhemoi va'erã itagwasu kwa-py mbohapy áry mbohapy pyhare ave ko itagwasu

rye py-py. ⁴¹ Ha yma gware Jonas amyri oho va'ekwe Nhandejary nhe'e omombe'u-vy. Ninive tetã mygware-pe omombe'u mbe'u va'ekwe. Upe nhe'e ohendu ramo va'ekwe omboasy-ma gwembiapokwe, ogwerova-ma gwekoha va'ekwe. Ha ko'a-rupi oime tuvixa mba'eve va'e Jonas amyri-gwi, he'i ojehe Hesu iupe kwery. —Ha xe nhe'e rendu-vy jepe, ndaperovai joty pende rekoha ra'e. Upea-gwi upe ary-py, yvypory hembiapokwe pokwe-rami ojerereko haggã ary-py, Ninive tetã mygware opuã jevy va'erã Nhandejary rovagwy-py pene mombe'u-vy, he'i. —Ojohu vai va'erã pene rembiapokwe. ⁴² Yma va'ekwe petei mburuvixagwasu kunha va'e arapopy-koty oiko va'ekwe, oho mombyry va'ekwe mburuvixagwasu Salomão renda-py. Onhemo'arandu uka-vy oho. Yvy apy gwive mombyry ete oho va'ekwe ohendu haggã Salomão nhe'e. Ha ko'a-rupi oime hi'aranduve va'e Salomão-gwi, he'i ojehe Hesu. —Upea-gwi upe ary-py opuã jevy va'erã upe mburuvixa kunha Nhandejary rovagwy-py pene mombe'u-vy. Pene rembiapokwe ndojohu porai va'erã, he'i judeu ruvixa kwery-pe Hesu.

Hesu omombe'u anhay rehegwa nhe'e
(Lc 11.24-26)

⁴³ Upéi he'i jevy upe pygwa-pe:

—Mba'eixagwa pa pende rekoha amombe'u-ta peẽ-my. Anhay rerekoha-rami pende rekoha. Oi anhay heko ky'a va'e nhande-rehe ojepotase va'e. Ha ojepota rire osẽ-ma ramo katu oiko rei anhay tekwaty e'ỹ e'ỹha-rupi, y e'ỹha-rupi ohasa oho-vy.

Otongease mo'ã ha ndojohúiry opytu'u hagwã. ⁴⁴ Upe ramo he'i ojúpe anháy: “Aha jevy-ta xe taperekwe-py, aiko hagwe-py jevy” he'i. Ojevy oho-vy otaperekwe-py. Otaperekwe-py ogwahẽ ramo upe-py otopa nandi oĩ. Ikoty oitypei ra'e. Omoĩ porãmba ra'e. ⁴⁵ Upe-ma ramo oho ogweru outro anháy hekoha vaive va'e íxugwi. Seteve ogweru. Hí'oitoha ojogweru, oike koty-py oiko hagwã. Upéixa oiko vaive anháy rerekoha. Osẽ rire íxugwi peteĩ anháy, hejahare oike jevy ipy'a-py. Sete hekoha vaive va'erã reraha-vy oike. Xe nhe'ẽ rendu e'ỹ-gwi, upéixa ete peiko va'erã. Peẽ, ãy peiko va'e, upe anháy rerekoha-rami peiko va'erã, he'i fariseu kwéry-pe.

*Hesu re'ýi rehegwa nhe'ẽ
(Mc 3.31-35; Lc 8.19-21)*

⁴⁶ Upéa he'i joty ramo Hesu atýra-rupi, ogwahẽ ou-vy isy tyvýry kwéry ndive. Opyta oĩ-vy oka-py. Onhomongetase hendive.

⁴⁷ —Nde sy ko nde ryvy kwéry ndive opyta oĩ-vy oka-py. Ne ndive onhomongetase, he'i íxupe omombe'u-vy.

⁴⁸ Ha Hesu he'i:

—Amombe'u-ta peẽ-my kiva'e pa xe sy, kiva'e pa xe ryvy, he'i. ⁴⁹ —Pehexa katu, he'i oikwave'ẽ ve'ẽ-vy ojyva-py gwemimbo'e rexa uka-vy. —Ko va'e kwéry xe sy voi, ko va'e kwéry xe ryvy voi, he'i gwemimbo'e kwéry mombe'u-vy.

⁵⁰ —Upe xe Ru yváy pygwa nhe'ẽ ojapo va'e gwive, xe ryvy-py ahenói íxupe kwéry, he'i. —Upéa xe reindy, ha'e voi hese. Upéa xe sy, ha'e voi ave hese, he'i gwemimbo'e kwéry-rehe mombe'u-vy.

13

Hesu oiporu temit̃gwe rehegwa nhe'ẽ
(Mc 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ha upe áry-py Hesu osẽ óga-gwi oho-vy. Oho yugwarusu rembe-py ogwapy ombo'e hagwã. ² Ha heta eterei ijatypa typa henda-py. Upéa-gwi onhemboyru kanoagwasu-py íxugwi kwéry. Kanóa py-py ogwapy-ma. Ha ha'e kwéry ijaty va'e kente opyta rei yvy-py. Onhembo'y oĩ-vy y rembe-py hikwái. ³ Upéixa ramo, heta omombe'u mbe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ. Temit̃gwe rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u hagwã arandu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry:

—Oho onhemit̃ onhemit̃ va'e. Omombo on-hot̃-vy. ⁴ Onhemit̃ jave oĩ temit̃ ra'ỹi tape-rupi ho'a va'e. Ha upéi ou gwyrá ho'upa. ⁵ Oĩ temit̃ ra'ỹi ave yvy pererĩ-rupi ho'a va'e. Upe-py oĩ mixĩmi yvy. Pya'e rei henhói-ma yvy ndahetáiry-gwi. ⁶ Kwarahy ojeupi rire, onhandu kwarahy aku hemit̃gwe. “Xĩ” he'i hogwe. Ha kwarahy ohapypa voi. Hovirupa ave ndahapói-gwi. ⁷ Oĩ nhuatĩndy-rupi ho'a va'e ave. Ha nhuatĩ katu okakwaave íxugwi. Ojaho'ipa temit̃gwe-pe. ⁸ Oĩ yvy porã-my ho'a va'e ave. Henhói hemit̃ hope-ma. Petē hope katu cem voi ha'ỹi va'e, outro mixĩve va'e katu sessenta ha'ỹi va'e voi, outro mixĩve va'e katu trinta ha'ỹi va'e voi. ⁹ Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i oporombo'e-vy Hesu temit̃gwe rehegwa nhe'ẽ oiporu-vy.

*Hemimbo'e kwéry oporandu Hesu-pe
hemimombe'ukwe-rehe
(Mc 4.10-12; Lc 8.9-10)*

¹⁰ Upéi hemimbo'e kwéry ogwahêve ou-vy Hesu ypy-py:

—Ma'erã po eremombe'u kuri íxupe arandu re-hegwa nhe'ê temitÿgwe rehegwa nhe'ê-rami? he'i oporandu-vy íxupe.

¹¹ —Peẽ-myte oikwaa uka-ma kuri Nhandejáry mba'éixa pa oiko-ta pende ruvixarã. Mba'éixa po pemoirũ-ta íxupe pende ruvixarã oikwaa uka-ma ave. Ha ambue kwéry-pe katu ndoikwaa ukái.

¹² Oĩ hi'arandu va'e. Omo'aranduve va'erã íxupe hi'arandu porã porã hagwã. Ha inharandu e'ÿ va'e katu, hi'arandurãgwe oipe'apa va'erã íxugwi. Opa va'erã íxupe. ¹³ Upéa-rehe amombe'u íxupe arandu rehegwa nhe'ê temitÿ rehegwa nhe'ê-rami, he'i. —Oma'ẽ ma'ẽ hikwái, ndohexáiry voi mba'eve. Ohendu hendu hikwái, nohendu porãiry. Ijapysa e'ÿ va'e-rami mba'eve ndoikwaái. Okanhymba ete jevy íxugwi. ¹⁴ Yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías omombe'u va'ekwe aÿgwa rekorã. He'i hagwe-rami ãy oiko-ma:

“Pehendu hendu va'erã ha ijapysa e'ÿ va'e-rami pepyta va'erã. Pema'ẽ ma'ẽ rei va'erã xe-rehe ha ndapehexa kwaái va'erã xe-rehe.

¹⁵ Napehenduséi-gwi, aipe'a-ma pendéhegwi pene arandurãgwe. Ijapysa e'ÿ va'e-ramima peiko peẽ kwéry. Hesapysa e'ÿ va'e-rami ave peiko. Ha xe renduse ramo katu, hesapysa va'e-rami peiko va'erã. Ijapysa va'e-rami pehendu va'erã ave. Pene akã-my pereko-ma va'erã pene arandu porãha.

Perova arã pende rekoha. Pende rekoha perova-ma ramo, apombogwera-ma va'erã, he'i Nhandejáry.*

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. ¹⁶ Ha peẽ katu pevy'a ete va'erã. ãy katu peẽ hesapyso va'e-rami peiko-ma. Ijapysa va'e-rami ãy peẽ peiko-ma ave. ¹⁷ Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e, he'i. —Heta yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri ohexase eterei mo'ã va'ekwe pene rembiexa ramo va'e ha ndohexái. Heta va'ekwe heko marangatu va'ekwe amyri ohexase mo'ã va'ekwe ave ha ndohexa jepéiry. ãy pene remiendu ramo va'e ohenduse mo'ã va'ekwe ha nohendúiry. Peẽ pehendugwi pevy'a ete voi peiko-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu oikwaa uka gwemimbo'e kwéry-pe gwemimombe'u

(Mc 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—ãy pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise temitýgwe rehegwa nhe'ẽ aikwaa uka-ta peẽ-my, he'i.

¹⁹ —Úpe tape-rupi onhenhotý va'ekwe he'ise: Oĩ Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ ohendu va'e ha he'ise va'e ndoikwaáiry. Ohendu-ma ramo, ou anháy ruvixa hekoha vai ete va'e. Oipe'apa-ma íxugwi ipy'a-gwi inharandu porãrãgwe. Oike-tama va'e oipe'a jevy íxugwi. ²⁰ Ha yvy pererĩ-rupi onhenhotý va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ẽ porã. Ohendu-ma ramo, ovy'a ogwerovia-vy. ²¹ Ha ndahapóiry

* **13:15** Is 6.9-10

vyteri. Upéa he'ise: Sapy'a ete ogwerovia. Ndogwerovia teéiry voi. Ha upe rire katu nhe'ẽ porã rendu-gwi, omoingo asy íxupe. Ojerereko asy-gwi, ndogweroviasevéiry. Pya'e a'e oheja nhe'ẽ porã. ²² Ha nhuatĩndy-rupi onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ nhe'ẽ porã rendu va'e. Ha hemikotevẽrã-rehe opena pena eterei oiko-vy. Oipotave tave rei ojéupe gwarã. Upéa-gwi ohendu rei joty nhe'ẽ porã. Hembaliapo porãse ramo jepe, gwembaliapo porãrã-rehe nopenái joty oiko-vy. ²³ Ha yvy porã-my onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ẽ porã. Ohendu ramo mbava'e-rehe po he'ise oikwaa porã. Ogwerovia tee voi. Ogwerovia-gwi, oĩ trinta ha'ỹi va'e-rami hembaliapo porã va'e. Oĩ sessenta ha'ỹi va'e-rami, hetave ogwereco va'e gwembaliapo porãha. Oĩ cem ha'ỹi va'e-rami, hetave rei voi ogwereco va'e gwembaliapo porãha, he'i omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu oiporu jevy temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ

²⁴ Upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ. Temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u-vy:

—Oiko onhemitỹ va'e, he'i. —Nhandejáry nhande ruvixa-rehe he'ise onhemitỹ va'e. Ha'e oho kokwe-py onhemitỹ porã haggã.

²⁵ —Upéi nhande kwéry jake ramo pyhare, ogwahẽ ou-vy hese ija'e'ỹ va'e. Trigo pa'ũ-rupi onhotỹ trigo rehegwa e'ỹ va'e. Kapi'i onhotỹ. Ha upe rire katu oho jevy-ma. ²⁶ Henhói-ma upe trigo onhenhotĩ va'ekwe. Upéi hope-ma. Upe ramo henhói-ma ave upe kapi'i trigo rehegwa e'ỹ

va'e. ²⁷ Henhói-ma ramo, oho oje'ói-vy omombe'u ojáry renda-py hembigwái: “Upe nde kokwe-py erenhotỹ uka va'ekwe ne remitỹgwe trigo ra'yi voi ra'e” he'i. “Mba'eixagwa kapi'i po trigo pa'ũ-rupi henhói-ma erejaty e'ỹ va'ekwe” he'i ojáry-pe omombe'u-vy. ²⁸ “Xe rehe ija'e'ỹ va'e rembi-apokwe voi nipo ra'e aipo va'e” he'i gwembigwái-pe. “Ereipota tipo ore oroho oromondoro trigo pa'ũ-gwi gwĩ kapi'i?” he'i oporandu-vy ojáry-pe. ²⁹ “Ndikatúiry” he'i. “Aníke pejapo teĩ upéa. Pemondoro ramo kapi'i, ndaipotáĩ pemondoro ave upe trigo onhenhotỹ va'ekwe” he'i. ³⁰ “Tokakwaa kapi'i trigo jave nhaikyti hagwã áry peve. Upe áry-py ha'e va'erã trigo kytiharã-pe: Pemondoro ndoro ranhe katu kapi'i. Pemboaty aty pejokwa pehapy hagwã. Ha upe rire katu pemondoro trigo pemboaty jaraha hagwã nhanhongatu hagwã-py” he'i Hesu omombe'u-vy Nhandejáry irũ rehegwa oikwaa uka-vy.

*Hesu oiporu temitỹ héry va'e mostarda rehegwa
nhe'ẽ*

(Mc 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Ha upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa dhe'ẽ. Temitỹgwe rehegwa dhe'ẽ-rami oiporu:

—Oĩ temitỹ héry va'e mostarda. Kwimba'e onhotỹ peteĩ temityrã okokwe-py. Nhandejáry nhande ruvixa irũ-rehe he'ise upe temitỹ mostarda. ³² Nhanhotỹ ramo mixi eterei. Mixive opamba'e ra'yi-gwi, ko yvy arigwa ra'yi-gwi. Ha nhanhotỹ-ma rire, okakwaa porãve. Entéro temitỹ-gwi tuvixave xave oho-vy. Upéi imáta-ma,

hakãambe kãambe ave. Upéa-rehe oveve ou-vy gwyrã ogwapy hakãmby-rehe, he'i Hesu, Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu fermento mbojape mbovuha re-hegwa nhe'ẽ

(Lc 13.20-21; Mc 4.33-34)

³³ Ha upéi katu omombe'u jevy joty upe pygwape arandu rehegwa nhe'ẽ. Fermento mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu:

—Oĩ kunha. Oipyhy mbojape mbovuha. Heta trigo ku'i reheve ombojehe'a ombovu hagwã. Ojavyky rire, omboapitajy ovupa ete hagwã. Upéixa ete Nhandejáry nhande Ruvixa irũ, he'i Hesu, Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã re-hegwa oikwaa uka-vy.

³⁴ Upéixa omombe'u mbe'u aty atýra va'e kente kwéry-pe. Temitygwe rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve, fermento mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve, outro rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve nomombe'úi. ³⁵ Upéixa oiko-ma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u mbe'u va'ety he'i hagwe-rami:

“Anhe'ẽ ramo, arandu rehegwa nhe'ẽ amombe'u va'erã, ambue kwéry va'e rehegwa nhe'ẽ aiporu-vy. Yma ko yvy onhemoingo hagwe gwive ãy peve ndojekwaáiry va'ekwe, ãy amombe'u-ta aikwaa uka-vy, he'i.”*

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

Hesu oikwaa uka kapi'i rehegwa nhe'ẽ

---

* 13:35 Sl 78.2

³⁶ Ha upéi katu oheja oho-vy ijaty va'e kente. Ha'e ae katu oike koty-py. Oike rire, ogwahẽ ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—Eikwaa uka katu ore-vy mbava'e-rehe tipo he'ise upe kapi'i rehegwa nhe'ẽ, kokwe-py oĩ va'e, he'i Hesu-pe hikwái.

³⁷ —Upe temitỹ porã onhotỹ uka va'ekwe he'i xe-rehe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe, he'i. ³⁸ —Upe kokwe he'i ko yvy-rehe. Upéi upe temitỹ porã he'i Nhandejáry re'yí-rehe. Upéi upe kapi'i he'i hekoha vai va'e-rehe. ³⁹ Upéi upe hese ija'e'ỹ va'e kapi'i onhotỹ va'ekwe he'i anháy ruvixa-rehe. Upéi upe nhaikytĩha áry he'i ombopapa va'erãha áry-rehe. Upéi upe trigo kytĩharã he'i Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-rehe. ⁴⁰ Upe kapi'i omondo omboty onhapytĩ omondo hagwã tata-py. Upéixa ete oiko va'erã ombopapa va'erãha áry-py, he'i.

⁴¹ —Xe Nhande Ryke'y tee va'e amondo mondo va'erã xe rembigwái yváy pygwa va'e. Xe re'yí pa'ũ-gwi oipe'a va'erã gwĩ oporombojavy va'e-pe gwive. Entéro hembiaipo vai va'e-pe gwive oipe'a va'erã heraha-vy ojohapy haty-py omombo hagwã. ⁴² Upe-py hasẽ va'erã, onhemohãingry ngyryú ave va'erã oiko-vy onhemoyrõ-gwi Nhandejáry-rehe. ⁴³ Upe-ma ramo hekoha porã va'e gwive kwarahy rendy-rami ojekwaa va'erã onhemohete resakã rendy-vy. Nhandejáry nhande ruvixa ramo oiko haty-py, ojekwaa va'erã onhemohesakã va'erã. Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

Hesu oiporu hepy va'e rehegwa nhe'ẽ

⁴⁴ Upéi omombe'u jevy íxupe, upe pygwa-pe mokõi arandu rehegwa nhe'ẽ. Hepy va'e rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u-vy:

—Oĩ kokwe-py heta plata yvy gwy-py ijatypyre araka'e. Upe ramo ojohu rei íxupe ijáry e'ỹ va'e. Upe hepy va'e ojohu va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe. Otopa-ma ramo, upéi ojaty jevy. Ovy'a eterei ojohu va'ekwe-rehe. Upéa-gwi oho ovende entéro ogwereco va'e gwive ovendepa. Upe hemivende va'e repykwe ogweraha ojogwa hagwã upe kokwe, he'i Hesu omombe'u-vy, Nhandejáry-pe oate'ỹ e'ỹ reheve omoirũse va'e rehegwa oikwaa uka-vy.

⁴⁵ Upéi omombe'u jevy íxupe:

—Oĩ onhemba'ejogwa va'ety. Oheka heka oiko-vy ita kyra porã va'e, hepy ete va'e, pérola héry va'e ojogwa hagwã. Upe hepy va'e oheka va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe. ⁴⁶ Iporã ete va'e otopa ramo oho ovende entéro gwembiereko gwive ovendepa. Upéi hemivende va'e repykwe ogweraha. Gwemimbota nga'u upéa oho ojogwa, he'i Hesu omombe'u-vy, Nhandejáry-pe oate'ỹ e'ỹ reheve omoirũse va'e rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu pira kyha rehegwa nhe'ẽ

⁴⁷ Upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ. Pira kyha rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu íxupe kwéry:

—Oĩ pira kyha y-py omombo va'e. Upe omombo va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa rembigwái yváy pygwa-rehe. Yupa-py omombo rire, oipyhy

opaixagwa pira. ⁴⁸ Hynyhẽ jave oipyhy ogwenohẽ y rembe'y-py. Upéi ogwapy oipe'a oiporavo imono'õ-vy. Pira porã omoĩ ajaka-py. Ha hi'upy e'ỹ katu omombo-ma voi. ⁴⁹ Upéixa ete oiko va'erã ombopapa va'erãha áry-py. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oiporavo ravo va'erã oje'ói-vy. Hekoha porã va'e pa'ũ-gwi, oipe'a va'erã hekoha vai va'e-pe. ⁵⁰ Ojohapy haty-py omombo va'erã íxupe kwéry. Upe-py hasẽ hasẽ va'erã oiko-vy. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohãingyry ngyrýu ave va'erã oiko-vy ave, he'i omombe'u-vy ombopapa va'erãha áry oikwaa uka-vy.

⁵¹ Ko'ã va'e he'i rire, oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Mbava'e-rehe po he'i ko'ã va'e? Peikwaa-ma tipo? he'i.

—Ha'e voi, he'i. —Oroikwaa-ma, he'i íxupe, Hesu-pe.

⁵² —Aipo ramo, gwĩ judeu rekombo'ehaty va'e iporã oiko Nhandejáry nhande ruvixa remimbo'e ramo. Ambo'epa rire íxupe, oiko va'erã óga járy-rami. Hóga-py oĩ heminhongatu pyahu va'e, oĩ heminhongatu tuja va'e ave. Oipota ramo, gweminhongatu pyahu ogwenohẽ va'erã. Oipota ramo, gweminhongatu tuja ogwenohẽ va'erã ave. Upéixa ete upe judeu rekombo'ehaty Nhandejáry nhande ruvixa remimbo'e oiko ramo, nhe'ẽ pyahu omombe'u va'erã oikwaa uka-vy, yma gware nhe'ẽ omombe'u va'erã ave, he'i Hesu omombe'u-vy.

*Hesu oho gwetã-my
(Mc 6.1-6; Lc 4.16-30)*

⁵³⁻⁵⁴ Arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'upa rire, upe-gwi osẽ oho-vy gwetã-my ha'e ae oiko ha-py. Upe-py ojeporahéi haty-py ombo'e mbo'e gwe'ýi kwéry-pe. Hexapyrã-rupi ombo'e porã oiko-vy. “Mba'éixa onhemonhe'ẽ” he'i opondera-vy hese.

—Mamo-gwi po upéa ohendu aipo va'e nhe'ẽ? he'i hese. —Kiva'e omombe'u hi'arandu hagwã íxupe, he'i hese. —Hexapyrã-rupi voi Hesu hembia-po porã. Kiva'e po omombe'u íxupe ojapo hagwã upéa? he'i joa hese hikwái. ⁵⁵ —Upéa óga apohaty ra'y voi, he'i. —Maria memby voi. Tiago José ndive, Simão Judas ndive ityvýry kwéry voi. ⁵⁶ Heindyry kwéry oiko voi nhane pa'ũ-rupi. Aipo ramo, mamo-gwi po upéa ohendu aipo va'e nhe'ẽ? he'i joa Hesu-rehe hikwái. ⁵⁷ —Onhembotuvixa mba'e-ta tipo nhande-vy ra'e? he'i hese he'ýi kwéry.

Upéa-gwi ndaija'éi hese hikwái. Upe ramo,

—Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe omboete voi. Ha he'ýi kwéry katu nomboetéi íxupe. Anheigwa nde'íry hese hóga pygwa omboete e'ývy, he'i ójehe Hesu omombe'u-vy, ndaija'éi-gwi ójehe.

⁵⁸ Upe-py hese ndojeroviái-gwi, ndahetái hembia-po porã hexapyrã-rupi upe-py.

14

*João Batista rehegwa nhe'ẽ
(Mc 6.14-29; Lc 9.7-9)*

¹ Upe ramo, ohendu Hesu rerakwã mburuvix-agwasu héry va'e Herodes. Galiléia yvy pygwa ruvixa voi upéa. ² Hesu rerakwã ohendu ramo he'i,

—Upéa João Batista nipo ra'e. Omano rire, oikove jevy-ma ra'e, ojekwaa jevy-ma ra'e, he'i mo'ã hese. —Upéa-gwi hexapyrã-rupi hembiaopo porã porã oiko-vy, he'i mo'ã oirũ-pe Hesu-rehe.

³ Yma va'ekwe Herodes he'i va'ekwe oipyhy hagwã João-pe, ojepokwa reheve omoĩ hagwã preso. Upéa ojapo va'ekwe ombovy'a hagwã gwyvýry Filipe rembirekokwe Herodias. Ha'e omenda ra'e gwyvýry rembireko-rehe. Oipe'a ra'e gwyvýry-gwi hembireko. ⁴ Ha João katu he'i:

—Tekoha e'ỹ-rupi ereiko ra'e ne rembireko ereipe'a va'ekwe nde ryvy-gwi, he'iri iri ra'e Herodes-pe.

⁵ Upéa-gwi ojukase mo'ã João-pe. Ha kente kwéry katu he'i hese, “Upéa ko Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety voi” he'i João-rehe hikwái. Ha mburuvixa katu opy'apy-py ikyhyje ójehe. Nom-bopoxyséi íxupe kwéry. Upéa-gwi ndojukái joty íxupe. ⁶⁻⁷ Ha upéi katu mburuvixa oiko hagweha áry-py, oike ojeroky henonde-py Herodias memby kunhataĩ. Mburuvixa irũ gwéry renonde-py ojeroky kunhataĩ. Ogwerovy'a eterei-gwi íxupe, kunhataĩ-pe, he'i mburuvixa: “Ne rembijeure va'e gwive ame'ẽ-ta nde-vy” he'i íxupe. Pono oapu “Tupã réry-py ame'ẽ-ta nde-vy” he'i. Nde'i reíry pe kunhataĩ ojeroky va'e-pe. ⁸ Upéi osy nhe'ẽ-rupi he'i: “Aipota ereme'ẽ xe-vy João Batista akãgwe. Apy ete enterove va'e resa-py eme'ẽ mani katu xe-vy nha'ẽ-py” he'i mburuvixa-pe kunhataĩ.

⁹ Upe-ma ramo omboasy eterei he'i va'ekwe. Ha “Tupã réry-py ame'ẽ-ta nde-vy” he'i-gwi imbovi-apyre resa-py katu, he'i joty ome'ẽ hagwã kunhataĩ-pe hembijerure ojúepe. ¹⁰ He'i oho hagwã onhakã'o João-pe onhemoĩ preso haty-py. ¹¹ Upéi ogweruruka nha'ẽ-py inhakãgwe ome'ẽ kunhataĩ-pe. Ha kunhataĩ ogweraha osy-pe. ¹² Ha João remimbo'e ohendu ramo, ou hetekwe ogweraha. Ombosuru tetekwe renda-py ijaty-vy. Upe rire oho omombe'u Hesu-pe.

Hesu omongaru ijaty va'e kente-pe
(Mc 6.30-44; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

¹³ João rerakwã ohendu ramo, oho Hesu kanóa-py tekwaty e'ỹ-my oho. Ha'e anho oiko hagwã-py oho. Oikwaa ramo ihoha ijaty va'e kente, gwetã gwetã-gwi osẽ oje'ói-vy. Hapykwéri oje'ói ojohu jevy hagwã Hesu-pe. Yvy-rupi oje'ói. ¹⁴ Ha Hesu ojehexa uka jevy ramo, ohexa-ma ijaty va'e kente-pe jevy oha-py:

—Ogwahẽ ogwa'ẽ-vy ra'e, he'i hese kwéry.
Ohexa ramo,

—Aiporiahuvereko íxupe kwéry, he'i. —Aipo ramo, hasy va'e-pe ambogwera-ta, he'i.
Upe rire ha'e ombogwera hasy va'e-pe.

¹⁵ Upéi ka'aru-ma. Ogwahẽ ou-vy hemimbo'e kwéry iha-py:

—Ndaipóri a-py mba'eve, he'i. —Ka'aru-ma. Ere íxupe kwéry toho tetã mirĩ-rupi ojogwa hagwã gwemi'urã, he'i Hesu-pe.

¹⁶ Ha ha'e he'i:

—Natekotevẽiry oho okaru hagwã, he'i. —Peẽ ae peme'ẽ íxupe kwéry hemi'urã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

¹⁷ —A-py ndahetáiry oĩ mbojape'i. Cinco oĩ mixĩ va'e. Mokõi pira ka'ẽ hendive oĩ, he'i íxupe.

¹⁸ Ha'e he'i:

—Peru katu a-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹⁹ Upéi he'i ijaty va'e kente-pe ogwapy hagwã kapi'ipe ári. Upéi oipyhy upe cinco mbojape'i mokõi pira ndive. Hovayva otima porã Nhandejáry-pe temi'urã-rehe. Upéi ombopopóy upe mbojape, ome'ẽ me'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe. Ha hemimbo'e ome'ẽ ho'u va'erã-pe. ²⁰ Enterovete okaru, hygwyatãmba-ma ave hikwái. Upéi hemimbo'e kwéry omono'õ no'õ hembu'u rembyre kwéry. Doze ajaka omohynyhẽ hembyre kwéry-gwi ho'upa e'ỹ va'ekwe. ²¹ Upe mbojape ho'u va'ekwe heta heta voi oĩ. Oĩ cinco mil kwimba'e ho'u va'e. Heta kunha ave okaru va'e, heta ave mitã okaru va'e ave.

Hesu y ári rei ogwata oho-vy

(Mc 6.45-52; Jo 6.15-21)

²² Upe-ma ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe on-hemboyru hagwã kanóa-py:

—Tapeho mani katu peẽ xe renonde y rovái, he'i. —Xe ae, “Tapeho jevy katu pende ro nde róga-rupi” ha'e-ta ijaty va'e-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²³ Omondopa rire, ha'e anho ojeupi oho vvyaty ári. Ojapo oração hagwã ojeupi oho-vy. Ka'aru etema, pytũ-ma. ²⁴ Upe ramo mombyry oĩ vvy etegwi kanoagwasu. Henonde-gwi ou ramo vvytu,

ndogwata porãi. Omopu'ã y omoapỹ apỹ kanóa-pe. ²⁵ Ko'ẽtĩ pytũ vyteri jave, oho kanóa oĩ va'e happy Hesu. Y ári-rupi rei ogwata oho-vy. ²⁶ Y ári-rupi ogwata oho-vy ramo, onhemondýi eterei hexa-vy hemimbo'e kwéry. “Arygwypóry” he'i mo'ã hese hikwái. Osapukái, onhemondýi eterei-gwi.

²⁷ Upe-ma ramo ha'e he'i:

—Ani erejapura teĩ. Xe ae ko, xe ko Hesu, he'i gwemimbo'e kwéry ombopy'agwapy-vy.

²⁸ Upe ramo he'i Pedro:

—Nde voi ramo ra'e, ere xe-vy, “Eju katu y ári-rupi rei xe ha-py ave” he'i Hesu-pe.

²⁹ Aipo ramo,

—Eju y ári-rupi rei xe ha-py, he'i.

Upéi osẽ Pedro kanóa-gwi, ogwejy y-py ogwata y ári-rupi. ³⁰ Ha yvytugwasu rexa-vy, imytu'e'ỹ ójehe. Oypy oho-vy y gwy-koty. Onheapymi-tama ramo:

—Xe resende katu, xe Járy, he'i Hesu-pe.

³¹ Upe-ma ramo oipyso opo oipyhy íxupe:

—Mixĩ joty xe rerovia ra'e. Upe va'e-gwi ae nde erenheapymi-ta mo'ã. Ma'erã po nderejerovia teéiry ra'e xe-rehe ra'e? he'i Pedro-pe.

³² Onhemopyrũ jevy rire kanóa-py ndayvytuvéi-ma. ³³ Upéi kanóa pygwa onhesũ íxupe gwety'p'ã-rehe:

—Tupã Nhandejáry ra'y tee katu va'e nipo nde ra'e, he'i íxupe imboete-vy hikwái.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe

(Mc 6.53-56)

³⁴ Ha upéi katu ha'e ohasa oho-vy yugwarusu rovái. Genesaré yvy-py ogwahẽ oho-vy. ³⁵ Upe

pygwa oikwaa ramo íxupe, omombe'u ojóupe ogwahẽmaha Hesu. Tetã jerekwe-rupi omombe'u mbe'u ogwahẽmaha Hesu. Ogweru entéro hasy va'e-pe gwive:

³⁶ —Eheja hasy va'e tomboja jepe opo nde ao rembe-rehe, eheja tomboja jepe opo nde ao-rehe, he'i Hesu-pe. Ha omboja va'e gwive opo hese, okwera-ma joty hikwái.

15

Nhane rembypy reko rehegwa nhe'ẽ (Mc 7.1-13)

¹ Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py gwĩ fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive. Jerusalém tetã-gwi ou va'ekwe. Ogwahẽ ramo hikwái, oporandu íxupe:

² —Ma'erã tipó ne remimbo'e ndoikói nhane rembypy reko-rupi? Ma'erã tipó ojepohéi porã e'ỹ reheve okaru? Ma'erã tipó nonhemopotĩsevairy nhande kwéry e'ỹ va'e ndive oiko rire? he'i íxupe.

Ha ha'e he'i:

³ —Ha peẽ katu ma'erã tipó ndapejapói Nhandejáry he'i va'ekwe? Nderejaposéi voi nde ra'e Nhandejáry he'i va'ekwe. Ne rembypy rembiapokwe-rupi ae ereiko va'e, he'i. ⁴ — Nhandejáry he'i va'ekwe a-rami:

“Pemboete nde ru nde sy-pe ave. Ha entéro onhe'ẽ vai rei va'e gwive gwu-rehe osy-rehe ave, tojejuka katu”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. ⁵ Ha peẽ katu pepyrũ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Ndapehejáiry gwu

---

* 15:4 Êx 21.17

osy-pe ome'ẽ hagwã. Pembo'e mbo'e rei judeu kwéry-pe a-rami. Peje, “Ava he'i ramo gwu osy-pe ave, Voive ereporandu ramo, ame'ẽ arã ndevy ra'e. ãy katu ndikatuvéi-ma ame'ẽ ndevy. Xe mba'e kwéry opa-ma. Ame'ẽmba-ma kuri Tupã Nhandejáry-pe. Aiporu jepe xe, Tupã mba'epa-ma, he'i gwu osy-pe ave.” Upéixa he'i ramo, iporã joty peẽ-my. ⁶Upéixa ndapehejái oipytygwõ gwu osy-pe ave. Ne nhe'ẽ-py gwu osy-pe nomboetevéi. Ne rembypy reko-rupi joty peiko. Upéagwi pepyrũ joty Nhandejáry nhe'ẽ-rehe, pemboyke joty Nhandejáry nhe'ẽ peiko-vy. ⁷Peẽ katu pemo'ã kwaa va'e pende py'a ky'aha. Napetĩ kwaáiry peẽ. Ha Isaías amyri anheiharupi omombe'u va'ekwe pende rekorã. Omoĩ va'ekwe kwatia-rehe a-rami: ⁸“Ha'e kwéry xe mboete onhe'ẽ-py rei. Opy'a-py katu naxe mboetéiry. Ndojehesa rerováí xe-rehe. ⁹Xe momba'egwasu teĩ. Xe nhe'ẽ-py nombo'éiry. Ha teko rei nhe'ẽ-py ae, oporombo'e mbo'e oiko-vy”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ pende-rehe, he'i judeu kwéry ruvixa-pe.

Hesu omombe'u mba'éixa nhanhemongy'a
(Mc 7.14-23)

¹⁰Upéi ohenói jevy ou hagwã ijaty va'e kente kwéry oha-py. He'i:

—Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã, he'i.

¹¹—Jakaru jave ndikatúi nhane mongy'a tembi'u. Nanhande py'a mongy'áiry voi tembi'u. Ha pene nhe'ẽ vai ramo katu onhemongy'a arã

---

* 15:9 Is 29.13

pende py'a, he'i ijaty va'e-pe arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

¹² Upéi ogwahẽ ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—Fariseu kwéry ojohu vai kuri pene nhe'ẽ. Ndereikwaái tipo upéa nde ra'e? Ne nhe'ẽ rendu-vy, “Aipo” he'i nde-rehe opondera eterei-vy. Ndo-johu porái voi, he'i Hesu-pe.

¹³ Upéi ha'e omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ-rami, hesapyso e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami ave he'i:

—Entéro temitỹgwe xe Ru yváy pygwa onhotỹ e'ỹ va'ekwe gwive, hapo gwive omondo jevy va'erã, he'i fariseu kwéry rekoha vai-rehe.

¹⁴ —Ani pepena hese. Hesapyso e'ỹ va'e-rami oiko ramo jepe, gwapixa ogwerahase joty tape-rupi. Ha mokõi hesapyso e'ỹ va'e ojogweraha ramo, ho'a arã oho-vy mokõive onhondive yvy kwa-py, he'i fariseu kwéry-rehe.

¹⁵ Upe rire he'i Pedro:

—Mbava'e-rehe po he'ise arandu rehegwa nhe'ẽ, eikwaa uka ore-vy, he'i Hesu-pe.

¹⁶ Upéa-rehe he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peẽ napene arandu porái vyteri peiko-vy. Ha'e kwéry-rami voi ndapeikwaa porái joty. ¹⁷ Ma'erã tipo ndapeikwaa porái vyteri? he'i. —Pekaru ramo, oho pende ryekwe-py tembi'u. Upéi osẽmba jevy pendéhegwi. Napene mongy'áiry voi, he'i.

¹⁸ —Ha pene nhe'ẽ katu pende py'a-gwi osẽvy ombojekwaa-ma pende py'a pygwa, he'i. —Nde py'a ky'aha para'e, nde py'a potíha para'e ombojekwaa-ma pende-rehe. Ivai ramo pene nhe'ẽ, pene mongy'a arã. ¹⁹ Pende py'a-py katu

penhemongeta peiko-vy pene rembiapo vairã-rehe. Upéa-gwi peporojuka. Pende py'a ky'a-gwi onhoembireko ndive, onhome ndive peiko. Kunha ndive pejogwereko rei ave. Pende py'a vai-py penhemongeta-gwi, pemonda rei peiko-vy, pende apu, pende rapixa-rehe penhe'ẽ vai rei peiko-vy. ²⁰Upeixagwa pejapo pende py'a vai-gwi. Upéixa ramo pende py'a vai-gwi, pene mongy'ama. “Ha pejepohéi porã e'ÿ reheve pekaru ramo, pene mongy'a va'erã” he'i mo'ã fariseu kwéry. Upéixa ramo, napene mongy'avéi-ma va'erã, he'i Hesu fariseu kwéry remimombe'ukwe-rehe.

*Kunha Canaã yvy pygwa rehegwa nhe'ẽ
(Mc 7.24-30)*

²¹ Upe-gwi osẽ oho-vy Hesu. Okanhy oho-vy outro yvy-koty osẽ oho. Tiro tetã jerekwe-rupi, Sidom tetã jerekwe-rupi oho ave. ²² Upe-py oiko kunha Canaã yvy gwigwa ogwahẽ ou-vy Hesu hapu:

—Xe Járy, Davi remiarirõre, xe poriahuvereke katu. Xe memby kunha ohasa asy eterei oiko-vy anháy ojepota hese va'e, he'i íxupe.

²³ Ha Hesu mba'eve nde'íry íxupe. Onhemokirirĩ íxugwi. Ogwahẽ ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—“Tereho katu” ere, “Tereho katu” ere íxupe. Nhane moakã rasy osapukái-vy. Ejapo katu hemimbota-rupi íxupe oho jevy hagwã, he'i íxupe.

²⁴ Upéi Hesu he'i kunha-pe:

—Ovexa okanhy va'ekwe-rami oiko Israel remiarirõre judeu kwéry. Íxupe kwéry anho mante xe mbou va'ekwe. Judeu e'ÿ va'e kwéry-pe naxe mboúi va'ekwe, he'i joty íxupe otantea-vy.

25 Ha kunha ou gwetypy'ã-rehe onhesũ hovagwy-py:

—Xe pytygwõ katu, xe Járy, he'iri iri íxupe.

26 Ha Hesu he'i:

—Nde ko ndaha'éí xe re'ýi. Xe re'ýi kwéry aipytygwõ ranhe-ta. Ha upe rire katu xe re'ýi e'ỹ-pe aipytygwõ-ta ave. Mitãgwe katu nhamongaru ranhe. Nanhamombói jagwa-pe mitã remi'urã, he'i joty Hesu itantea-vy, ojekorerovia uka etesevy kunha-pe.

27 —Akói-ramima ngatu, xe Járy, he'i kunha Hesu-pe. —Ha tembi'u sururukwe ijáry apyka gwy-py ho'u joty jagwa, he'i Hesu-rehe ojerovia joty-vy.

28 Upe-ma ramo he'i,

—Nde kunha, erejerovia tee-ma ra'e xe-rehe, he'i íxupe. —Oiko-ta voi nde-vy gwarã ne remimbota, he'i kunha-pe.

Upe-ma ramo okwera porã imemby.

Hesu ombogwera gwera heta hasy va'e-pe

29 Upe-gwi oho Hesu ohasa oho-vy Galiléia yugwarusu rembe'y-rupi. Upéi ojeupi yvyaty ári oho-vy ogwapy hagwã oĩ-vy. 30 Ogwahẽ oje'ói-vy ijaty jaty va'e kente iha-py. Heta hasy va'e rerahavy ogwahẽ oje'ói-vy hikwái. Oĩ ijyva mbaraete e'ỹ va'e, oĩ ogwata e'ỹ va'e, oĩ hesapyso e'ỹ va'e, oĩ onhe'ẽnge'ỹ va'e, oĩ heta mba'asy oiporu va'e ave. Peteĩ teĩ hasy va'e pya'e ombogwejy imoĩ-vy ipy renonde-py. Ombogwerapa-ma íxupe kwéry. 31 Upe ramo ohendu inhe'ẽnge'ỹ va'e onhe'ẽ porã-ma. Ohexa onhemaxuka va'e onhemoatyrõ-ma. Ohexa ogwata e'ỹ va'e ogwata porã-ma. Ohexa

hesapyso e'ỹ va'e hesapyso porã-ma ave. Upe va'e kwéry rexa-vy,

—Mba'éixa ombogwera? he'i opondera eterei-vy. —Nhandejáry, Israelita kwéry Járy tuvixa mba'e voi, he'i omomba'egwasu-vy Nhandejáry-pe.

*Hesu omongaru jevy ijaty va'e kente-pe
(Mc 8.1-10)*

³² Ha upéi katu ohenói Hesu gwemimbo'e kwéry-pe ou jevy hagwã oha-py:

—Peju katu xe ha-py, he'i. —Ijaty jaty va'e kente iporiahu va'e xe-vy. Mbohapy áry xe moirũ okwa-vy. Ndogwerekói ave gwemi'urã. Upéa-gwi aiporiahuvereko íxupe kwéry. Amondó ramo íxupe kwéry peteĩ teĩ hóga kwéry-rupi ivare'apa reheve, naipyatãvéi arã tape-rupi, ikangy arã tape-rupi oje'ói-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³³ Upe ramo hemimbo'e kwéry he'i íxupe:

—Mba'éixa-ta mora'ẽ nhahembi'u me'ẽ ko'ã y ijaty jaty va'e kente kwéry-pe? A-rupi ndaipóri voi kente tembi'u me'ẽharã, he'i íxupe hikwái.

³⁴ —Mbovy tipo erereko mbojape? he'i oporandu-vy gwemimbo'e-pe.

—Sete voi, he'i. —Oĩ ave ndahetái pira'i ka'ẽ, he'i íxupe.

³⁵ Upéi ha'e he'i ojogweroaty va'e-pe ogwapy hagwã kapi'ipe ári:

—Pegwapy gwapy katu kapi'ipe ári, he'i íxupe kwéry.

³⁶ Upe rire oipyhy upe sete mbojape pira'i reheve. Otima porã hese Nhandejáry-pe. Omboete rire, ombopo mbopóy ime'ẽ-vy gwemimbo'e kwéry-pe. Upéi ha'e kwéry ome'ẽ ho'u va'erã-pe.

³⁷ Upéixa enterove okaru. Hygwytã porãmba-ma hikwái. Upéi hemimbo'e kwéry omono'õ hembyre opyta va'ekwe omboyru sete ajakagwasu-py. ³⁸ Ha okaru va'e heta eterei voi. Oĩ irundy mil kwimba'e okaru va'e. Heta kunha okaru ave. Heta mitãgwe okaru ave. ³⁹ Upéi he'i:

—Tapeho jevy katu, tapeho jevy katu peteĩ teĩ pende róga-rupi, he'i ijaty va'e kente kwéry-pe.

Ha upe rire katu ha'e onhemboyru kanoagwasu-py y-rupi oho hagwã. Magadã jerekwe-py oho.

16

Judeu ruvixa ohexase Hesu rembiapo porã hexapyrã-rupi

(Mt 12.39-42; Mc 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py fariseu kwéry saduceu kwéry ndive. Ombojejavyse-vy mo'ã íxupe ou hikwái:

—Hexapyrã-rupi ejapo katu ore-vy. Nhandejáry rembiapo porã ramigwa ejapo katu ore mbojerovia uka porã-vy, he'i Hesu-pe otantea-vy íxupe.

² Ha Hesu he'i oporandu va'e-pe:

—Ka'aru ete ramo, aragwaju-ma ramo, “Aragwaju-ma ra'e” peje, “Ndoky mo'airy ra'e” peje arã áry-rehe.

³ Ha ko'ẽmba-ma ramo, “Aragwaju-ma ra'e, araigwe-ma ave ra'e. Upéa-gwi oky-tama ra'e” peje ave arã áry-rehe. Aipo ramo, áry-rehe pema'ẽ ramo, peikwaa-ma oikotaha. Ha xe rembiapo porã porã rexa-vy, ndapehexa kwaái xe-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise xe rembiapo porã ndapeikwaái voi.

Nhandejáry rembiaporã ndapeikwaáiry ave. ⁴ Peẽ ãy peiko va'e pende reko vai-ma. Ome tee-pe oheja va'e-rami, gwembireko tee-gwi opoi va'e-rami ave peẽ peiko. Peẽ pejehesa rerova rova Nhandejáry-gwi. Pejere jere íxugwi. Upéa-gwi pejerure jahexa e'ỹ va'erã-rehe. Ha ndahexa uka mo'ãi peẽ-my upeixagwa. Ha Jonas amyri rehegwa nhe'ẽ upe ojehu íxupe va'ekwe katu peikwaa voi. Hexapyrã-rupi íxupe ojehu hagwe-rami ave, ojehu va'erã xe-vy. Upe va'erã anho mante ahexa uka va'erã peẽ-my, he'i hembiaaporã-rehe oporandu va'e-pe.

Upéi katu Hesu oheja íxupe kwéry oho-vy.

*Judeu ruvixa remimombe'u rehegwa nhe'ẽ
(Mc 8.14-21)*

⁵ Ha upéi katu oho yugwarusu rovái gwemimbo'e kwéry ndive. Gwemi'urã-rehe naimandu'avéi-ma hikwái, Hesu ndive oje'ói-vy.

⁶ Upe jave he'i Hesu:

—Xáke! Penhangareko porã katu pendéjehe. Ivai voi upe mbojape mbovuha fariseu saduceu ave rembiporu, he'i fariseu kwéry remimombe'u vaikwe joko-vy.

Upéa he'i gwemimbo'e kwéry-pe pono fariseu kwéry ohekombo'e vai íxupe kwéry.

⁷ Ha mbava'e-rehe po he'ise Hesu ndoikwaái voi. Upéa-gwi,

—Nanhane mbojapéi-gwi nipo omombe'u ra'e upéa nhande-vy, he'i mo'ã ojóupe onhonhe'ëndu-vy hikwái.

⁸ Ha Hesu oikwaa onhomongeta ramo:

—Ma'erã po, “Nanhane mbojapevéi-ma” peje penhonhe'ëngendu-vy? Mixĩ vyteri pejerovia xe-rehe peiko-vy ra'e, he'i íxupe kwéry.

⁹ —Ne'írã vyteri pehexa kwaa-ma xe-rehe. Ne'írã vyteri pejerovia tee xe-rehe. Napene akã porã voi. Upe cinco mil kwimba'e-pe ambopopóy kuri cinco mbojape ame'ë hagwã. Upe rire mbovy ajaka-py pemboyru hembyre? Napene mandu'avéi-ma tipo? he'i upe va'ekwe-rehe. —Ma'erã tipo napene mandu'avéi-ma hese? he'i.

¹⁰ —Ha upe rire katu upe irundy mil kwimba'e-pe ambopopóy sete mbojape ame'ë hagwã. Upéi mbovy ajakagwasu-py pemboyru hembyre? Napene mandu'avéi-ma tipo? he'i upe va'ekwe-rehe. —Ma'erã tipo napene mandu'avéi-ma hese? he'i ndojeroviái-gwi hese hikwái. ¹¹ —Mbojape rehegwa nhe'ë namombe'úi kuri peë-my. Mbojape mbovuha ae katu fariseu kwéry saduceu kwéry ndive rembiporu amombe'u kuri peë-my. Xáke íxugwi. Mbava'e-rehe po ha'ese, ma'erã po ndapeikwaái? he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹² Upe ramo ipaha-py, mbava'e-rehe po he'ise, oikwaa porã-ma hemimbo'e:

—“Xáke mbojape mbovuha-gwi” nde'i teéiry Hesu. Ndaha'éiry mbojape mbovuha tee-rehe he'i Hesu, he'i. —“Xáke pono pene mboheko vai fariseu kwéry saduceu kwéry ndive” he'ise ae nhande-vy Hesu, he'i ojóupe Hesu nhe'ë kwaa-vy.

*Atýra-py Pedro omombe'u Hesu rehegwa nhe'ë.
“Nde ko Cristo” he'i íxupe omombe'u-vy
(Mc 8.27-30; Lc 9.18-21)*

¹³ Ha upéi katu ohasa oho-vy Hesu. Cesaréia de Filipe tetã jerekwe-rupi oho. Upe-py oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Mbava'e tipo he'i ra'e xe-rehe, Nhande Ryke'y tee va'e-rehe? he'i oporandu-vy.

¹⁴ —Nane mombe'u porãiry. Ne mombe'u joavy avy kuri, he'i. —“João Batista onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ he'i va'e nde-rehe. “Elias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ he'i va'e upéixa nde-rehe. “Jeremias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ he'i va'e nde-rehe. “Outro Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety oikove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ nde-rehe he'i va'e, he'i íxupe hemimbo'e kwéry omombe'u-vy.

¹⁵ —Ha peẽ ae katu, mbava'e tipo peje xe-rehe? he'i oporandu-vy.

¹⁶ —Nde ko Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e, Nhandejáry tee ra'y voi nde, he'i íxupe Simão Pedro.

¹⁷ —Nde Simão Jonas ra'y. Nde rerovy'a eterei-ma Nhandejáry, he'i Pedro-pe. —Ndaxe kwaa ukái nde-vy teko rei. Ha xe Ru yváy pygwa va'e ae katu xe kwaa uka-ma nde-vy. ¹⁸ Nde Pedro. Nde réry-rehe ita he'i. Nde reko ita-rami. Xe mombe'u porã-gwi ita-rami erenhemombaraete. ãy, nde-rami heta nde rapykwerigwa onhemombaraete va'erã xe mombe'u porã ramo. Nde xe mombe'uha-rami ave, ha'e kwéry xe mombe'u porã ramo, xe-rehe ojerovia va'erã, amoingo va'erã xe re'ýi ramo. Xe re'ýi kwéry omano ramo jepe, ndaipu'akái va'erã hese anhaygwasu. ¹⁹ Xe nhe'ẽ-py eremombe'u va'erã Nhandejáry nhande

ruvixarã rehegwa nhe'ẽ. Eremombe'u ramo, oĩ xe rerovia va'erã. Oĩ xe rerovia e'ỹ va'erã. Okẽ-rehe onhangareko mbaraete va'e-rami erepyta va'erã. “Ipy'a potĩ-ma” ere ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã hese: “Ipy'a potĩ-ma” he'i ave va'erã hese. Ogwahẽ va'erã Nhandejáry happy. Ha “Ipy'a ky'a joty” ere ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã, “Ipy'a ky'a” he'i ave va'erã. Nogwahẽ mo'ãi va'erã Nhandejáry happy. Ipokatu va'erã voi ne nhe'ẽ, he'i Pedro-pe Hesu omombe'u-vy.

²⁰ Upéi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ãy katu aníke xe mombe'u teĩ kuri. “Cristo, nhane remiha'arõ va'e voi upe va'e” ani peje teĩ kuri xe-rehe avave-pe, he'i onhemombe'use e'ỹ-vy.

*Hesu omomb'eu ojejukaharã rehegwa nhe'ẽ, onhemoingove jevyharã rehegwa nhe'ẽ ave
(Mc 8.31-9.1; Lc 9.22-27)*

²¹ Upéa he'i rire, omombe'u jevy jevy gwemimbo'e kwéry-pe ojéupe ojehu va'erã oikwaa uka-vy:

—Nhandejáry nhe'ẽ-py aha-ta Jerusalém tetãmy. Upe-py xe mbohasa asy va'erã gwĩ judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry ndive. Gwĩ judeu rekombo'ehaty xe mbohasa asy va'erã. Xe juka uka va'erã. Ha mbohapy áry rire katu, anhemoin-gove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe ojéupe ojehu va'erã oikwaa uka porã-vy íxupe kwéry.

²² Ha Pedro katu ogwenohẽ-ma ha'e anho ha-py hakate'ỹ-gwi:

—Tane resende katu Nhandejáry, he'i íxupe. — Koixagwa ndojehu mo'ãi va'erã nde-vy, xe Járy, he'i onhe'ẽ joko-vy íxupe.

²³ Ojere-ma Hesu:

—Ejei xe ypy-gwi, he'i Pedro-pe, Satanás-py ohenói-vy íxupe. —Anháy ruvixa Satanás nhe'ẽ-py xe rekombo'e vaise mo'ã ereiko-vy, he'i íxupe. — Ereipota mo'ã xe ajere Nhandejáry rape-gwi, he'i. —Nhandejáry remimbota nde ndereipotái. Teko rei remimbota ae erejohu porã, he'i íxupe.

²⁴ Upe ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peẽ xe moirũse ramo, anive pejapo rei teĩ pejapose va'e anho mante. Anive pepena teĩ pende rekove-rehe. Xe moirũ ae katu peẽ. Okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami ae katu peiko.

²⁵ —Ha gwekove-rehe hakate'ỹ va'e katu, ndoikove mo'ãi Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe hapu gwekove-rehe nahakate'ỹiry va'e oikove meme va'erã Nhandejáry ndive.* ²⁶ Nde para'e ko yvy apy gwive járy ramo ereiko va'erã. Ha Nhandejáry ndive ereiko e'ỹ ramo katu, mba'evete ndererekói va'erã. Opa ete-ma va'erã. Nhandejáry ndive ereiko e'ỹ ramo, nande reko repyvúi-ma va'erã. Nderetopái va'erã nde rekove repyrã. Eremano joty va'erã, he'i. ²⁷ —Xe Nhande Ryke'y tee va'e amano rire aju jevy va'erã. Upe áry-py xe Ru rendy pype-ma aju va'erã. Ipu'akaha reheve aju jevy va'erã. Xe rembigwái marangatu yváy pygwa ndive aju jevy va'erã. Petëi teĩ yvypóry kente kwéry-pe hembiaapo apokwe-rehe areko va'erã.

* **16:25** Mt 10.38-39; Lc 14.27; Gl 5.24

28 Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã peẽ-my pende ruvixarã. Ha oĩ ãy gwĩ pene pa'ũ-my xe rexa joty va'erã, xe aju jevy ramo. Xe rexa e'ỹ reheve nomano mo'ãi. Xe rexa rire ae mante omano va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

17

Moisés amyri Elias amyri ndive ojereropyahu va'e rehegwa nhe'ẽ
(Mc 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Seis áry rire, mbohapy ogweraha gwupive Hesu. Pedro, Tiago tyvýry João ndive ogweraha. Ha'e kwéry anho ogwerojeupi heraha-vy yvyatyrusu-rehe. ² Upéi mbohapygwa resa-py oje-hete rekoviarõ-ma Hesu. Kwarahy rendy-ramima ave hendy hova. Ijao rembipepa-ma ave. ³ Upe-ma ramo ojekwaa ave mokõive Hesu ndive on-homongeta oĩ-vy ramo. Moisés amyri ndive ojek-waa Elias amyri. ⁴ Ohexa ramo, he'i Pedro:

—Iporã nhande nhaime a-py, ore Járy, he'i Hesu-pe. —Ereipota ramo xe ajapo, ajapo-ta mbohapy tapýi, peteĩ va'e nde-vy gwarã, peteĩ va'e Moisés pegwarã, peteĩ va'e Elias pegwarã ave, he'i íxupe Pedro.

⁵ Onhe'ẽ vyteri jave, tatatĩ hesakã va'e ramigwa voi omo'ã-ma íxupe kwéry. Tatatĩ hesakã va'e pa'ũ-gwi ohendu-ma onhe'ẽ va'e:

—Ko va'e xe ra'y, xe rembihayhu va'e, he'i. —Arovy'a porã voi íxupe. Ejeapysaka katu inhe'ẽ-rehe, he'i Hesu-rehe tatatĩ hesakã ramigwa pa'ũ-gwi onhe'ẽ va'e.

⁶ Upe va'e nhe'ě ohendu ramo, mbohapy hemimbo'e onhemondýi eterei. Ojeity-ma. Ovapy-py ho'a oho-vy, onhemondýi eterei-gwi.
⁷ Ha Hesu opoko joty hese:

—Epu'ã jevy katu, he'i. —Anive erekyhyje teĩ, he'i ovapy-py ho'a va'ekwe-pe.

⁸ Onheakãrupi jevy ramo, avave ndohexáiry. Hesu-pe anho mante ohexa.

⁹ Upéi ogwejy jevy ou-vy yvyaty-gwi. Ogwejy jave he'i:

—Anive eremombe'u teĩ ne rembiexagwe avave-pe, he'i. —Ha upe rire katu xe Nhande Ryke'y tee va'e amano rire, aikove jevy rire ae katu, emombe'u katu ne rembiexagwe, he'i íxupe kwéry omanda-vy.

¹⁰ Upéi oporandu íxupe hikwái:

—Jahexa kuri Elias oikove jevy ramo. Aipo ramo, ma'erã po he'i judeu rekombo'ehaty, “Toikove jevy ranhe ou-vy Elias Cristo renonderupi” he'i Hesu-pe.

¹¹ Upéi he'i Hesu íxupe kwéry:

—Ha'e-ma ngatu. Anhetegwa omombe'u hese judeu rekombo'ehaty. “Ou ranhe va'erã voi Elias” he'i, “omoatyrõmba hagwã” nde'i reíry hikwái.

¹² Ha ha'e-ta peẽ-my. Ou-ma va'ekwe Elias. Ojapose va'e rei, ojapo hese kuri, ndohexakwaáiry hese-gwi. Upéixa ete ave arã xe-rehe xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe ojapose va'e rei ojapo va'erã, he'i Elias rehegwa nhe'ě oikwaa uka-vy íxupe kwéry.

¹³ Upe ramo:

—João Batista-rehe nipo onhe'ẽ ra'e, he'i Hesu-rehe hikwái.

Hesu ipu'aka anháy-rehe imosẽ-vy
(Mc 9.14-29; Lc 9.37-43a)

¹⁴ Ogwahẽ jevy ou-vy ramo ijaty jaty va'e kente ha-py, oho onhesũ gwety'ã-rehe Hesu rovagwy-py:

¹⁵ —Ndikatúi pa ereiporiahuvereko xe ra'y-pe, xe Járy? he'i. —He'o'ã o'ã va'e oiko asy voi. Oime ha-py rei ho'a. Tata-rupi y-py ave ho'a oho-vy.

¹⁶ Aru teĩ kuri íxupe ne remimbo'e ha-py. Ha ndikatúi ombogwera íxupe, he'i íxupe túvy.

¹⁷ Upéi he'i Hesu upe pygwa-pe:

—Peẽ xe-rehe pejerovia e'ỹ va'e, pene akã hatã va'e. Xe ae katu ndaxe are mo'ãi pene ndive. Ndoropokwaa are mo'ãvéi-ma. Eru katu xe ha-py hasy va'e, he'i upe pygwa kwéry-pe.

¹⁸ Ogweru rire, oja'o anháy-pe imondo hagwã. Ha anháy katu osẽ íxugwi oho-vy. Upe-ma ramo okwera porã-ma hasy va'ekwe. ¹⁹ Ha upéi katu upe hemimbo'e ombogwera mo'ã va'ekwe, opo-randu nhemi Hesu-pe ha'e anho oho ha-py:

—Ma'erã-gwi po ndore pu'akái anháy-rehe oro-mosẽ hagwã íxugwi imondo-vy, he'i íxupe

²⁰ Ha Hesu he'i:

—Peẽ katu ndapejerovia teéiry xe-rehe peiko-vy. Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Oĩ temitỹ ra'ỹi mixĩ eterei va'e voi mostarda héry va'e. Upe temitỹ ra'ỹi mixĩ va'e-rami, mixĩ jepe xe rerovia tee ramo, imbarate joty va'erã ne nhe'ẽ. Ere va'erã ko yvyatygwasu-pe: “Ejei katu outro henda-py tereho” ere ramo, ojepe'a va'erã. Ipokatu voi va'erã ne nhe'ẽ mbaraete-vy, he'i íxupe. ²¹ —Nde

ae rei ramo, nosēi va'erã anháy. Nande pu'akái va'erã hese. Ha Nhandejáry-pe ne nhe'ẽ eremondo mondo ramo, erekaru e'ỹ reheve erehasa ramo ave, upéixa ramo nde pu'aka arã hese. Eremosē va'erã imondo-vy, he'i gwemimbo'e-pe Hesu omombe'u-vy.

Hesu omombe'u jevy ojéupe ojehu va'erã re-hegwanhe'ẽ

(Mc 9.30-32; Lc 9.43b-45)

²² Ha hemimbo'e kwéry katu ojogweroatypa jevy peteĩ henda-py. Galiléia yvy-py ojehe'a jevy ojóehe. Upe ramo he'i íxupe kwéry Hesu:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe me'ẽ va'erã xe reraha-vy. Xe-rehe ija'e'ỹ va'e po-py xe me'ẽ va'erã.

²³ Upe rire xe juka uka va'erã. Xe juka rire, mbohapy áry ohasa jevy rire katu, xe moingove jevy-ma va'erã Nhandejáry, he'i íxupe kwéry Hesu.

Upéa ohendu ramo, ipy'a reraha, ipy'a nhemondýi. Ndovy'avéi hemimbo'e kwéry.

Hesu opaga imposto

²⁴ Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwahẽ oho-vy Cafarnaum tetã-my. Upe-py ogwahẽ ramo, oho Pedro ha-py oporombopaga va'ety:

—Ne mbo'eháry ndopagái tipo imposto Nhandejáry róga kakwaa pegwarã? he'i Pedro-pe hikwái oporandu-vy.

²⁵ —Ome'ẽ-ta voi, he'i íxupe.

Koty-py oike jevy ramo, Hesu he'i ranhe íxupe:

—Kiva'e va'e-pe he'i ko vvy arigwa mburuvixag-wasu va'e, “Peme'ẽ xe-vy imposto?” Gwe'ýi kwéry-pe pa ojerure ra'e? Gwe'ýi e'ỹ-pe pa ojerure ra'e? he'i Pedro-pe oporandu-vy.

²⁶ —Gwe'ýi e'ỹ-pe mante ojerure, he'i Pedro.

—Aipo ramo, he'i Hesu. —“Peme'ẽ katu” nde'íry gwa'ýry-pe. Xe Nhandejáry ra'y. “Eme'ẽ katu” nde'íry xe-vy xe Ru, he'i.

²⁷ —Ha “Hesu ndopagái imposto, nopenái ra'e Nhandejáry róga-rehe” ndaipotáí he'i ra'e xe-rehe. Upéa-gwi ekwa tereho yugwarusu-py. Eity nde pinda erenohẽ hagwã pira. Erenohẽ ypy va'e eipyhy pira ejurupe'a. Ijuru-py erejohu-ta peteĩ itaendy plata. Eraha ereme'ẽ hagwã oporombopaga va'e-pe. Xe-rehe, nde-rehe ave eme'ẽ íxupe, he'i Pedro-pe Hesu.

18

Hesu omombe'u onhemboeteve va'erã rehegwa nhe'ẽ

(Mc 9.33-37; Lc 9.46-48; Fp 2.3-7; 1 Pe 5.5-6)

¹ Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py hemimbo'e kwéry:

—Nhandejáry nhande ruvixarã-pe omoirũ tee va'e gwive pa'ũ-my, kiva'e-pe tipo nhambotuvixave va'erã? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.

² Upéi ohenói mitã-pe ou hagwã. Omoĩ gwemimbo'e kwéry rovagwy-py omombe'u hagwã hesegwa nhe'ẽ:

³ —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa. Ha peẽ penhemboete ukase ramo mo'ã, napemoirũ mo'ãi va'erã Nhandejáry pende ruvixarã-pe. Ha pende

reko ha perova ranhe ramo, mitã-rami pende reko pemomirĩ peiko-vy ramo ae katu, pemoirũ-ma va'erã Nhandejáry-pe. ⁴ Upe onhemomirĩve va'e katu, ko mitã-rami oiko va'e katu ave, upéa ko omboeteve va'erã íxupe Nhandejáry oiko ha-rupi nhande ruvixarã. ⁵ Xe réry-py pemogwahẽ ramo koixagwa, ko mitã-rami oiko va'e gwive, xe-vy xe mogwahẽ va'erã ave, he'i gwĩ onhemboete ukase mo'ã va'e-pe.

Hesu omombe'u nhane mbojejavy ukase va'e re-hegwa nhe'ẽ

(Mc 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Upéi he'i jevy Hesu:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i. —Ko mitã-rami oiko va'e, heko mirĩ va'e, xe-rehe ojerovia va'e ave, oĩ ohesa rerova uka va'erã xéhegwi ombojejavy uka-vy. Hekoha vai eterei upe va'e. Iporã arã ra'e jajuka hagwã ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve arã ra'e nhandapytĩ itagwasu ijaju'y-rehe ra'e. Iporãve arã ra'e nhamombo ygwasu-py ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve voi ko ra'e omano ranhe ra'e ombo'e vai e'ỹ ngatu pono xe-rehe ojeroviase va'e-pe ombo'e vaipa rei.

⁷ —Ojekwaa va'erã ou-vy nhane mbojejavy ukase va'e. Ha inhe'ẽ renduharã-pe katu, amboasy eterei. Ha nhane mbojejavy ukase va'e-pe katu amboasy eterei ave hembiaipo vairã-rehe. ⁸ Xáke, penhangareko katu pendéjehe. Nde po-gwi para'e erejejavy ramo, nde py-gwi para'e erejejavy ramo, ejahya katu nde po, ejahya katu nde py ave eremombo-vy. Peteĩ ipo e'ỹ va'e

rekoha-rami eiko. Peteĩ nde py e'ỹ va'e rekoha-rami ave eiko. Iporãve nde posogwe, ne karẽ ave, eregwahẽ hagwã ereho-vy Nhandejáry oiko haty-py. Ha ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py katu mokõi nde po reheve, mokõi nde py reheve ave, ivaive arã nde-vy. Nde poriahu ete va'erã. ⁹ Ha nde resa ne mbojevavy ukase ramo, enohẽ katu nde resa emombo ndéhegwi. Peteĩ nde resa e'ỹ va'e rekoha-rami eiko. Iporãve peteĩ nde resa reheve eregwahẽ ereho-vy Nhandejáry oiko haty-py. Ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py mokõi nde resa reheve, ivaive arã nde-vy. ¹⁰ Penhangareko porã katu pendéjehe. Oĩ hekoha porã va'e heko'ive va'e. Ha peẽ katu aníke pemboete e'ỹ teĩ íxupe. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e onhangareko va'e hese. Xe Ru rovagwy-py oĩ upe inhangarekoha. Upéa-gwi ani pemboete e'ỹ teĩ heko'ive va'e-pe. ¹¹ Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e, okanhy va'ekwe aresende hagwã ajekwaa aju-vy va'ekwe. Upéa-gwi aníke pemboete e'ỹ teĩ upe mitã-rami hekomirĩve va'e-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Ovexa okanhy va'ekwe

rehegwa nhe'ẽ

(Lc 15.3-7)

¹² Upéi Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ ovexa rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu:

—Oĩ va'ekwe heta hymba ovexa va'e. Cem gwymba-rehe onhangareko oiko-vy. Upéi peteĩ okanhy ramo íxugwi, kóixa ojapo va'erã para'e, he'i. —Oheja va'erã upe noventa e nove okanhy e'ỹ va'e. Yvyatyrusu-py oheja va'erã mombyryve

ryve oho arã oheka heka hagwã okanhy va'ekwe. ¹³ Ojohu-ma ramo, ovy'a eterei gwymba-rehe, “Ajohu-ma peteĩ okanhy va'ekwe ajohu-ma upe okanhy va'ekwe” he'i. Heta okanhy e'ỹ va'e kwéry-rehe ovy'a joty. Ha upe peteĩ okanhy va'ekwe-rehe, ojohu jevy-ma va'ekwe-rehe ovy'a etereive voi oiko-vy. ¹⁴ Upéixa ete pende Ru yváy pygwa ndoipotái ni peteĩ mitã-rami ne'írã oikwaa vyteri va'e, heko mirĩ va'e, okanhy íxugwi mombyry oho-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Nhanomboaty haty-py nhande rekoha rehegwa nhe'ẽ

(Lc 17.3-4; Gl 6.1)

¹⁵ Upéi he'i jevy Hesu:

—Ha nde rapixa, xe-rehe ojerovia va'e, hembia-po vai ramo nde-rehe, ne anho tereho kuri iha-py. Ekwa ha'e anho oiko ha-py, eikwaa uka katu íxupe katu nde-rehe hembia-po vaikwe. Ne rendu ramo, erenhombojoja jevy-ma ra'e.

¹⁶ —Ha nde-vy anho nane renduséi ramo, eraha kuri ne irũ nde rupive peteĩ, mokõi para'e. Upéixa mokõi va'e, mbohapy va'e resa-py ojekwaa porã-ma va'erã ojehu va'erã gwive. ¹⁷ Ha peẽ mbohapygwa napene renduséi ramo ave katu, emombe'u Hesu reroviaha-pe onhomboaty aty haty-py. Ha upe va'e kwéry-pe nohenduséi ramo ave katu, anive eremboete teĩ íxupe. Onhomboete e'ỹ va'e-rami ereko íxupe, nhande kwéry e'ỹ-rami. Plata-py oporombopaga va'ety-rami rei joty ereko íxupe. ¹⁸ Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Penhomboaty haty-py ipokatu va'erã pene

nhe'ẽ. “Ipy'a potĩ-ma” peje ramo pende rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã hese, “Ipy'a potĩ-ma” he'i ave va'erã hese. Ha, “Ipy'a ky'a joty” peje ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã, “Ipy'a ky'a” he'i ave va'erã. Ipokatu va'erã voi pene dhe'ẽ. ¹⁹ Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Ko yvy-py peẽ mokõi va'e penhomboaty ramo, perojoja ramo oração apo-vy, ome'ẽ va'erã peẽ-my pene rembijerure xe Ru yváy pygwa. ²⁰ Xe réry-py erenhomboaty ramo, peẽ mokõi va'e para'e, peẽ mbohapy va'e para'e, upe-py ete pene pa'ũ-my aime va'erã xe ave, he'i Hesu mba'éixa jaiko nhandomboaty aty haty-py omombe'u-vy.

*Tembigwái hekoha vai va'e rehegwa dhe'ẽ
(Mt 6.14; Lc 17.3-4; Ef 4.32; Cl 3.13)*

²¹ Upe ramo onhemo'agwĩve ou-vy Hesu ypy-py Pedro. He'i íxupe:

—Xe re'ýi xe-rehe hembiaipo vai vai ramo, iporã pa aiporiahuverekori kori joty íxupe? Sete vése peve pa aiporiahuvereko va'erã íxupe? he'i Hesu-pe Pedro oporandu-vy.

²² Ha Hesu he'i:

—Sete vése anho peve nome'ẽi arã. Sete vése setenta vése peve ae katu eiporiahuverekori kori katu íxupe, he'i. —Nde-rehe hembiaipo vairi iri ramo jepe, eiporiahuvereko meme meme joty katu íxupe, he'i Pedro-pe Hesu.

²³ Upéi he'i jevy:

—Upéa-rehe amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa dhe'ẽ mburuvixagwasu oporoporiahuvereko va'ety rehegwa dhe'ẽ poru-vy. Oĩ mburuvixagwasu, oĩ ave hembigwái kwéry oreve

va'e. Ijáry oipota ombohekovia jevy íxupe oreve va'e repy. Upe mburuvixagwasu he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. ²⁴ Ohenói rire gwembigwái upe mburuvixagwasu, ou ijáry ha-py peteĩ hembigwái heta eterei oreve va'e, heta milhões oreve va'e. ²⁵ “Erereve va'e repy eme'ẽ katu xe-vy” he'i gwembigwái-pe. Ha ndogwerekói-gwi ndikatúi ome'ẽ. Upe-ma ramo he'i hese ijáry outro gwembigwái-pe: “Eraha katu erevende hagwã entéro ha'e ae ogwereco va'e gwive. Hembireko, ta'yry, tajýry, ha'e ave evende katu. Upéi eru katu xe-vy upe ne remivende va'ekwe repykwe” he'i hese ijáry. ²⁶ Upe-ma ramo upe hembigwái heta eterei oreve va'e onhesũ gwety'ã-rehe ojáry rovagwy-py. “Aníke nde poxy teĩ xe-vy. ãy ndikatúiry apaga nde-vy. Emoĩ katu xe-vy araka'e pa aju-ta apagapa hagwã nde-vy” he'i ojáry-pe.

²⁷ —Upéi ijáry oiporiahuvereco-ma íxupe. Ohexakwaa rei-ma íxupe. Ireveha oheja rei. Nom-bopagái íxupe oiporiahuvereco-gwi íxupe. ²⁸ Osẽ rire ojáry ha-gwi, upe hembigwái otopa oirũ mixĩmi plata-rehe oreve va'e íxupe. Ojyryvirunga íxupe, ombovava vava íxupe ijaju'y-rehe omoingo asy-vy. “Eme'ẽ mani katu, eme'ẽ mani katu erereveha repy” he'i oirũ-pe.

²⁹ —Upe-ma ramo gwety'ã-rehe onhesũ upe hembigwái rovagwy-py: “Aníke nde poxy teĩ xe-vy. Aní erejapura eterei teĩ. Apagapa arã voi ko nde-vy” he'i oirũ-pe. ³⁰ Ha ndoiporiahuverekovéi-ma íxupe. Omoĩ uka preso opagaha óra peve. ³¹ Ha outro hembigwái kwéry katu hexaháry voi. Omboasy eterei hembiapokwe. Oho omombe'u ojáry-

pe entéro ojapo va'ekwe.

³²—Ha upe rire katu ijáry ohenói jevy upe gwem-bigwái-pe. “Tou katu” he'i. “Nde rekoha vai voi ko nde ra'e” he'i íxupe. “Orohexakwaa-ma kuri erejerure-gwi xe-vy. Norombopaga ukáiry nde reveha repy gwive. ³³ Ma'erã po ndereiporiahuverekói ne irũ-pe oroiporiahuvereko hagwewami?” he'i upe gwembigwái-pe. ³⁴ Upéa-gwi ipoxy íxupe ogwereco asy-vy. “Emoĩ íxupe preso. Embopaga uka íxupe eremoingo asy-vy, enterove oreve va'e gwive opaga hagwã” he'i hese ijáry. ³⁵ Upéixa ave pende rereko asy va'erã xe Ru yváy pygwa va'e. Nde re'ýi nde py'a gwive ereiporiahuvereko e'ỹ ramo, peẽ-my ave pende rereko asy va'erã, he'i Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

19

Omenda va'e rehegwa nhe'ẽ

(Mt 5.31-32; Mc 10.1-12; Lc 16.18; 1 Co 7.10-11)

¹ Heta nhe'ẽ porã porã omombe'u Hesu ha upe rire katu osẽ oho-vy Galiléia yvy-gwi, ohasa ysyry Jordão rovái. Judéia yvy-py oho. ² Upe-py heta eterei ijaty va'e oho hapykwéri. Oavyte-py ogweraha Hesu-pe. Ha hasy va'e kwéry-pe katu ombogwera joty oho-vy. ³ Upe-py oĩ ave fariseu va'e. Ogwahẽ ou-vy iha-py. Omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe. Upéa-gwi oporandu íxupe:

—Omenda va'ekwe opoi rei ramo gwembireko-gwi, oiko joty tipo tekoha-rupi, he'i omonhe'ẽavyse mo'ã-vy Hesu-pe.

⁴⁻⁵ Ha Hesu he'i:

—Nhandejáry nhe'ẽ he'i a-rami:

“Yma ete va'ekwe kwimba'e ypy-pe ndive ojapo-ma ave kunha ypy. Upéa-gwi kwimba'e oheja va'erã gwu-pe osy-pe ave gwembireko oirũrã omoirũ teharã ndive omenda hagwã. Mokõi va'e-rami ndoikovéi-ma. Peteĩxa ae onhomoirũ-ma oiko-vy va'erã”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ma'erã nape-monhe'ẽi upéa rehegwa kwatia nhe'ẽ peikwaa porã hagwã, oikwaa uka porã hagwã peẽ-my. ⁶ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami jaik-waa omenda va'ekwe rekoha. Ndoikovéi ha'e anho rei. Peteĩxa ae hekoha. Upéa-gwi tomomboi uka e'ỹ katu teko rei Nhandejáry remimbojehe'a, he'i fariseu kwéry-pe.

⁷ Ha'e kwéry katu he'i joty omonhe'ẽavuse-vy mo'ã íxupe:

—Aipo ramo, ma'erã he'i va'ekwe Moisés amyri: “Erepoise ramo ne rembireko-gwi, ehai ranhe kwatia-rehe ereikwaa ukapa hagwã. Upéi eme'ẽ íxupe kwatia erepoi hagwã íxugwi” he'i va'ekwe Moisés amyri. Ma'erã he'i va'ekwe yma gware upéa? he'i Hesu-pe oporandu-vy.

⁸ Ha Hesu he'i:

—Pende py'a ratã-gwi napehenduséiry nhe'ẽ. Upéa-gwi Moisés amyri he'i va'ekwe peẽ-my pepoi hagwã pene rembireko-gwi. Ha ojejapo hagwe áry-py kunha ypy kwimba'e ypy ndive katu, gwĩ omoirũ va'ekwe Nhandejáry nde'íry voi va'ekwe opoi poi hagwã, he'i.

⁹ —Ha'e-ta peẽ-my: Gwembireko-gwi opoi rei va'e omenda jevy ramo, onhemongy'a va'erã,

---

* 19:4-5 Gn 2.24

ojapo vai va'erã gwembirekokwe-rehe. Ha kwimba'e ambue ndive ae hembireko oiko va'e, gwembireko ojapo vai hese-gwi ae opoi va'e katu, nonhemongy'ái va'erã, ndojapo vaíry gwembirekokwe-rehe, he'i omenda va'ekwe-rehe.

¹⁰ Upe ramo he'i íxupe hemimbo'e kwéry:

—Aipo ramo, naiporãi-gwi japoí nhane rembireko-gwi, iporãve para'e nhande nhamenda e'ỹ jaiko-vy nhane anho rei jaiko, he'i íxupe.

¹¹ Ha Hesu he'i íxupe:

—Nda'éiry upéixa, he'i. —Nda'éiry enterove va'e-pe omenda e'ỹ hagwã. Gwĩ Nhandejáry oipota omenda e'ỹ va'e-pe ae, upéa-pe aipo ha'e. Ndaha'éiry enterove va'e-pe rei ha'e.

¹² —Napeteixairy omenda e'ỹ va'e. Oĩ oiko ypy ramo nahesáiry va'e. Nomendáiry. Ndaha'éiry omendasere'ỹ-gwi. Oĩ omenda e'ỹ va'e ikatu e'ỹ va'e. Oĩ ave omenda e'ỹ va'e nomendaséi-gwi. Hetea'e a'e omba'apo hagwã Nhandejáry nhande ruvixa-pe. Upéa-gwi nomendaséiry. Tomenda e'ỹ oiko-vy omendase e'ỹ va'e, he'i omenda e'ỹ va'e-rehe.

Mitã kwéry rehegwa nhe'ẽ

(Mc 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Upe ramo ojereru okwa-vy Hesu renda-py mitã opo omoĩ hagwã hese, ojapo hagwã oraçãõ hese. Ha hemimbo'e kwéry katu:

—Togweru e'ỹ katu mitã, he'i ojoko-vy mo'ã íxupe.

¹⁴ Ha Hesu he'i:

—Ani pejoko teĩ mitã ou va'erã. Tou katu xe renda-py, he'i joty Hesu. —Ha'e-ta peẽ-my: Kente

kwéry onhemboete ukase rei va'e nomoirũi-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Ha gwĩ onhembotuvixase e'ỹ va'e, mitã-rami hekomirĩve va'e ae, omoirũ-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Upéa-gwi ani pejoko teĩ mitã ou va'erã, he'i mitã-rehe oikwaa uka-vy kiva'e po omoirũ-ta Nhandejáry-pe.

¹⁵ Upéi mitã-rehe opo omoĩ rire, osẽ oho-vy.

Karia'y imba'e reta va'e

rehegwa nhe'ẽ

(Mc 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Peteĩ óra-py ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py karia'y imba'e reta va'e:

—Mbo'eháry, he'i Hesu-pe, —Mba'eixagwa ajapota iporã va'e aikove hagwã Nhandejáry ndive apave'ỹ reheve, he'i Hesu-pe oporandu-vy.

¹⁷ —Ma'erã ereporandu xe-rehe iporã va'e-rehe, he'i. —Nhandejáry ha'e anho mante hekoha porã tee va'e. Nhandejáry ndive ereikove memese ramo, eiko katu Nhandejáry remimombe'ukwe nde rekorã-rupi, he'i upe imba'e reta va'e-pe Hesu.

¹⁸ —Heta hemimombe'ukwe. Mbava'e va'e xe ajapo-ta? he'i Hesu-pe oporandu-vy.

Upei he'i Hesu íxupe:

—“Ani ereporojuka teĩ. Ani eremoingo ambue mbue teĩ. Ani eremonda teĩ. Ani nde apu rei teĩ nde rapixa-rehe.* ¹⁹ Emboete ae katu nde ru nde sy ave. Ehayhu rei katu nde rapixa-pe ave nde rekove erehayhuhami”*

* **19:18** Êx 20.13-16   * **19:19** Êx 20.12; Lv 19.18

he'i upe imba'e reta va'e-pe Hesu.

²⁰ —Upéa nhe'ẽ namokanhýi ahendupa aiko-vy, he'i Hesu-pe upe karia'y. —Kiva'e nhe'ẽ ajapove-ta? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

²¹ —Peteĩ anho nderejapói nde reko agwyje hagwã, he'i íxupe. —Nde reko agwyjese ramo, eraha ranhe evendepa erereko va'e. Upe rire katu eme'ẽmba hepykwe iporiahu va'e kwéry-pe. Nde reko agwyje-ma va'erã, he'i íxupe. —Hetave oĩ va'erã nde-vy gwarã yváy-py. Ha upe rire katu eju xe moirũ, he'i upe karia'y imba'e reta va'e-pe.

²² Upéa nhe'ẽ ohendu ramo, ndovy'avéi oho-vy. Heta mba'e porã porã ogwereco-gwi, ojepy'a reraha oho-vy. Imytu'e'ỹ-gwi omba'e kwéry-rehe ojepy'a reraha oho-vy. ²³ Upe ramo he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Imba'e reta va'e hasy peve omoirũ va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe.

²⁴ —Amombe'u jevy-ta peẽ-my: Hasy eterei nhambohasa ka'ijugwasu kwa-rupi mymbagwasu camelo. Ha hasyve voi gwĩ imba'e reta-rehe ojerovia va'e omoirũ hagwã Nhandejáry nhande ruvixa-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²⁵ Ha ha'e kwéry katu onhemondýi eterei-ma upéa ohendu ramo.

—Aipo ramo, kiva'e nipo onheresende va'erã, kiva'e nipo onheresende va'erã. Avave nonheresende mo'ãi arã ra'e, he'i ojóupe.

²⁶ Ha ha'e katu osareko reko oĩ-vy hese kwéry:

—Ojéhegwi rei nonheresendéi arã avave. Nhandejáry ha'e anho mante oĩ ne resendeharã. Ha'e

opamba'e rereko kwaaha voi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²⁷ Upe ramo he'i Pedro:

—Upe imba'e reta va'e, mba'eve voi novendéiry ne moirũ hagwã-rehe, he'i. —Ha ore katu opamba'e oroheja oromoirũ hagwã. Mbava'e tipo ombohekovia va'erã ore-vy? he'i íxupe Pedro oporandu-vy.

²⁸ —Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Peẽ xe moirũ va'e ame'ẽ va'erã peẽ-my gwarã. Upe Nhandejáry ombopyahupa omoatyrõmbaha áry-py, xe Nhande Ryke'y tee va'e agwapy va'erã Nhandejáry ogwapy haty-rehe. Pe apyka resaupã hesakã va'e ári agwapy va'erã enterove areko hagwã hembiapokwe pokwe-rehe. Upe áry-py peẽ ave pegwapy va'erã mburuvixa ogwapy haty-rehe doze apyka ári pegwapy ave va'erã pereko hagwã hembiapokwe pokwe-rehe Israel re'yí kwéry doze tetã tetã-rupi oiko va'e-pe. ²⁹ ãy ha'e-ta enterove va'e-pe: Xe-rehe ha-py nde róga pygwa ereheja ramo, ombohekovia va'erã nde-vy ne rembiejare. Xe moirũ hagwã nde ryke'y ereheja ramo, nde ryvy ereheja ramo, ne reindy ereheja ramo, nde ryke ereheja ramo, nde kypy'yry ereheja ramo, nde kyvy ereheja ramo, nde ru ereheja ramo, nde sy ereheja ramo, nde ra'y, nde rajy ereheja ramo, ne memby ereheja ramo, nde yvy ereheja ramo ave xe moirũ hagwã, ombohekoviarõ va'erã nde-vy ne rembiejare-rehe. Nde rexakwaa rei jevy va'erã. Hetave arã ome'ẽ va'erã nde-vy. Peteĩ ereheja va'ekwe rekovia ome'ẽ va'erã nde-vy cem peve, he'i. —Ereikove meme va'erã Nhandejáry

ndive erepave'ỹ reheve. ³⁰ Heta oĩ ãy onhemboeteve va'e. Ha upe rire katu ndatuvixa mba'éiry va'erã Nhandejáry-pe. Heta oĩ ãy onhemboete e'ỹ va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

20

Hesu omombe'u Nhandejáry nhande ruvixa re-hegwa nhe'ẽ uvaty járy rehegwa nhe'ẽ-rami

¹ “Heta oĩ ãy onhemboete e'ỹ va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe” he'i kuri Hesu. Upéa nhe'ẽ kwaa uka-vy gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u íxupe arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty járy rehegwa nhe'ẽ rami:

—Oĩ va'ekwe uvaty járy, ha'e oporomomba'apo va'ekwe. Upe uvaty járy he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Voi osẽ oho-vy oheka omba'apo va'erã uvaty-py.

² —Otopa ramo: “Peteĩ áry ne rembiapo repy ame'ẽ-ta nde-vy” he'i omba'apo va'erã-pe. Inhe'ẽ omoporã rire, “Tapeho pamba'apo xe uvaty-py” he'i. ³ Ha upéi katu asaje ramo osẽ jevy oho-vy ijáry. Praça-py omba'apose va'e omomba'apoharã-pe oha'arõ haty-py oho ramo, ohexa omba'apo e'ỹ va'e. ⁴ “Peẽ ave tapeho pamba'apo xe uvaty-py” he'i, “Ne rembiapo repy ame'ẽ va'erã nde-vy” he'i omba'apo va'erã-pe. Inhe'ẽ-py oho omba'apo. ⁵ Upéi larose osẽ jevy oho-vy. Otopa jevy ramo nomomba'apói íxupe va'e, omba'apo e'ỹ va'e, “Pamba'apo” he'i. “Ne rembiapo repy ame'ẽ va'erã nde-vy” he'i íxupe. Upéi ka'arugwasu osẽ jevy oho-vy. Otopa jevy ramo nomomba'apói íxupe

va'e-pe, “Pemba'apo” he'i jevy íxupe kwéry. ⁶ Upéi ka'aru ete osẽ jevy oho-vy otopa jevy omba'apo e'ỹ va'e, onhembo'y oĩ va'e-pe: “Ma'erã tipó penhembo'y rei peĩ-vy a-py ka'aru peve? Ma'erã tipó napemba'apói?” he'i íxupe kwéry oporandu-vy. ⁷ “Noromba'apói nore momba'aposéi-gwi” he'i uvaty járy-pe. “Aipo ramo, peẽ ave iporã peho pemba'apo xe uvaty-py” he'i omba'apo va'erã-pe. ⁸ Ka'aru pytũ-ma jave, ijáry he'i gwembigwái-pe: “Ehenói omba'apo va'e kwéry-pe ou hagwã. Eme'ẽ peteĩ teĩ-pe hembiapokwe repy. Gwĩ ka'aru ae omba'apo va'e-pe, eme'ẽ ranhe íxupe. Ha upe rire katu eme'ẽ gwĩ voi gwive omba'apo va'e kwéry-pe” he'i gwembigwái-pe. ⁹ Ou ramo gwĩ ka'aru eteve omba'apo va'ekwe ome'ẽ íxupe peteĩ áry hembiapo repy. ¹⁰ Upéi ou ave gwĩ voi gwive omba'apo va'ekwe: “Ome'ẽve-ta nhande-vy” he'i mo'ã ojéupe. Ha ambue kwéry-pe ome'ẽha-rami ave ome'ẽ íxupe. Peteĩ áry hembiapo repy ae ome'ẽ íxupe. ¹¹ Ome'ẽ ramo, “Ma'erã po ambue kwéry-pe ereme'ẽha-rami ave ore-vy ereme'ẽ?” he'i ojáry-pe. ¹² “Gwĩ ka'aru ete omba'apo va'ekwe sapy'a ete omba'apo. Mixĩ mante omba'apo. Ma'erã po ore-vy ereme'ẽha-rami ave ereme'ẽ íxupe?” he'i. “Ore kwéry katu ore kane'õ-ma oromba'apo-vy. Kwarahy hakugwasu-rupi oromba'apo. Voi gwive ka'aru ete peve oromb'apo” he'i. “Ma'erã po hetave nereme'ẽi ore-vy? Ka'aru ae omba'apo va'egwi ore oroganave va'erãgwe” he'i ijáry-pe. ¹³ “Xe rapixa” he'i. “Ndajapo vaíry nde-rehe” he'i. “Peteĩ áry ne rembiapo repy ame'ẽ-ta nde-vy, ha'e ramo, eremoporã-ma kuri xe nhe'ẽ. ¹⁴ Eraha ne

rembiapokwe repy tereho. Nde-vy ame'êha-rami ave ame'êse gwĩ ka'aru ete ae omba'apo va'ekwe-pe" he'i. ¹⁵ "Ndaipóri xe jokoharã xe ame'êse va'e ame'ê va'erã. Aiporiahuvereko kuri gwĩ ka'aru ete ae omba'apo va'ekwe-pe. Upéa-gwi nande a'éiry nipo ra'e xe-rehe" he'i omba'apo va'e-pe ijáry. ¹⁶ Upéixa ete heta oĩ ãy onhemboete uka e'ỹ ete oiko va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe. Heta oĩ ãy onhemboete ukaseve va'e. Ha upe rire katu natuvixa mba'éiry voi va'erã Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

*Hesu omombe'u jevy omanotaha
(Mc 10.32-34; Lc 18.31-34)*

¹⁷ Ha upéi katu Hesu ojeupi upi oho-vy. Jerusalém tetã-my ogwahẽ hagwã oho-vy. Ogwata jave ogwenohẽ gwĩ doze gwemimbo'e. Te'ýi jusu avyite-gwi íxupe kwéry anho ogwenohẽ omombe'u hagwã ojéupe oiko-ta va'e:

¹⁸ —Pejeapysaka katu, he'i. —Jaha jaiko-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py xe Nhande Ryke'y tee va'e xe pyhy va'erã xe me'ẽ hagwã pa'i ruvixa kwéry-pe, judeu rekombo'ehaty kwéry-pe ave. Upe-py, "Iporã eremano" he'i va'erã xe-vy. ¹⁹ Upéi xe me'ẽ va'erã nhande kwéry e'ỹ va'e-pe xe-rehe onhembohory hagwã, xe mbopi hagwã, xe juka hagwã kurusugwasu-rehe xe rupi-vy, he'i. —Ha upe rire katu mbohapy áry rire anhemoingove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry anho-pe onhemombe'u-vy.

Kunha rembijerure

2 rehegwa nhe'ẽ
(Mc 10.35-45)

²⁰ Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py Zebedeu ra'y sy. Tiago João ndive ou isy. Onhesũ íxupe gwetypy'ã-rehe omba'e jerure hagwã:

²¹ —Mbava'e tipo ereipota? he'i kunha-pe.

—Ne nhe'ẽ-py togwapy nde yke-rehe joja xe memby. Erejehexa uka ramo nhande ruvixa ramo, togwapy nde yke-rehe peteĩ nde akatúa-koty. Peteĩ nde asu-koty ave togwapy, he'i Hesu-pe ombotuvixa ukaseve-vy mo'ã omemby.

²² Upéi ha'e he'i:

—Ndapeikwaái pene rembijerure-rehe, he'i. —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy-ta para'e, he'i oporandu-vy Zebedeu ra'y Tiago João ndive-pe.

—Ha'e voi, he'i. —Ne ndive ore orohasa asy, he'i íxupe.

²³ —Néi, he'i. —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy va'erã voi, he'i mokõigwa-pe. —Ha xe Ru nde'íry apombogwapy hagwã xe yke-rehe joja. Ha'e ae ombogwapyse va'e ae, ombogwapy va'erã xe yke-rehe. Ajehexa uka ramo nhande ruvixa ramo, ha'e ae ombogwapyse va'e ombogwapy arã xe yke-rehe, he'i mokõigwa-pe.

²⁴ Ha hemimbo'e ojerure e'ỹ va'e katu oĩ dez. Ohendu-ma ramo onhembotuvixaseve mo'ã va'e-pe ogweropoxy voi. Tyvýry reheve Tiago-rehe ipoxy hikwaí. ²⁵ Ha Hesu katu he'i:

—Peju katu xe ha-py, he'i entéro gwemimbo'e kwéry-pe. —Peikwaa voi judeu e'ỹ kwéry rekoha, Nhandejáry kwaa e'ỹha rekoha. Huvixa kwéry

omanda voi hese oiko-vy. Ipu'aka voi hese gwĩ onhemboete va'e.

²⁶ —Upe va'e rekoha-rupi xe ndaipotáí peiko. Pende rekorã a-rami. Erenhembotuvixa mba'e ukase ramo, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo. ²⁷ Erenhemboete ukaseve ramo, ereje-jokwái va'e-rami eiko, he'i. —Nde rerekoseharupi voi eiko. ²⁸ Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e jepe ndajúí va'ekwe xe rembigwái heta heta ajohu hagwã. Aju ae va'ekwe tembigwái-rami aiko hagwã. Ajejuka uka hagwã aju va'ekwe heta aresende va'erã-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.*

*Hesu ombogwera mokõi hesapyso e'ỹ va'e-pe
(Mc 10.46-52; Lc 18.35-43)*

²⁹ Osẽ jave Jericó tetã-gwi, heta te'ýi jusu avytepy oho Hesu. ³⁰ Upe-py tapegwasu rembe-py ogwapy oĩ-vy mokõi hesapyso e'ỹ va'e:

—Hesu ko ra'e ohasa tape-rehe —oĩ he'i va'e íxupe.

Upéa nhe'ẽ ohendu ramo he'i:

—Ore poriahuvereko katu, Davi remiarirõre. Ore poriahuvereko katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy Hesu-pe.

³¹ —Pekirirĩmba katu, he'i íxupe ijaty va'e inhe'ẽ joko-vy. Ha ha'e ae katu onhe'ẽ hatãve:

—Mbo'eháry, Davi remiarirõre, ore poriahuvereko katu, he'i Hesu-pe.

³² Upe-ma ramo opyta Hesu. Ohenói ou hagwã:

—Mbava'e tipo ereipota xe ajapo hagwã nde-rehe? oporandu hesapyso e'ỹ va'e-pe.

³³ —Eipe'a katu ore resa, mbo'eháry, he'i íxupe.

---

* **20:28** Lc 22.25-27

³⁴ Ha'e katu oiporiahuverekoma hesapysso e'ỹ va'e-pe. Opo omoĩ hesa-rehe. Upe-ma ramo hesapysso jevy-ma hesapysso e'ỹ va'ekwe. Upe rire katu omokambara-ma íxupe tape-rupi iho ramo.

21

Hesu ogwahẽ oho-vy

Jerusalém tetã-my

(Mc 11.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)

¹ Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwata oho-vy Jerusalém tetã-my. Hi'agwĩ oĩ ramo jepe tetã íxugwi, nogwahẽi joty upe-py oho-vy. Upe ramo ogwahẽ ranhe oho-vy Betfagé tetã mirĩ-my. Yvyaty Oliveiras-py ogwahẽ ranhe oho-vy. Upe ramo omondo mokõi gwemimbo'e gwenonderupi:

² —Tapeho upe tetã mirĩ-my xe renonde-rupi, he'i. —Upe-py ereike-ma ramo, pya'e eretopa va'erã mburika onhenhapytĩ va'e. Hendive mburika'i eretopa-ta ave. Ejora eru xe-vy, he'i.

³ —“Ma'erã erejapo upéa?” he'i ramo nde-vy upe pygwa, ere íxupe, “Oiporu-ta nhande ruvixa. Pya'e ogweruruka jevy-ta nde ha-py.” Upéi ne nhe'ẽ-py pya'e oheja arã peru mokõi xe renagwã, he'i mokõi gwemimbo'e-pe Hesu.

⁴ Upéa he'i oiko hagwã myamyri Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety he'i hagwe-rami. Yma gware nhe'ẽ a-rami he'i:

⁵ “Emombe'u Sião tetã mygwa-pe. Pehexa katu. Ogwahẽ-ma ou-vy pende ruvixagwasu. Pende ruvixagwasu ramo jepe, nonhembotuvixa mba'e ukáiry joty

ogwahẽ ou-vy. Gweko kirirĩ reheve joty ou.
Mburika ári ogwahẽ ou-vy. Mburika ra'y
ári ou”*
he'i yma gware nhe'ẽ. Yma gware
remimombe'ukwe-rupi, ãy oiko-ma Hesu.

⁶ Ha upe mokõi hemimbo'e oho ojapo Hesu
nhe'ẽ. ⁷ Ogweru jevy mburika ta'ýry reheve. Omoĩ
hi'ári oao. Upéi ojeupi-ma hi'ári Hesu oho-vy.
⁸ Heta oĩ te'ýi jusu omomba'egwasu va'e íxupe.
Omboi mboi oao oipyso hagwã Hesu renda opyrũ
hagwã-rupi. Oikyĩ kytĩ omoĩ-vy yvy-rupi yvyra
rogwe hakã reheve. Yvy-rupi omohasãi imoĩ-vy.
⁹ Osapukái joa henonde rupigwa. Hapykwerigwa
osapukái ave imboete-vy:

—Ereju-ma ra'e Davi remiarirõre ra'e, he'i íxupe.
—Oromomba'egwasu voi, he'i íxupe. —Nhandejáry
réry-py ra'e eregwahẽ-ma ereju-vy. Tande rovasa
porã katu Nhandejáry. Nhamomba'egwasu katu
íxupe, he'i Hesu-pe ijaty va'e kwéry hexa-vy.*

¹⁰ Upéi ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my. Upe-
py oike rire, ndaipy'agwapyvéi-ma pe tetã mygwa.
Ogweronhe'ẽmba rei hikwái oikwaase-vy:

—Kiva'e po ou ra'e, kiva'e po ou ra'e? he'i opo-
randu randu-vy ojóupe hikwái.

¹¹ —Upéa Hesu pe Nhandejáry nhe'ẽ-py
omombe'u va'ety Nazaré da Galiléia gwigwa,
he'i hese hikwái hendive ogwahẽ ou-vy va'e.

Hesu oike Nhandejáry róga kakwaa-py
(Mc 11.12-26; Lc 19.45-48)

¹² Upéi oike Hesu Nhandejáry róga kakwaa-
py. Upe-gwi omosẽmba omba'evende oĩ va'e-pe,

* 21:5 Zc 9.9 * 21:9 Sl 118.26

omba'ejogwa oĩ va'e-pe omosẽ ave imondo-vy. Upe-py oĩ ave plata ombohekovia va'e hepy-rehe. Ombohekoviapa oiporu jevy va'erã-py. Imba'e renda ombovapy íxugwi kwéry. Ombovapy pykasu járy imba'e renda ave:

¹³ —“Xe róga xe mboete haty-py héry va'erã oração apohaty”* he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i. —Ha peẽ katu pemoingo upe-py gwĩ oporosakea nhemi va'e, he'i Nhandejáry róga kakwaa roka-py omba'evende va'e kwéry-pe.

¹⁴ Ha hesapyso e'ỹ va'e, ikarẽ va'e ave katu ojereru íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Ou ramo, ombogwera gwera íxupe kwéry. ¹⁵ Ha pa'i ruvixa kwéry judeu rekomb'o'ehaty kwéry ndive katu ipoxy íxupe. Hemiapo porã jahexa e'ỹ va'e ohexa. Nhandejáry róga kakwaa-py mitãgwe nhe'ẽ ohendu:

—Nde Davi remiarirõre voi ore oromboete oroiko-vy, he'i Hesu-pe mitãgwe.

Upéa nhe'ẽ ogweropoxy judeu ruvixa kwéry:

¹⁶ —Erehendu-ma tipo mitãgwe nhe'ẽ? he'i hikwái oporandu-vy íxupe.

—Ahendu voi mitã nhe'ẽ, he'i Hesu íxupe kwéry.

—He'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ a-rami:

“Erenhemomba'egwasu uka mitãgwe-pe. Mitã kambu-pe gwive erenhemomba'egwasu uka ave” he'i íxupe. “Ne mboete tee voi hikwái”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Pemonhe'ẽ rei upéa nhe'ẽ ndapeikwaáiry, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

---

* 21:13 Jr 7.11   * 21:16 Sl 8.2

17 Upéa he'i rire, oheja huvixa kwéry-pe. Osê Jerusalém tetã-gwi oho-vy. Ogwahẽ oho-vy Betânia tetã mirĩ-my. Upe-py oke.

Figo máta rehegwa nhe'ẽ
(Mc 11.12-14,20-24)

18 Iko'ẽ-my voi ou jevy Jerusalém tetã-my. Ou jave ovare'a ogweru. 19 Ohexa figo máta tape rembe'y-rehe oĩ ramo. Oho ohexa hi'a pa ho'u hagwã mo'ã. Ha ogwahẽ ramo imáta-py, ndahi'áiry íxupe. Hogwe rei oĩ. Ndaipóri figo. Hesu he'i figo máta-pe: —Anive nde a, he'i íxupe.

Upe-ma ramo ipirupa-ma voi oho-vy figo.

20 Ohexa ramo, opondera hese ipiru ramo hemimbo'e kwéry:

—Mba'éixa ipiru pya'e ra'e figo máta? he'i ojóupe hikwái.

21 Ha Hesu he'i:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ere-gerovia tee ramo Nhandejáry-rehe, ererovia ku'a ku'a e'ỹ reheve ererovia ramo, kóa figo máta-rehe xe ajapo hagwe-rami ave nde erejapo va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. —Iporãve va'e erejapo va'erã. Eremoĩ ramo ne nhe'ẽ upe yvyatyrusu-pe, “Ejeupi enheapymi hagwã yguasu-py” ere ramo, oiko-ta nde-vy, he'i.* 22 —Oime raẽ va'e-rehe erejerure ramo oração apo-vy, oiko va'erã ave nde-vy erejerovia tee ramo Nhandejáry-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

“Kiva'e nhe'ẽ-py tipo ereporombo'e?” he'i Hesu-pe oporandu-vy
(Mc 11.27-33; Lc 20.1-8)

---

* 21:21 Mt 17.20

²³ Ha upéi katu oiike jevy Nhandejáry róga kakwaa-py oporombo'e hagwã. Oporombo'e jave ogwahẽ ou-vy iha-py pa'i ruvixa kwéry. Gwĩ judeu ruvixa kwéry ou ave. Hesu rembiapo ndojohu porãi hikwái:

—Kiva'e nhe'ẽ-py tipo ereporombo'e a-rami? he'i íxupe. —“Iporã ereporombo'e a-rami” kiva'e tipo he'i nde-vy ra'e ereporombo'e hagwã a-rami? he'i oporandu-vy Hesu-pe hikwái.

²⁴ Hesu he'i:

—Xe-vy peporanduha-rami ave aporandu-ta peẽ-my xe aikwaase pendéhegwi va'e-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy peẽ-my aporandu-ta va'e-rehe, he'i íxupe Hesu. Úpe rire, xe amombe'u-ta ave peẽ-my kiva'e nhe'ẽ-py pa aporombo'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

²⁵ —Ãy aporandu ranhe-ta peẽ-my. Kiva'e nhe'ẽ-py oporomongarai araka'e João Batista amyri? Nhandejáry nhe'ẽ-py para'e? Teko rei nhe'ẽ-py para'e? he'i íxupe kwéry. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy, he'i huvixa kwéry-pe.

Ha ha'e kwéry katu ndoikwaáiry onhe'ẽrã Hesu-pe:

—Mbava'e ja'e rei-ta po Hesu-pe? he'i ojóupe oporandu randu-vy hikwái. —Nhandejáry nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João, ja'e ramo, “Ma'erã po ndapejeroviái araka'e hese?” he'i arã nhande-vy, he'i ojóupe hikwái. ²⁶ —Ha teko rei nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe, ja'e ramo katu, nhane mytu'e'ỹ arã nhandéjehe, he'i ojóupe. —“Pende apu” he'i arã nhande-vy te'ýi jusu. “Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ae katu

João” he'i arã. Mbava'e tipo ojapo arã nhande-rehe hikwái? he'i ojóupe huvixa kwéry.

²⁷ Upéa-gwi,

—Ndoróikwaáiry, he'i mo'ã Hesu-pe okyhyje-gwi.

—Aipo ramo, xe-vy napemombe'uiha-rami ave, kiva'e nhe'ẽ-py aporombo'e a-rami, ndaikwaa uka mo'ãi ave peẽ-my, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ mokõi ta'ýry rehegwa nhe'ẽ-rami

²⁸ Upéi he'i jevy íxupe kwéry ombo'ese-vy mo'ã:

—Areko peteĩ arandu rehegwa nhe'ẽ amombe'u va'erã peẽ-my, he'i íxupe kwéry. —Oĩ va'ekwe mokõi ta'ýry va'e. Oho ranhe gwa'yrusu ha-py: “Tereho, ke'y, emba'apo etería xe uvaty-py” he'i gwa'yrusu-pe. ²⁹ “Aha-ta xe. Aha-tama xe amba'apo, xe ru” he'i ha ndohóiry. ³⁰ Upéi oho gwa'ymirĩ ha-py: “Tereho, xiryvy, emba'apo katu etería xe uvaty-py” he'i. Ha xiryvy he'i: “Ndaha mo'ãi” he'i gwu-pe. Ha upe rire katu omboasy onhe'ẽgwe ohovy xirivy gwu nhe'ẽ apo-vy. ³¹ ãy aporandu-ta peẽ-my: Kiva'e ojapo gwu nhe'ẽ? Tyke'ýry para'e? Tyv'ýry para'e? he'i oporandu-vy íxupe kwéry Hesu.

—Tyv'ýry ojapo, he'i íxupe.

—Aipo ramo, amombe'u-ta peẽ-my pende rekokwe. Gwĩ naimandu'a porãi hese va'e, nhane mbopaga uka va'ety kwéry, ikwimba'ese va'e kwéry ave omoirũ ranhe-ma Nhandejáry nhande ruvixarã-pe. Ha peẽ katu ne'írã pemoirũ Nhandejáry-pe. Pene renonde voive-ma ha'e kwéry omoirũ-ma íxupe.

³² —Ojekwaa ou-vy va'ekwe João amyri tape porã oikwaa ukase mo'ã-vy peẽ-my. Ha peẽ ndaperoviáiry joty va'ekwe inhe'ẽ. Ha gwĩ hekoha vai va'e ae ogwerovia inhe'ẽ. Gwĩ nhane mbopaga uka va'ety, gwĩ ikwimba'ese va'e ave katu ogwerovia-ma ave va'ekwe inhe'ẽ. Upéa pehexa ramo jepe, ndaperováí joty va'ekwe pende rekoha. “Anhei ete nipo ra'e” ndapejéiry joty va'ekwe João nhe'ẽgwe-rehe. Ndaperoviáiry joty va'ekwe inhe'ẽ, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

*Hesu omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ẽ
uvaty rehegwa-rami*

(Mc 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ Ha upéi katu omombe'u jevy huvixa kwéry-pe arandu rehegwa nhe'ẽ:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty rehegwa-rami, he'i. —Oĩ va'ekwe heta yvy járy. Ha'e oho onhotỹ uva ojapo hagwã uvaty. Upéi ogweroa-jere imboty-vy. Ojo'o itakwa hykwere ryrurã. Omboyvate ojeupi hagwã orepára hagwã. Upéi ijáry oiporuruka omba'apo va'erã-pe. Hi'aju ramo, oipota omboja'o yva ojéupe. Ha upe rire katu osẽ mombyry oho-vy. Tetã ambue-py oho.

³⁴ —Hi'aju-ma ramo pe yva uva, ombou ivía ramo gwembigwái omboja'o íxupe hagwã mo'ã ombou. ³⁵ Ha uvaty-py omba'apo va'e katu oipyhy imboupyre-pe heraha-vy. Peteĩ va'e-pe oinupã. Peteĩ va'e-pe ojuka. Peteĩ va'e-pe ojapi japi ita-py. ³⁶ Hetave-ma ombou ivía ramo. Ha hemimbou ypy ogwereco hagwe-rami ave ogwereco íxupe kwéry. ³⁷ Ha upe rire katu ombou gwa'ýry. “Xe ra'y-pe

katu omboete arã” he'i mo'ã ombou-vy. ³⁸ Ha gwĩ uvaty-py omba'apo va'e ta'ýry ohexa ramo katu, “Upéa uvaty jaryrã voi” he'i hese. “Jaha jajuka íxupe” he'i. “Uvaty-rehe nhandembojáry arã” he'i ojóupe hikwái. ³⁹ Upéa-gwi oipyhy íxupe. Omboyke uvaty-gwi ojuka. ⁴⁰ Ha upéi katu ogwahẽ jevy ou-vy ramo pe uvaty járy, mba'éixa ojapo-ta hese kwéry? he'i Hesu oporandu-vy.

⁴¹ Ha'e kwéry he'i:

—Ogwahẽ ou-vy ramo, ojuka-ma va'erã katu gwĩ hembiaapo vai va'e-pe, he'i. —Upéi ohekoviarõ va'erã outro omba'apo jevy va'erã. Hi'aju ramo pe yva uva, omboja'o va'erã ime'ẽ-vy yva aju heraha uka hagwã, he'i íxupe huvixa kwéry.

Upéixa Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry rekoha vai uvaty rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

⁴² Ha upéi katu he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Pemonhe'ẽ nhe'ẽ teĩ peiko-vy yma gware nhe'ẽ Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe, ha ndapeikwaáiry, he'i. —Yma gware nhe'ẽ a-rami he'i:

“Ndovaléiry, he'i óga apoha ita-rehe. Ha upe ita katu ojohu vai ramo jepe, ojeporuve joty óga pytahoha ramo. Óga jekoha voi upe ita. Upéa Nhandejáry rembiaapo porã, ja'e. Jahexa-vy, Iporã porã katu, ja'e Nhandejáry rembiaapo-rehe”*

he'i xe-rehe yma gware nhe'ẽ. Ma'erã he'i va'e ndapeikwaáiry ra'e? he'i íxupe kwéry hekokwe mombe'u-vy.

⁴³ Upéi he'i jevy:

---

* 21:42 Sl 118.22-23

—Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: “Xe moirũ katu pende ruvixarã” nde'ivéi-ma va'erã peẽ-my Nhandejáry. Ha peẽ kwéry e'ỹ va'e-pe katu, “Xe moirũ katu” he'i va'erã Nhandejáry. Ha'e kwéry ae katu ojapo va'erã hemimbota. Ogweroagwyje va'erã inhe'ẽ, he'i huvixa kwéry-pe hekorã mombe'u-vy.

⁴⁴ Upéi oiporu jevy yma gware nhe'ẽ, Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe. He'i íxupe kwéry:

—“Upe ita-rehe ho'a va'e ojekaray'i va'erã ho'a-vy.
Ha upe ita ho'a hese va'e omongu'i va'erã íxupe ho'a ramo hi'ári”
he'i ójehe Hesu huvixa kwéry-pe hekokwe mombe'u-vy.

⁴⁵ Ha pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ave ohendu Hesu nhe'ẽ. Uvaty rehegwa-rami ita rehegwa-rami ave arandu rehegwa nhe'ẽ ohendu hikwái. Ohendu ramo inhe'ẽ, oikwaa-ma ojehegwa nhe'ẽ hikwái:

—Nhande rehegwa nhe'ẽ kuri omombe'u Hesu, he'i he'i ojóupe hikwái.

⁴⁶ Upéa-gwi upe judeu ruvixa oipyhyse mo'ã íxupe. Ha ndoipyhýiry: “Hesu ko Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety” he'i hese te'ýi jusu. Ikyhyje-gwi, Hesu ndive heta oĩ va'e-pe nom-bopoxyséi-gwi, ndoipyhýiry íxupe hikwái.

22

*Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ jekarug-wasu rehegwa-rami
(Lc 14.15-24)*

¹ Ha upéi katu omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe. Arandu rehegwa nhe'ẽ jekarugwasu rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u:

²—Oĩ va'ekwe mburuvixagwasu ta'ýry omenda-ta va'e. Upe mburuvixagwasu he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Ha omenda hagwã ta'ýry he'i ojapo hagwã omenda va'erã-pe jekarugwasu. ³ Upéi omondo gwembigwái gwemienói enói ohenói ou hagwã: “Peju katu jekarugwasu ajapo ha-py” he'i uka íxupe kwéry. Ha ndouséiry hikwái. ⁴ Upe-ma ramo omondo jevy joty outro gwembigwái ohenói uka-vy. He'i gwembigwái-pe: “Tapeho pemombe'u xe nhe'ẽgwe. Xe jekarugwasu amoĩmba-ma. Ojuka-ma kuri xe rymba vaka ra'y onhemongyra va'ekwe. Ojapo va'erã gwive oapopa-ma kuri. Peju katu jekarugwasu ojejapo ha-py, peje kuri pemombe'u gwĩ ou va'erã-pe” he'i gwembigwái-pe imondo-vy. ⁵ Ha hemienói mo'ã katu nopenái voi inhe'ẽ-rehe ou hagwã. Gwembiapo apo-rupi joty oho hikwái. Peteĩ oho kokwe-py, outro oho omba'e vende haty-py. ⁶ Ha outro kwéry katu oipyhy hembigwái-pe. Onhembohory hese ojuka-vy. ⁷ Ha mburuvixagwasu ogweropoxy eterei-ma upe hembiaapo vai vai va'ekwe-rehe. Omondo soldado kwéry hese ogweru hagwã hereko asy uka-vy. Ojuka hagwã gwĩ oporojuka va'ekwe-pe, omondo heko heko ha-rupi ohapy hagwã. ⁸ Ha upéi katu he'i jevy outro gwembigwái-pe: “Oĩmba-ma xe jekarugwasu ha xe remienoi-kwe xe motĩ voi” he'i. “Hekoha vai okwa-gwi, ndouí okaru” he'i. ⁹ “Upéa-gwi tapeho tapegwasu gwasu-rupi. Petopa

va'e gwive peru okaru hagwã,” he'i. “Jaha katu jekarugwasu ha-py” peje íxupe kwéry, he'i.

¹⁰ —Inhe'ẽ-py osẽ hembigwái kwéry oho-vy tapegwasu-rehe. Omboaty aty heru-vy otopa va'e gwive ogweru. Hekoha porã va'e, hekoha vai va'e ave ogweru. Jekarugwasu oikoha renda-py omohynyhẽ heru-vy. ¹¹ Upéi mburuvixagwasu oike upe-py hemienioikwe rexa-vy. Oĩ peteĩ ou va'e nomondéi ra'e omendaha pygwa ao. Oao ae ra'e omonde ou-vy. ¹² “Xe rapixa” he'i. “Ma'erã po ereike ra'e ko'a-py omendaha pygwa ao e'ỹ reheve?” he'i oporandu-vy íxupe. Mba'eve nde'íry oike rei va'e. Okirirĩ rei oĩ-vy. ¹³ Upe-ma ramo: “Eipokwa eipykwa ave íxupe. Emosẽ íxupe imondo-vy pytũ kwa-py” he'i. “Upe-py ojahe'o va'erã. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi” he'i, “onhemohãingyry ngyryu va'erã oiko-vy. Hasẽ va'erã onhemboasy-vy” he'i gwembigwái-pe mburuvixagwasu, he'i Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy.

¹⁴ Upe rire he'i:

—Heta va'e-pe, “Xe moirũ katu pende ruvixarã” he'i ramo jepe Nhandejáry, ndahetáiry joty omoirũ va'erã íxupe. Ndahetáiry joty hembiporavo, he'i Hesu Nhandejáry irũ rehegwa oikwaa uka-vy.

*Judeu ruvixa omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe
(Mc 12.13-17; Lc 20.20-26)*

¹⁵ Upe ramo gwĩ fariseu kwéry onhomboaty oje'ói-vy:

—Mba'éixa nhamonhe'ẽavy-ta Hesu-pe jaipyhy uka hagwã íxupe, he'i oporandu randu-vy ojóupe.

16 Upéi ombou iha-py gwemimbo'e mburuvixagwasu Herodes re'ýi ndive:

—Orohexa kwaa-ma voi nde reko apu e'ýha nde-rehe, mbo'eháry. Ne nhe'ẽ ndojohu porã ramo jepe, eremombe'u joty anhetegwa voi eremombe'u va'e. Avave-gwi neretĩry eremombe'u hagwã. Nhandejáry remimbota eremombe'u voi. Erehexa kwaa voi hekoha enterove-rehe. Upéa-gwi anheiha-rupi ne remimombe'u Nhandejáry rape kwaa uka-vy, he'i omboheko jejavy hagwã mo'ã Hesu-pe.

17 —Aipo ramo, iporã para'e nhande, judeu reko-rupi jaiko va'e, japaga nhame'ẽ-vy mburuvixagwasu César-pe hemimbopaga uka? Iporã para'e japaga e'ý? he'i. —Ne mba'e tipo eremombe'u arã ore-vy upéa-rehe oroikwaa hagwã, he'i íxupe omonhe'ẽavyse-vy mo'ã hikwái.

18 Ha ha'e ohexa kwaa hese hekoha vai:

—Peẽ katu pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e, he'i. —Ma'erã xe monhe'ẽavyse? he'i.

19 —Pehexa uka xe-vy plata atã mburuvixagwasu remimbopaga uka, he'i huvixa kwéry-pe.

Peteĩ ogweru.

20 —Kiva'e ra'anga pa upe va'e plata atã? Kiva'e ohai uka va'ekwe plata atã-rehe? he'i oporandu-vy íxupe kwéry Hesu.

21 —César ra'anga hembihai uka ave, he'i íxupe hikwái.

Ha Hesu he'i:

—Aipo ramo, César-pe imba'e eme'ẽ. Ne mbopaga uka ramo, eme'ẽ jevy íxupe, ijáry-pe. Ha Nhandejáry-pe katu hemimbota eme'ẽ íxupe, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

²² Upéa ohendu ramo, opondera Hesu nhe'ẽ-rehe hikwái. Ha ha'e kwéry he'i:

—Hasy va'e-rehe jepe nhaporandu ramo íxupe, omombe'u porã joty nhande-vy, he'i hese opondera-vy hikwái.

Upéi oheja íxupe oje'ói-vy hikwái.

*Saduceu kwéry omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe
(Mc 12.18-27; Lc 20.27-40)*

²³ Upe áry-py ogwahẽ ou-vy henda-py gwĩ saduceu kwéry, “Nonhemoingove jevýi va'erã gwĩ omano va'ekwe” he'i va'e. Ou ramo he'i:

²⁴ —Mbo'eháry, he'i Hesu-pe hikwái, —Moisés amyri omombe'u va'ekwe nhande-vy nhande rekorã. “Kwimba'e omano ramo, oheja ramo gwembirekokwe naimembýi reheve, tomenda jevy tyvýry gwovajare-rehe. Upéixa ramo, Ke'y ra'y, he'i va'erã imemby ypy-rehe” he'i nhande-vy va'ekwe Moisés. ²⁵ Oĩ va'ekwe peteĩ tyke'yry, seis tyvýry. Tyke'yry omenda kunha-rehe. Upéi omano ta'yry e'ỹ mboyve. Tyvýry omenda gwovajare-rehe. ²⁶ Tyvýry omano ramo, ndaita'yryi ave. Upéi tyvýry ambue jevy omenda omano jevy ave. Peteĩ teĩ omenda hese gwovajare-rehe. Peteĩ teĩ omano ramo, ndaita'yry jepéiry. ²⁷ Omanomba rire, upe kunha omano ave. ²⁸ Nhane moingove jevy ramo, kiva'e rembirekorã upe kunha? Gwĩ sete tyvýry kwéry omenda ra'e hese, he'i Hesu-pe hikwái hasy va'e-rehe oporandu-vy.

²⁹ Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Pejavy-ma voi pene nhe'ẽ, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai uka va'ekwe peẽ ndapeik-waáiry. Peẽ ndapeikwaái voi ave Nhandejáry

opamba'e rereko kwaaha voi, he'i íxupe kwéry.
³⁰ —Nhane moingove jevyha áry-py, kwimba'e nomendavéi-ma va'erã. Kunha ave nomendavéi-ma va'erã. Oiko va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa reko-rupi.

³¹⁻³² Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ katu omombe'u peẽ-my omano va'ekwe oikove jevymaha:

“Xe katu Nhandejáry, xe Abraão járy, xe Isaque járy, xe Jacó járy ave”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, omano va'ekwe oikove jevy-ma va'e oikwaa ukaha. Ma'erã ndapeikwaái pemonhe'ẽ nhe'ẽ va'ekwe? Aipo ramo, Nhandejáry ndaha'úi omano va'ekwe járy, tekove járy ae. Ha'e onhemoingove jevy va'e járy, he'i saduceu kwéry-pe nhane moingove jevyha kwaa uka-vy.

³³ Upéa ohendu ramo, te'ýi jusu opondera hese:

—Hasy ete va'e-rehe jepe oporandu ramo Hesu-pe, omombe'u porã joty oporombo'e-vy, he'i hese te'ýi jusu pygwa kwéry.

Peteĩ tekoha mombe'uhaty omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe

(Mc 12.28-34; Lc 10.25-28; 1 Jo 5.3; Ap 2.4)

³⁴ Ha upéi katu oĩ fariseu kwéry-pe omombe'u va'e:

—Hesu ndive onhonhe'ẽ mbojevny jevy rire, ndoikwaavéi-ma onhe'ẽrã saduceu kwéry. Okirirĩmba-ma, he'i.

Upéa ohendu ramo, ojogweroaty fariseu kwéry ou-vy Hesu renda-py.

---

* **22:31-32** Êx 3.6

35 Fariseu pa'ũ-gwi peteĩ va'e, tekoha mombe'uhaty oporandu Hesu-pe omonhe'ẽavyse-vy:

36 —Mbo'eháry, he'i, —Heta oĩ nhande rekoha nhe'ẽ. Kiva'e tuvixave va'e? he'i oporandu-vy íxupe.

37 Ha Hesu oiporu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. He'i íxupe:

—“Ehayhu tee katu Nhandejáry-pe. Nde py'apy gwive ehayhu íxupe. Ehayhu íxupe nde koty gwive. Ne mandu'a meme katu hese hayhu-vy”*

he'i íxupe. 38 —Upéa nhande rekoha tuvixave va'e, nhande rekoha ypyve va'e. 39 Ha upe rire katu oĩ outro tuvixa va'e:

“Ehayhu rei katu nde rapixa-pe nde ae nde rekove erehayhuha-rami”*

he'i Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ poru-vy. 40 —Upe mokõi nhe'ẽ-py ogwenohẽmba Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha rehegwa nhe'ẽ, gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety nhe'ẽ ave. Mokõi nhe'ẽ-py he'ipa, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

Hesu omokiriri judeu ruvixa kwéry-pe

(Mc 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Fariseu avyete-py oĩ jave Hesu, oporandu. He'i:

42 —Mbava'e tipo peje ra'e Cristo Nhandejáry rembiporavo va'e-rehe? Kiva'e remiarirõ pa ha'e? he'i oporandu-vy fariseu kwéry-pe.

—Davi amyri remiarirõre voi, he'i íxupe hikwái.

43 —Aipo ramo, ma'erã po Davi ohenói íxupe xe Járy-py? Nohenói reíry íxupe. Ome'ẽ va'ekwe íxupe

* 22:37 Dt 6.5 * 22:39 Lv 19.18

inhe'ērã Nhe'ě Marangatu tee va'e, he'i Hesu. — He'i va'ekwe Davi:

⁴⁴“Nhandejáry he'i xe Járy-pe, Egwapy katu xe yke-rehe. Xe orombopu'aka va'erã ne a'e'ýha-rehe. Orombopu'akapa peve eregwapy va'erã ereĩ-vy xe yke-rehe”*

he'i Davi va'ekwe. ⁴⁵Upéixa, xe Járy-py ohenói va'ekwe íxupe. Aipo ramo, hemiarirõ pa? Ha gwemiarirõ-rehe, “Xe Járy” nde'íry, he'i fariseu kwéry-pe Hesu omokirirĩ-vy.

⁴⁶Upe ramo, onhe'ērã ndoikwaáiry avave. Upe áry rire, ndaipy'agwasuvéi-ma oporandu-vy íxupe avave.

23

Judeu ruvixa kwéry rekoha rehegwa nhe'ě
(Mc 12.38-39; Lc 11.43-46; 20.45-46)

¹Ha upéi katu omombe'u jevy Hesu te'ýi jusupe. Gwemimbo'e kwéry-pe ave omombe'u jevy hekorã:

²—Gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry fariseu kwéry ave omombe'u peẽ-my Moisés amyri remimombe'ukwe. Nhandejáry nhe'ě-py omombe'u peẽ-my oiko-vy. ³Upéa-gwi pehendu inhe'ě entéro he'i va'e gwive peẽ-my pejapo katu. Ha ha'e kwéry ae ndojapói peẽ-my he'iha-rami. Ombo'e mbo'eharupi ndoikói. Upéa-gwi inhe'ě pehendu ramo jepe, ha'e kwéry ae heko-rupi ani peiko joty katu, he'i.

⁴—Nhandejáry nhe'ě omombe'u rire, hasyve jajapo va'erã nhe'ě omombe'u nhande-vy. Jareko asy nhane rymba mba'e ipohýi eterei nhamoĩ ramo hese. Upéixa ete hasy nhe'ě jajapo va'erã

---

* 22:44 Sl 110.1

omombe'u nhande-vy. Nhande rymba ipohýi va'e ogweraha ramo, nhande ae mba'eve ndajarahái. Nanhaipytygwõiry. Upéixa ete ha'e kwéry nandane pytygwõiry voi, he'i. ⁵—Ojehexa uka porã hagwã ojaopopa. Osyva-rehe, oyyva-rehe ave ojokwa imoĩ-vy Nhandejáry nhe'ẽ. Ombotuvixave ojokwa va'ekwe ojehexa porãve hagwã. Ojehexa hagwã ombopuku oao poty. ⁶ Jekarugwasu-py oho ramo, óga járy yke-rehe ogwapyse onhemboete ukase-vy. Ojeporahéi haty-py oho ramo, mburuvixa kwéry pa'ũ-my ogwapyse. ⁷ Mba'e jogwa haty-py oho ramo, onhemboete ukase-vy oho. Ojererovy'a ukase-vy gwapixa kwéry-pe oho. “Porombo'ehaty” oipota he'i ójehe.

⁸—Ha peẽ katu ojoe'ýi. Pene mbo'eháry xe voi. Upéa-gwi, “Porombo'ehaty” ndaipotái peje ojóupe. ⁹ Peteĩ oĩ pende Ru yváy pygwa. Upéa-gwi yvypóry-pe rei, ani peje teĩ, “Nhande Ru”. ¹⁰ Xe Cristo xe anho-ma ngatu pene mbo'eharã. Ndaipóri outro. Upéa-gwi, ani peje teĩ ojóupe, “Xe mbo'eháry” peje. ¹¹ Pene pa'ũ-my erenhembotuvixa mba'e va'e, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo. ¹² Upe onhembotuvixa mba'e ukaseve va'e-pe katu nomboetéi va'erã voi Nhandejáry. Ha onhemboete ukasere'ỹ va'e-pe katu, omboete-ma va'erã voi Nhandejáry, he'i upe pygwa-pe Hesu omombe'u-vy.

Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe omboasyha

(Mc 12.40; Lc 11.39-42,52; 20.47)

¹³ Upe ramo, ojerova oma'ẽ-vy judeu rekombo'ehaty-rehe, fariseu kwéry-rehe ave:

—Apomboasy voi peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ. Peẽ katu pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa. Pejoko omoirũse va'e-pe omoirũ e'ỹ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Peẽ ae napemoirũséi íxupe. Ha imoirũseháry katu ndapeipotái omoirũ íxupe. Upéa-gwi pehasa asy va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

¹⁴ —Apomboasy voi peẽ-my. Pende poriahu va'erã. Pehasa asy va'erã peẽ, pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Tembirekokwe rembiporu pemonda heraha-vy. Upéi pejehexa uka porã hagwã, pene nhe'ẽ mbuku oração apo-vy Nhandejáry-pe. Upéa-rehe pene mbohasa asyve va'erã Nhandejáry. Apomboasy voi peẽ-my.

¹⁵ —Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Opa-rupi pegwata peho-vy. Tetã tetã-rupi peho ygwasu-rupi peho ave. Hatã eterei pamba'apo peteĩ judeu e'ỹ va'e ojesesa rerova uka hagwã pendéjehe. Ha upe rire katu ojesesa rerova uka rire, pembohekoha vai íxupe. Upe pemokambara íxupe va'e, pende rekoha vaiharami, pembohekoha vaive pendéhegwi. Upéa-gwi oromboasy voi, he'i fariseu kwéry ndive judeu rekombo'ehaty-pe.

Upéi he'i jevy:

¹⁶ —Pehasa asy va'erã peẽ. Ndapehexái pene renonderã. Upéixa reheve peporogwerahase joty mo'ã. Ndohexái gwenonderã va'e-rami peiko. Upéixa reheve peporombo'ese mo'ã joty peiko-vy. Peporombo'e avy peiko-vy: “Ajapo-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry róga kakwaa réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ, ja'e ramo, ja'e rei. Ndajajapói ramo jepe nhane nhe'ẽ, mba'eve joty ndajajevyí” peje mo'ã peiko-vy. Ha “Ajapo-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry róga pygwa

ouro gwigwa réry-py, ja'e ramo katu ndaja'e réiry. Ndikatúiry nhande apu ja'e va'ekwe-rehe. Jajapota mo'ã va'ekwe-rehe, ndajajapói ramo, jajejavyma va'erã" peje peporombo'e avy-vy. Ha ha'eta peẽ-my: "Nhandejáry róga réry-py" ja'e ramo, "Nhandejáry róga pygwa ouro gwigwa" ja'e ramo ave peteĩxa. Pene remimoĩ mokõi mo'ã, ha xe katu amopeteĩxa joty. Peporombo'e avy voi. ¹⁷ Peẽ pene arandu e'ỹ. Ndohexái gwaperã va'e-rami peiko. Ma'erã, "Gwĩ Nhandejáry pygwa ouro gwigwa tuvixa mba'eve Nhandejáry róga-gwi" peje? Ndaha'etí upéixa. Nhandejáry róga kakwaa ae katu omomarangatu gwĩ ouro gwigwa, he'i inharandu e'ỹha kwaa uka-vy íxupe.

¹⁸ Upéi he'i jevy:

—A-rami peporombo'e avy peiko-vy: "Oĩ upe apykagwasu hi'ári nhamoka'ẽ haty Nhandejáry mboete-vy, altar héry va'e. Ha'e héry-py ajapota xe nhe'ẽ, ja'e ramo, ja'e rei" peje. "Ha, Ajapota apykagwasu ári Nhandejáry-pe nhane remime'ẽrã réry-py, ja'e ramo katu, ndaja'e réiry. Ndikatúi nhande apu ja'e va'ekwe-rehe" peje mo'ã, he'i íxupe kwéry.

¹⁹ —Pehexa e'ỹ va'e-rami peiko, he'i. — Ma'erã, "Nhande remime'ẽrã tuvixa mba'eve upe apykagwasu-gwi" peje. Ndaha'etí upéixa. Upe apykagwasu ae katu omomarangatu nhane remime'ẽrã hi'ári nhamoĩ va'e, he'i. ²⁰ —Aipo ramo, "Upe apykagwasu kakwaa réry-py ajapota xe nhe'ẽ" peje ramo, "Entéro apyka ári oiko va'e gwive réry-py ajapota xe nhe'ẽ" he'i hagwe-rami ave peje. Ndikatúiry pejapo e'ỹ pene nhe'ẽ. Pene

remimoĩ mokõi mo'ã, xe amopeteĩxa joty, he'i. ²¹ — “Nhandejáry róga réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” peje ramo, “Nhandejáry róga-py oĩ va'e réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami ave peje. Peteĩxa ijoja pene nhe'ẽ. Ndikatúiry pejapo e'ỹ pene nhe'ẽ, he'i. ²² — “Yváy pygwa réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” peje ramo, “Nhandejáry ogwapy haty réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami peje. Upe-py ogwapy Nhandejáry nhande ruvixa. “Nhandejáry réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami peje. Peteĩxa ijoja pene nhe'ẽ. Ndikatúiry pejapo e'ỹ pene nhe'ẽ, he'i.

²³ Upéi he'i jevy judeu rekombo'ehaty kwéry ndive fariseu kwéry-pe:

—Apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã, peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Heta oĩ pene remitỹ ikarape va'e. Oĩ hortelã, oĩ erva doce, oĩ cominho. Upéa pene remi'urã ndive pene remimbojehe'arã pembohe porã hagwã tembi'u. Mixĩ eterei ramo jepe, dez-gwi peme'ẽ peteĩ joty Nhandejáry-pe. Ha Moisés amyri remimombe'ukwe pende rekoharã tuvixave va'e-rehe katu napepenái. Imarangatuve va'e-pe napehenduséiry peiko-vy. He'i va'ekwe peẽ-my pejogwereco porã hagwã, pejoporiahuvereco hagwã, pende-rehe ojerovia tee hagwe-rami joty peiko hagwã. Upéa nhe'ẽ imarangatuve va'e napehenduséiry. Ha'e-ta peẽ-my: Mixĩve va'e-rehe pende resarái e'ỹha-rami ave, pepena katu tuvixave va'e-rehe, he'i.

²⁴ —Ndapehexái pene renonderã. Upéixa reheve peporogwerahase joty mo'ã. Pono mixĩ va'e reheve hoy'u, trapo-py ombogwa va'e-rami

peiko. Ho'u va'erã-gwi oipe'ase va'e-rami peiko. Ha heta hi'upy e'ỹ reheve okaru va'e-rami peiko joty. Mixĩve va'e-rehe pepena. Tuvixave va'e-rehe ndapehexáiry. Tuvixave va'e-rehe napepenáiry, he'i íxupe kwéry Hesu.

²⁵ Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry ndive fariseu kwéry-pe:

—Apomboasy peẽ-my. Pende poriahu va'erã. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Eremopotĩ porã mo'ã kópo nde prato ave. Ijape rei eremopotĩ. Ipy pygwa katu nere-mopotĩry. Pendejéupe gwarã peipotave tave. Pemonda monda-py pekaru. Upéa-gwi nde kópo nde prato ave ijape rei eremopotĩ. Ipy pygwa katu naipotĩry. Ipy-py eremoĩ eremondapyre.

²⁶ —Ne arandu e'ỹ va'e. Hesapyso e'ỹ va'e-rami nde ereiko. Kópo eipyhéi ranhe. Upéixa hi'ári ipotĩ ave va'erã. Nde py'a potĩ ramo, ne rembiapo ave ipotĩ va'erã, he'i íxupe kwéry.

²⁷ Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry-pe, gwĩ fariseu kwéry-pe ave:

—Apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa peiko va'e. Oĩ yta onhembojegwa va'ekwe morotĩ va'e-py. Ijehexa rei iporã ete voi. Ha ipy-py katu hynyhẽ oĩ-vy ivai va'e. Omano va'ekwe kãgwe heta oĩ ipy-py.
²⁸ Upéixa ete pende rekoha porã va'e-rami pende jehexa rei. Pende rova-py mba'eve ndaperekói. Pende koty py-py ivai voi. Pejapose va'e rei pejapo, he'i upe judeu ruvixa kwéry-pe.

Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry ohasa asy ete va'erã
(Lc 11.47-51)

²⁹ Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty ndive fariseu kwéry-pe:

—Apomboasy eterei peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Pene ramói amyrĩ ojuka va'ekwe Nhandejáry dhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Heta hekoha porã va'e-pe ojuka ave va'ekwe. Ha ãy katu peẽ pejapo ijyta pemoĩ porã hagwã. ³⁰ Peje ave: “Yma jaiko ramo ra'e, nanhamoirũiry arã ra'e nhane ramói amyrĩ-pe jajuka hagwã Nhandejáry dhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe” peje pendéjehe. ³¹ Aipo ramo, pene dhe'ẽ-py gwĩ oporojuka va'ekwe remi-arirõre voi ra'e peẽ. ³² Ha'e kwéry hekokwe-rami pende reko vai voi ra'e, he'i. —Aipo ramo, peiko katu hekokwe-rupi, he'i íxupe kwéry. ³³ —Peẽ mbói ipoxy va'e reko-rami peiko va'e. Pende ru reko vai niko mbói-rami. Mombyry ojéhegwi pene mondo va'erã Nhandejáry pende rereko asy hagwã-py. Ndaiporivéi pene resendeharã. ³⁴ Upéa-rehe ambou va'erã peẽ-my gwĩ Nhandejáry dhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwĩ hi'arandu va'e ave ambou va'erã, he'i. —Gwĩ porohekombo'e va'ety ambou va'erã ave peẽ-my. Oĩ gwĩ pene rembi-juka ukarã. Oĩ gwĩ kurusugwasu-rehe pene remimoĩrã. Oĩ gwĩ peporahéi haty haty-rupi pene remimbopirã. Upéa tetã tetã-rupi pene remimosê mosêrã. ³⁵ Heta oĩ hekoha porã va'ekwe ne ramói amyrĩ rembia amyrĩkwe. Yma gware gwive ãy peve katu ojuka juka joty hekoha porã va'ekwe-pe. Yma ete oiko va'ekwe Abel amyrĩ. Ipy'a

potĩ va'ekwe ha'e. Ha ojuka ypy íxupe va'ekwe. Upéi katu heta va'e-pema ojuka juka. Baraquias ra'y Zacarias amyri peve, ojuka juka va'ekwe. Upe Zacarias Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe omoĩ paha-ma va'ekwe. Ha'e ipy'a potĩ va'e. Ha pene ramói ojuka joty íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Imarangatu ete va'e ha-py, onhegwahẽ e'ỹ haty renonde-py, apykagwasu kupe-py, ipa'ũ-my ojuka íxupe. ³⁶ Aipo ramo, anhetegwa va'e amombe'uta peẽ-my, he'i. —Abel amyri gwive Zacarias amyri peve ojuka meme hekoha porã va'e-pe. Upe ojejuka hagwe-rehe gwive apogwereco asy uka va'erã voi peẽ-my. Pene rembia amyri-rehe apombohasa asy uka va'erã. ãygywa ohasa asy va'erã entéro yma gwive ojejuka uka va'ekwe-rehe, he'i gwĩ judeu rekombo'ehaty-pe, fariseu kwéry-pe ave.

Hesu omombe'u Jerusalém tetã mygwa-rehe gweko kirirã

(Lc 13.34-35)

³⁷ Upéi he'i Jerusalém tetã mygwa-pe:

—Apomboasy eterei peẽ-my. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety pene rembijuka juka voi. Peẽ-my hemimbou ita-py pene rembiapi api voi. Upéixa pende reko jepe, xe apomboatyse tyse mo'ã joty peẽ kwéry-pe pene mitãgwe reheve apokwavã kwavãse-vy, he'i. —Yrugwasu ogwero'aha-rami gwa'ýry, apomboatyse mo'ã. Ha napenhekwavã ukaséi joty xe-vy, he'i.

³⁸ —Pene retã peheja va'erã. Pende ro nde róga nandi-rupi oĩ va'erã. ³⁹ Xe ha'e-tama ãy peẽ-my. Ndaxe rexa mo'ãvéi-ma ãy. Ha upe rire katu xe

aju jevy ramo, “Nhandejáry réry-py eregwahẽ-ma ereju-vy. Tande rovasa porã katu Nhandejáry” peje va'erã. Upe áry-py xe rexa jevy va'erã peẽ, he'i Jerusalém tetã mygwa-pe Hesu.

24

Ohasa asy va'erã rehegwa nhe'ẽ

(Mc 13.1-13; Lc 21.5-19)

¹ Ha upéi katu osẽ oho-vy Hesu Nhandejáry róga kakwaa-gwi. Oho jave ohogwaitĩ ogwahẽ-vy Hesu-pe hemimbo'e kwéry:

—Ehexa katu óga kakwaa. Heta voi ikoty, he'i íxupe hikwái.

² Ha Hesu he'i:

—Peẽ ae katu pehexa upéa óga kakwaa, he'i. — ãy oime porã. Ha anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Ita heta omohãimba va'erã, omosarambipa va'erã. Ndojepota mo'ávêi ojóehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³ Ha upéi katu oho Hesu Oliveiras yvyaty-py. Hi'ári ogwapy. Ogwapy jave Hesu anho otopa hapu oho hemimbo'e kwéry, he'i íxupe oporandu-vy:

—Araka'e tipo omohãimba-ta? Araka'e tipo ojehu va'erã ne remimombe'u? he'i oporandu-vy íxupe. —Mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? Araka'e tipo ereju jevy va'erã? Opa-tama ramo ko yvy, mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.

⁴ Upe ramo he'i Hesu:

—Xáke pene mbotavyse va'erã. Ani joty pende tavy íxupe. ⁵ Heta ojekwaa va'erã ou-vy xe réry-py vérami mo'ã ou va'e. “Xe Cristo pene

remiha'arõ va'e voi" he'i va'erã mo'ã ójehe peẽ-my, onhembocristo ra'anga-vy, oporombotavy rei-vy. ⁶ Pehendu va'erã pene pa'ũ-rupi onhorairõ ramo. Mombyry onhorairõ va'e rerakwã pehendu ave va'erã. Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ani peky-hyje teĩ upéa-rehe. Upéa oiko va'erã voi. Upéa oikoma ramo, ne'írã vyteri ogwahẽ Nhandejáry nhe'ẽ apy-py. ⁷ Ha tetã mygwa onhorairõ va'erã outro tetã mygwa ndive. Mburuvixagwasu re'yí onhorairõ va'erã outro mburuvixagwasu re'yí ndive. Ndaiporivéi-ma va'erã ho'u va'erã. Yvy ryrýi oiko va'erã ave heta renda-py. Opa-rupi ndoiko meméi ramo jepe, oiko va'erã joty, he'i. ⁸ —Upéa-rupi pehasa asy ramo, ne'írã vyteri pehasa asy ete peikovy. Kunha imemby-ta va'e hasy íxupe. Ha upe rire katu hasyve syve oho-vy íxupe imemby hagwã. Upéixa ete yvypóry ohasa asy va'erã. Ha upe rire katu ohasa asyve syve oho-vy.

⁹ —Upe ramo pende pyhy va'erã pende rereko asy hagwã pende juka hagwã. Entéro tetã tetã rupigwa ndaija'úi va'erã pende-rehe. Xéhegwi katu pende rereko va'erã akói-rami. ¹⁰ Upe-ma ramo heta ova va'erã Nhandejáry rape-gwi, he'i. —Ojopyhy uka va'erã ojóehe ija'e'ỹ-vy. ¹¹ Ojekwaa va'erã ojéhegwi rei omombe'use rei va'e. “Nhandejáry nhe'ẽ voi xe remimombe'u” he'i rei va'erã ójehe heko vai ombo'e hagwã. Heta oporombotavy rei va'erã oiko-vy. ¹² Hetave tave rei hekoha vai va'e. Heta hekoha vai oĩ va'e-gwi, hekoha porã va'e jepe, ndojohayhu porãve rãvéiry va'erã okwa-vy. Ojohayhu va'e-rami rei ojogw-ereko va'erã. ¹³ Ha Nhandejáry rape-gwi ova e'ỹ

va'e katu ko yvy opa ete peve, oresende va'erã íxupe Nhandejáry. ¹⁴ Omombe'u ranhe va'erã oparupi nhe'ẽ porã. Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ omombe'u ranhe va'erã entéro tetã tetã-rupi oiko-vy, enterove ohendu hagwã. Ha upe rire ae katu omomba ete-ma va'erã ko yvy, he'i.

¹⁵ Upéi oiporu Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

—Kwatia-rehe Daniel amyrĩ remimoĩgwe a-rami he'i:

“Oĩ va'erã pe ivai ete va'e, pene momarã va'e.

Nhandejáry koty py-gwi pene mosẽ va'erã”^{*} he'i Hesu. Upéa nhe'ẽ eikwaa porã ãy eremonhe'ẽ va'e. Upéi he'i Hesu:

—Yma he'i hagwe-rami, pehexa va'erã upe ivai ete va'e, Nhandejáry róga koty-py onhemoĩ ramo. Imarangatu ete va'e rendagwe-py, teko rei mba'e oĩ e'ỹ haty-py pehexa va'erã upe ivai ete va'e pene momarãharã. ¹⁶ Pehexa-ma ramo upe va'e, pya'e voi tokanhymba kuri Judéia yvy pygwa kwéry oje'ói-vy. Yvyatygwasu ári-rupi tokanhy kuri oje'ói-vy. ¹⁷ Ogwejy ramo óga ári oĩ va'e, ani oike koty-py ogweraha hagwã mba'eve. ¹⁸ Ha kokwe-py oĩ va'e ani oho jevy ranhe gwóga-py oipyhy hagwã oao. Pya'e ae kuri tokanhymba katu oje'ói-vy, he'i. ¹⁹ —Upe áry-rupi iporiahu va'erã kunha imembyta va'e, omokambu va'e ave. Apomboasy peẽ-my, he'i. ²⁰ —Ro'y eterei-rupi pekanhy ramo, ivaive arã peẽ-my. Upéa-rehe pemoĩ katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ pono ivai ete peẽ-my. Pono ro'yha órapy ojehu, pono japytu'uha áry-py ojehu ave, pejapo oração. ²¹ Upéa áry-py ohasa asy eterei va'erã. Ko

* 24:15 Dn 9.27; 11.31; 12.11

yvy rembypy oiko jave upéa áry e'ỹ mboyyve ndohasa asy etéiry va'ekwe. Upéa áry-py ae ohasa asy eterei va'erã. Ha upe rire katu ndohasa asy etevéi-ma va'erã. ²² Ha Nhandejáry katu nombohasa asy hetave áryiry va'erã. Ombohasa asy hetave áry ramo ra'e, opa-ma arã ra'e enterove ko yvypóry. Ha gwembiporavo-rehe opena porã-gwi ae katu, nombohasa asy hetave áryiry va'erã.

²³ —Upe-ma ramo, “Ema'ẽ katu. Upe va'e Cristo voi” oĩ he'i va'e para'e peẽ-my. “Ema'ẽ katu. Upe va'e Cristo voi” oĩ ave he'i va'e para'e peẽ-my. Ani perovia inhe'ẽ. ²⁴ Ojekwaa va'erã ou-vy hekoha vai va'e. “Cristo pene remiha'arõ va'e voi xe” he'i rei arã ójehe peẽ-my. “Nhandejáry nhe'ẽ amombe'u voi” he'i rei arã ave ójehe. Hexapyrã-rupi voi hembiapo va'erã ohekoporu ou-vy ramo. Ohexa uka va'erã gwembiapo tuvixa va'e, ikatu ramo itavy hagwã mo'ã íxupe Nhandejáry rembiporavo. Xáke. Ani joty pende tavy íxupe. ²⁵ Pejeapysaka katu. Ko'ã mba'e oiko e'ỹ ngatu amombe'u-ma kuri peẽ-my, he'i.

²⁶ —Aipo ramo, “Amoete tekwaty e'ỹ-my oime Nhande Ryke'y tee va'e” he'i va'erã para'e peẽ-my. Ani joty peho. “A-py koty-py oime Nhande Ryke'y tee va'e” he'i va'erã para'e peẽ-my. Ani joty pende tavy íxupe. Ani perovia joty inhe'ẽ. ²⁷ Upéixa xe, Nhande Ryke'y tee va'e, ndaju jevy mo'airy. Kwarahy resẽ-gwi ka'aru peve overa va'e pehexaha-rami ae katu, xe aju jevy va'erã. ²⁸ Ojéhegwi rei yruvu mba'e retekwe-py pya'e ou meme va'e-rami ave ae aju jevy va'erã. Entéro xe remimombe'u oiko-ma ramo, aju jevy-ma va'erã,

he'i Hesu omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe.*

*Hesu omombe'u ogwahẽ jevytaha áry
(Mc 13.24-27; Lc 21.25-28; Ap 1.7)*

²⁹ Upéi he'i jevy Hesu:

—Upe-ma ramo ohasa asy ete rire-ma, oje'o va'erã kwarahy rendy. Ha jasy nahendy mo'ãvéi. Ha okúi va'erã yváy-gwi jasytata. Ova ova va'erã gwendagwe-gwi entéro yváy rehegwa imbaraete va'e.* ³⁰ Upe-ma ramo ojekwaa va'erã yváy-py oikwaa uka va'e xe aju jevy hagwã-rehe. Ha enterove tetã tetã mygwa ko yvy ári oĩ va'e gwive onhepirõ-vy ojahe'o va'erã. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy ramo arai-rupi xe rexa va'erã. Xe pu'akaha reheve aju va'erã pende resa mbojevy va'erã xe rendy porã tee-gwi, xe rexa-ma va'erã aju ramo.*

³¹ Mimbygwasu nhe'ẽ-py ambou va'erã xe rembigwái yváy pygwa ombojogweroaty hagwã heraha-vy xe rembiporavokwe. Opa-rupigwi ombojogweroaty va'erã. Kwarahy resẽ-gwi, kwarahy reike-gwi ave ombojogweroaty va'erã heraha-vy. Arapopy-gwi ave, yvyapy-gwi ave, yvyapy arendaja gwive ombojogweroaty va'erã, he'i íxupe kwéry omombe'u-vy.

*Figo máta rehegwa nhe'ẽ
(Mc 13.28-31; Lc 21.29-33)*

³² Upéi he'i jevy Hesu:

—Ãy amombe'u-ta peẽ-my ojehu va'erã rehegwa nhe'ẽ figo máta rehegwa-rami peikwaa porã

---

* **24:28** Mc 13.14-23; Lc 21.20-24 * **24:29** Is 13.10; 34.4 * **24:30**
Dn 7.13

hagwã xe agwahẽ jevytaha áry, he'i. —Oĩ figo máta. Hoky kyrýu jevy-ma ramo, hogwe pyahu jevy-ma ramo, pehexa-ma voi. Pehexa-ma ramo, peikwaa-ma voi opa-ma ra'e ro'y. Áry raku jevy-tama, peje.

³³ —Upéixa ete upe ojehu va'erã gwive pehexa ramo, peikwaa va'erã oike-ta va'e-rami xe agwahẽ jevytamaha áry. ³⁴ Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Entéro peẽ-my xe remimombe'u oiko va'erã. Judeu kwéry oiko reheve joty ojehu va'erã. ³⁵ Opa va'erã áry yvy ave. Ha xe remimombe'u xe nhe'ẽ katu nombopapa mo'ãiry, he'i gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy gwenonderã.

Hesu omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe orepara hagwã

(Mc 13.32-37; Lc 12.37-40; 17.26-30,34-36; 1 Ts 5.2-3)

³⁶ Upéi he'i jevy Hesu:

—Mbava'e áry-py po ojehu va'erã ndajaikwaáiry, he'i. —Araka'e óra-ma po ojehu va'erã ndajaikwaáiry. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa jepe ndoikwaáiry. Xe ta'yry jepe ndaikwaái ave. Nhandejáry xe Ru ha'e anho mante oikwaa, he'i. —Araka'e óra-ma po aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, perepara rei voi katu peiko-vy. ³⁷⁻³⁸ Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy ramo, yma gware-pe ojehu hagwe-rami ave ojehu jevy va'erã, he'i. —Yma ete Noé amyri oiko jave, y ovu e'ỹ mboyve, okaru porã rei okwa-vy va'ekwe yma gware. Omenda va'ekwe okwa-vy. Upéixa va'ekwe oiko jave, oikema va'ekwe kanoagwasu-py Noé amyri va'ekwe. ³⁹ Ojúepe ojehu va'erã ndoikwaái va'ekwe yma

gware. Ojéupe ojehu va'erã-rehe naimytu'e'ỹiry va'ekwe oiko-vy hikwái. Upe-ma ramo, pya'e ovu íxupe kwéry imonhapymimbaharã y. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy hagwã áry-py, upéixa ete ojehu jevy va'erã. Mbava'e nipo ojehu va'erã íxupe kwéry ndoikwaáiry yvypóry. ⁴⁰ Kokwe-py mokõi omba'apo jave, peteĩ ogweraha va'erã, peteĩ oheja va'erã. ⁴¹ Oĩ va'erã mokõi kunha oipokyty jave ojóehe itagwasu-py omongu'i hagwã. Peteĩ ogweraha va'erã, peteĩ oheja va'erã. ⁴² Upéa-gwi ha'arõ-vy perepara katu xe agwahẽ hagwã-rehe. Araka'e áry-pyma po xe pende Járy aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, perepara rei katu peiko-vy, he'i.

⁴³ —Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã. Óga járy rehegwa nhe'ẽ-rami amombe'u-ta peẽ-my peha'arõ hagwã peiko-vy. Óga járy-pe araka'e óra pyhare ou-ta imonda va'e he'i-vy, ndokéi arã ra'e orepara-vy. Nomoinge ukáiry arã ra'e imondase va'e-pe. ⁴⁴ Upéixa ete perepara katu peiko-vy peẽ ave xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã-rehe. Upéa-gwi xe ra'arõ-vy peiko katu, he'i gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

*Tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ
(Lc 12.42-48)*

⁴⁵ Upéi oiporu jevy Hesu óga járy rehegwa nhe'ẽ jarepara porã hagwã nhande-vy oikwaa uka-vy. Tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u:

—Oĩ va'ekwe óga járy, he'i. —Heta oĩ hembigwái. Kiva'e po hekoha porã-ta, kiva'e po hekoha vai-ta amombe'u-ta peẽ-my. Óga járy mombyry oho-

ta ramo, peteĩ gwembigwái hese ojerovia va'e-pe, hi'arandu va'e-pe ave: “Enhangareko porã katu xe róga pygwa-rehe gwive” he'i. “Jakaru karuha óra-py peteĩ teĩ va'e-pe emboja'o ja'o íxupe kwéry hemi'urã kwéry eremongaru-vy” he'i gwembiporavo-pe oho-vy.

⁴⁶ —Upéi ogwahẽ jevy-ma ou-vy ijáry. Onhe'ẽ ojapo va'e-pe otopa ramo, ojohu porã va'erã hembiapokwe. Iporã va'erã íxupe. ⁴⁷ Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my: “Ãy ae xe mba'e reta-rehe gwive enhangareko meme ereiko-vy” he'i va'erã inhe'ẽ ojapo va'e-pe. ⁴⁸ Ha inhe'ẽ apo e'ỹha-pe katu ivai va'erã. Ndojohu porãi va'erã hembiapokwe. Upe inhe'ẽ apo e'ỹha: “Hi'are-ma xe járy” he'i rei arã ojéupe. ⁴⁹ Upéa-gwi oinupã nupã oirũ hembigwái kwéry-pe hereko asy-vy. Oka'u va'e ndive okaru oiko-vy. ⁵⁰ Upe ramo ijáry ogwahẽ jevy va'erã ou-vy. Hese naimandu'avéi jave, oikwaa e'ỹ ete jave, ogwahẽ jevy-ma va'erã ou-vy. ⁵¹ Ogwahẽ rire, ombohasa asy va'erã íxupe. Ojéhegwi mombyry omondo va'erã íxupe. Gwĩ opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e renda-py omondo va'erã íxupe. Upe-py ojahe'o va'erã Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi. Onhemohãingyry ngyryú va'erã oiko-vy. Omondo hagwe-pe hasẽ va'erã onhemboasy-vy. Upéa-gwi perepara porã katu peiko-vy peẽ ave, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

25

Hesu omombe'u ogwahẽ jevytaha áry kunhataĩ rehegwa nhe'ẽ-rami

¹ Upéi he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Amombe'u-ta peẽ-my xe agwahẽ jevytaha áry kunhataĩ rehegwa nhe'ẽ-rami, he'i. —Oĩ va'ekwe dez kunhataĩ. Omenda-ta va'e-pe omoirũ. Upe kunhataĩ he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe. Oho ohogwaitĩ-vy upe kwimba'e omenda va'e-pe. Tataendy reheve oho.

² —Cinco oĩ hi'arandu porã e'ỹ va'e. Cinco oĩ hi'arandu va'e. ³ Upe inharandu porã e'ỹ va'e tataendy reheve oho. Ha tataendyvy ryrũ oheja. ⁴ Ha upe hi'arandu va'e katu tataendyvy ryrũ reheve oho. ⁵ Hi'are ogwahẽ hagwã ou-vy upe omenda va'e. Oha'arõ jave hapehýi oke-ma. ⁶ Ha upe rire katu pyhare mbyte-py oĩ onhe'ẽ hatã va'e: “Ogwahẽ-ta ou-vy omenda va'e. Tapeho katu pehogwaitĩ íxupe” he'i. ⁷ Upe-ma ramo opaypa-ma hikwái upe dez kunhataĩ. Upéi opu'ã pu'ã omoatyrõ gwataendy.

⁸ —Upéi hi'arandu porã e'ỹ va'e he'i: “Ogwe-tama ore rataendy” he'i. “Ne rataendyvy ryrũ-gwi eme'ẽ mani katu ore-vy” he'i hi'arandu va'e-pe.

⁹ —“Name'ẽ mo'ãi” he'i. “Orome'ẽ ramo, ore-vy gwarã ndoikovéi va'erã ore-vy. Tapeho katu ovende va'erã-py, pejogwa pendejéupe gwarã” he'i hi'arandu porã e'ỹ va'e-pe.

¹⁰ Oho jave ojogwa hagwã, ogwahẽ-ma ou-vy omenda va'e. Pe kunhataĩ oho e'ỹ va'e oike oje'ói-vy indive jekarugwasu-py. Okẽnda-py omboty-ma.

¹¹ Hi'areve ogwahẽ ou-vy hi'arandu porã e'ỹ va'e: “Ore járy” he'i. “Oroike-ta ore ave” he'i omenda va'e-pe. ¹² Ha ha'e he'i: “Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Xe ndoroikwaái voi. Peẽ ndaha'éi xe re'yí”

he'i oikese mo'ã va'e-pe, he'i Hesu omombe'u-vy kunhataĩ rehegwa nhe'ẽ-rami.

¹³ Upéi he'i jevy:

—Araka'e áry-ma po xe agwahẽ jevy va'erã, araka'e óra-ma po xe aju jevy va'erã ndapeikwaái voi. Ndapeikwaái voi xe aju jevy hagwã áry. Upéa-gwi xe ra'arõ-vy tapeiko meme katu, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

*Hesu omombe'u ogwahẽ jevytaha áry plata atã rehegwa nhe'ẽ-rami
(Lc 19.11-27)*

¹⁴ Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ãy amombe'u-ta peẽ-my xe agwahẽ jevytaha áry plata atã rehegwa nhe'ẽ-rami, he'i. —Oĩ va'ekwe imba'e reta va'e. Upe imba'e reta va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Yvy ambuepy oho-tama ramo, ohenói ou hagwã gwembigwái kwéry: “Penhangareko katu xe mba'e kwéry-rehe” he'i íxupe.

¹⁵ —Oĩ oito moeda tuvixa va'e hepy va'e ouro gwigwa ogwereco va'e. Peteĩ va'e-pe cinco ome'ẽ. Peteĩ va'e-pe ome'ẽ mokõi. Peteĩ va'e-pe peteĩ ome'ẽ oiporuruka-vy. Peteĩ teĩ oiporu kwaa hagwã-rami ome'ẽ. Upe-ma ramo osẽ oho-vy.

¹⁶ Upe cinco ome'ẽ ojéupe va'ekwe, pya'e oiporu porã oho-vy ome'ẽ va'ekwe ojéupe. Cincove ogana oiporu porã-gwi. ¹⁷ Ha'e-rami ave upe mokõi ome'ẽ ojéupe va'ekwe ogana ave. Mokõive ogana oiporu porã-gwi. ¹⁸ Ha upe peteĩ ome'ẽ ojéupe va'ekwe ndoiporúiry ijáry ome'ẽ va'ekwe. Oho ojo'o yvy-py ojaty hagwã ome'ẽ ojéupe va'ekwe.

19 —Are rire upe hembigwái járy ogwahẽ jevy-ma ou-vy. Ohenói rire: “Mba'éixa peiporu peẽ-my ame'ẽ va'ekwe?” he'i oporandu-vy. 20 Upe cinco ome'ẽ íxupe va'ekwe, cincove ogweru jevy íxupe: “Cinco ereme'ẽ va'ekwe xe-vy, xe Járy” he'i, “Ko. Cincove agana va'ekwe” he'i ojáry-pe ome'ẽ-vy.

21 —“Iporã eterei” he'i íxupe. “Nde reko porã voi ra'e” he'i íxupe. “Ajerovia tee voi nde-rehe” he'i íxupe. “Mixĩ va'e-rehe erenhangareko porã ra'e xe mbotavy e'ỹ reheve” he'i íxupe. “Ãy tuvixave va'e-rehe oromonhangareko jevy-ta” he'i íxupe. “Xe moirũ katu onhondive javy'a haggwã” he'i cincove ogana va'ekwe-pe.

22 —Upe mokõi ome'ẽ íxupe va'ekwe ogwahẽ ou-vy ave, “Xe járy” he'i. “Mokõi ereme'ẽ va'ekwe xe-vy. Ko. Mokõive agana va'ekwe” he'i ojáry-pe ome'ẽ jevy-vy.

23 —Ohexa-vy ijáry, “Iporã eterei” he'i ovy'a-vy gwembigwái-pe ijáry. “Nde rekoha porã voi ra'e. Ajerovia tee voi nde-rehe” he'i íxupe. “Xe mbotavy e'ỹ reheve erenhangareko porã ra'e mixĩ va'e-rehe” he'i íxupe. “Ãy tuvixave va'e-rehe oromonhangareko jevy-ta” he'i íxupe. “Xe moirũ katu onhondive javy'a haggwã” he'i mokõive ogana va'ekwe-pe.

24 —Upéi ogwahẽ ave ou-vy upe peteĩ ome'ẽ íxupe va'ekwe: “Orohexa kwaa-ma, xe járy, nde reko-rehe” he'i. “Ne ma'e rakate'ỹ va'e voi ra'e nde. Nde rapixa-pe, Penhemitỹ xe kokwe-py, ere erejaty uka-vy. Ha upe rire katu entéro hi'a va'e gwive eremono'õ uka ndejéupe gwarã. Nde rapixa-pe, Pemohãi-vy penhemitỹ xe kokwe-py, ere erejaty

uka-vy. Ha upe rire katu entéro hi'a va'e gwive eremboaty uka ndejéupe gwarã” he'i. ²⁵ “Upéixa-gwi xe kyhyje ndéhegwi. Xe kyhyje-gwi, aha ajaty ne remime'égwe yvy-py anhomivy. Ko. Ne mba'e” he'i ojáry-pe ome'ẽ jevy-vy. ²⁶ “Nde rekoha vai voi ra'e. Ne ate'ỹ voi ra'e” he'i gwembigwái-pe. “Xe járy kokwe-py onhemity e'ỹ reheve, omohã e'ỹ reheve hemimono'õ ogwerahapa ojúpe gwarã, ere rei kuri xe-rehe. ²⁷ Aipo ramo, ma'erã nerenhongatúiry xe mba'e banco-py? Ma'erã neremoiry ojeporu hagwã-py, banco pygwa kwéry oiporu hagwã. Aipo ramo, xe aju jevy ramo, ome'ẽ jevy-vy xe-vy, hetave ome'ẽ arã mo'ã xe-vy” he'i upe peteĩ ome'ẽ íxupe va'ekwe-pe.

²⁸ —Upéi he'i upe pygwa-pe: “Peteĩ ogwereco va'e-gwí eipe'a jevy íxugwi, eme'ẽ dez ogwereco va'e-pe” he'i. ²⁹ “Ogwereco va'e-pe ome'ëve va'erã hetave tave ogwereco hagwã. Ha ogwereco e'ỹ va'e katu mixĩ ogwereco va'e jepe oipe'a jevy va'erã íxugwi. ³⁰ Ha xe rembigwái inhate'ỹ va'e-pe katu, pemosẽ katu íxupe imondo-vy pytũ kwa-rupi. Upe-py ojahe'o va'erã. Hasẽ va'erã onhemboasy-gwí. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohãingyry ngyryu va'erã oiko-vy” he'i gwembigwái kwéry-pe, he'i Hesu ogwahẽ jevytaha óra kwaa uka-vy.

Hesu ogwereco va'erã

kente-pe hembiaapo

apokwe-rehe

(Mt 13.36-43,47-50; Ap 20.11-15)

³¹ Upéi he'i jevy íxupe kwéry Hesu:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã. Xe ae xe reko-rupi aju va'erã, he'i. —Enterove va'e remimboeterã-rami ajehexa uka arã aju-vy. Xe ndive ou va'erã entéro Nhandejáry rembigwái yváy pygwa gwive. Oroju ramo, pe apykag-wasu hesakã va'e, mburuvixagwasu gwapy haty ramigwa ári agwapy-ma va'erã peteĩ teĩ hembiaapo apokwe-rehe areko hagwã, he'i.

³² —Entéro tetã tetã mygwa ko yvy-py oĩ va'e gwive onhomboatypa va'erã ou-vy xe renonde-py. Ogwahẽ ramo ou-vy xe renonde-py aipe'a pe'a va'erã ojóhugwi hembiaapokwe-rami. Herekwa cabrito kwéry-gwi ovexa oipe'aha-rami ave xe aipe'a va'erã hekoha vai va'e-gwi hekoha porã va'e, he'i. ³³ —Hekoha porã va'e xe amoĩ va'erã xe akatúa-koty. Xe asu-koty amoĩ va'erã hekoha vai va'e. ³⁴ Upe ramo xe huvixagwasu va'e ha'eta xe akatúa koty-gwa-pe: “Peju katu peẽ xe Ru rembihovasa va'e. Peju katu. Oĩ peẽ-my gwarã. Ko yvy rembypy gwive omoĩ va'ekwe pene renagwã. Peiko katu Nhandejáry pende ruvixa ndive pemoirũ-vy. ³⁵ Xe vare'a ramo, xe mongaru va'ekwe. Xe y'uhéi ramo, xe mboy'u va'ekwe. Xe ndarekói ramo xe agwahẽ hagwã xe mogwahẽ joty va'ekwe nde ha-py. ³⁶ Opi-vy aiko jave, ereme'ẽ va'ekwe xe-vy xe aorã. Xe rasy ramo, erenhangareko va'ekwe xe-rehe. Preso anhemoi jave, xe mbovy'a hagwã ereju va'ekwe. Upéa-gwi peiko katu Nhandejáry pende ruvixa ndive pemoirũ-vy” ha'e va'erã hekoha porã va'e-pe, he'i.

³⁷ —Upe ramo he'i rei va'erã xe-vy: “Araka'e tipo erejehexa uka araka'e nde vare'a ramo, ore

Járy? Araka'e tipo oromongaru araka'e? Araka'e tipo erejehexa uka nde y'uhéi ramo? Araka'e tipo oromboy'u araka'e? ³⁸ Araka'e tipo eregwahêse araka'e ore ha-py? Araka'e tipo erejehexa uka opi-vy ereiko ramo? Araka'e tipo orome'ê araka'e nde-vy nde aorã? ³⁹ Araka'e tipo erejehexa uka araka'e nde rasy ramo? Araka'e tipo oronhangareko nde-rehe araka'e? Araka'e tipo preso erenhemoĩ ramo, orogwahê nde ha-py? Araka'e tipo orombovy'a orogwahê-vy araka'e nde ha-py" he'i va'erã oporandu-vy xe-vy, he'i.

⁴⁰ —Upéi xe huvixagwasu va'e ha'e va'erã íxupe kwéry: “Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Erejapo porã jave xe re'ýi-pe, xe-vyma ave erejapo porã-ma. Xe re'ýi heko'ive va'e-pe jepe ereipytygwõ tygwõ jave, xe-vy ave-ma xe pytygwõ” ha'e va'erã hekoha porã va'e-pe, he'i.

⁴¹ —Upéi ha'e va'erã xe asu kotygwa-pe: “Tapeho katu xéhegwi. Xe remimboykerã-ma voi peẽ. Oime tata anháy ruvixa pegwarã, hembigwái kwéry pegwarã ave. Upe tata nhepyrũ opa e'ỹ va'e. Tapeho katu upe-py. ⁴² Xe xe vare'a ramo va'ekwe, napepena penáiry joty va'ekwe xe-rehe xe mongaru hagwã-rehe. Xe y'uhéi ramo, napepenái va'ekwe xe-rehe xe mboy'u hagwã-rehe. ⁴³ Xe ndarekói ramo xe agwahê hagwã, naxe mogwahê ukái va'ekwe pende ha-py. Xe opi-vy aiko ramo, napeme'êséiry va'ekwe xe-vy xe aorã. Xe rasy ramo, xe preso anhemoĩ ramo ave, napenhangarekóiry xe-rehe va'ekwe.” Upéixa xe ha'e va'erã xe asu kotygwa-pe, he'i.

⁴⁴ —Upe-ma ramo he'i-ma va'erã xe-vy hikwái:

“Araka'e tipo eregwahẽ ore ha-py nde vare'a ramo, ore Járy?” he'i va'erã xe-vy. “Araka'e tipo noromongarúi va'ekwe? Araka'e tipo erejehexa uka nde y'uhéi ramo? Araka'e tipo noromboy'úi va'ekwe? Araka'e tipo noromogwahẽ ukái ndererekói ramo eregwahẽ hagwã? Araka'e tipo noroipytygwõi opi-vy ereiko jave?” he'i va'erã xe-vy. “Nde rasy ramo, preso erenhemoĩ jave, araka'e tipo noroipytygwõi?” he'i va'erã xe-vy xe asu kotygwa, he'i Hesu.

⁴⁵ —Upe jave ha'e arã íxupe kwéry: Xe huvixagwasu va'e anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Xe re'ýi-pe nderejapo porãi jave, xe-vyma ave nderejapo porãiry ra'e. Xe re'ýi hekomirive va'e-pe jepe nereipytygwõiry jave, xe-vyma ave naxe pytygwõiry ra'e, ha'e va'erã hembiaapo vai va'e-pe, he'i.

⁴⁶ —Upe jave ojerereko asy haty-py opa e'ỹ reheve oje'ói va'erã hekoha vai va'e. Ha hekoha porã va'e katu oikove meme va'erã Nhandejáry ndive opa e'ỹ reheve, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu ogwahẽ jevy hagwã óra-py oikwaa uka-vy.

26

Judeu ruvixa kwéry onhombo'e mbo'e Hesu-rehe ijuka hagwã

(Mc 14.1-2; Lc 22.1-2; Jo 11.45-53)

¹ Ko'ã va'e nhe'ẽ omombe'upa rire, he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

² —Peikwaa mokõi áry rire oiko-ta areteguasu héry va'e páscoa. Upe áry-py xe Nhande Ryke'y tee va'e kurusugwasu-rehe xe moĩ va'erã po-py xe

me'ẽ va'erã xe reraha-vy xe juka uka hagwã, he'i ójehe, areteguasú páscóa-rehe ave.

Upe áry-py nanhambovíry va'ekwe ja'u va'erã. Nhane mandu'a ave nhane rembypy ojerereko asy hagwe-rehe. Yma ete upe áry-py osẽ va'ekwe gwĩ hese ipu'aka va'e po-gwi. Upéa-rehe jareko areteguasú páscóa ko'ã y peve.

³ Upe ramo pa'i ruvíxa kwéry, judeu ruvíxa kwéry ndive ojogweroaty-ma hikwái. Caifás pa'i ruvíxagwasú róga kakwaa-py ojogweroaty. ⁴ Upe-py koty-py onhombo'e mbo'e Hesu-rehe hikwái:

—Nhambotavy íxupe jaipyhy-vy jajuka hagwã, he'i Hesu-rehe hikwái. ⁵ —Arete-py ae ani jaipyhy íxupe, he'i. —Atýra-py jaipyhy ramo, onhembopoxy arã ijaty jaty va'e kente kwéry nhande-vy, he'i ójehe Hesu pyhyharã kwéry.

Upéa-gwi oipyhy nhemise Hesu-pe hikwái.

Kunha onhohẽ Hesu akã-rehe omohykwã porã-vy íxupe

(Mc 14.3-9; Jo 12.1-8)

⁶ Ha Hesu katu oime Betânia tetã'i-my. Simão róga-py oime. Upe Simão mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe nhahenói íxupe va'e. ⁷ Upe ramo ogwahẽ ou-vy peteĩ kunha. Hyakwã porã tee va'e hyru reheve ogweru. Pe hyru ojejapo va'ekwe alabastro-gwi. Ita kyra rendy-gwi ojapo va'ekwe. Ha hyakwã porã va'e hepy eterei voi. Upéa oipyhy onhohẽ Hesu akã-rehe. Ogwapy jave okaru-vy onhohẽ hese omohykwã porã-vy íxupe. ⁸ Upe va'e ohexa ramo, ogweropoxy-ma hemimbo'e kwéry:

—Ma'erã po onhohẽ rei pe hyakwã porã va'e Hesu akã-rehe? he'i ojóupe hikwái oporandu-vy.

⁹ —Hepy eterei va'e onhohẽ rei, he'i ojõupe. — Ma'erã po ra'e hepy-rehe nome'ẽiry ra'e, he'i. — Ma'erã ndogwerúi ra'e hepykwe ome'ẽ hagwã iporiahu va'e kwéry-pe. Ome'ẽ ramo ra'e hyakwã va'e repykwe, iporãve arã ra'e, he'i kunha rembiaporehe hikwái.

¹⁰ Upéa he'i va'e oikwaa-ma Hesu:

—Ma'erã po ko kunha-pe eremoakã rasy? ha'e he'i. —Hembiapo porã ete voi xe-vy, he'i íxupe kwéry. ¹¹ —Pene pa'ũ-my oime meme va'erã iporiahu va'e. Ha xe ae katu naime meméi va'erã aiko-vy pene pa'ũ-my, he'i íxupe kwéry. ¹² —Omano va'ekwe jajaty hagwã nhamohyakwãharami, amano e'ỹ ngatu xe mohyakwã ranhe ko kunha, he'i. ¹³ —Ha'e-ta ko kunha-rehe anhetegwa va'e. Opa-rupi entéro ko yvy-rupi, mamó xe rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u ha-rupi ave omombe'u va'erã voi ko kunha rembiapo porã-rehe imandu'a hagwã hese, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu kunha-rehe.

*“Aipyhy uka-ta peẽ-my Hesu” he'i Judas
(Mc 14.10-11; Lc 22.3-6)*

¹⁴ Upe ramo peteĩ hemimbo'e kwéry va'e, Judas Iscariotes héry va'e, oho pa'i ruvixa kwéry ha-py:

¹⁵ —Aipyhy uka-ta peẽ-my Hesu, he'i. —Mbovy erepaga-ta xe-vy aipyhy uka ramo peẽ-my? he'i oporandu-vy Judas.

Ha ipyhyharã he'i:

—Trinta prata gwigwa moeda orome'ẽ-ta ndevy, he'i Judas-pe hikwái.

¹⁶ Upéa nhe'ẽ omoporã Judas. Omoporã rirema, orepara oiko-vy Hesu-rehe Judas ipyhyharã-pe omombe'u hagwã óra ra'arõ-vy.

*Hesu omongaru gwemimbo'e kwéry-pe
(Mc 14.12-21; Lc 22.7-14,21-23; Jo 13.21-30)*

¹⁷ Ha upéi katu aretegwasu-py ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py hemimbo'e kwéry. Upe va'e semana-py mbojape ovu e'ỹ va'e ja'u. Oiko-ma ramo upéa semana, ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py hemimbo'e kwéry:

—Kipy tipo orombogwey-ta nde-vy ne remi'urã nhane mandu'a hagwã páscoa-rehe jakaru-vy? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

¹⁸ Ha Hesu he'i íxupe kwéry:

—Tapeho katu tetã-my. Oĩ xe mogwahẽharã. Tapeho iha-py peje-vy: “He'i kuri nhane mbo'eháry: Onhemo'agwĩ-ma amano hagwã áry. Nde róga-py xe mandu'a-ta páscoa-rehe. Xe remimbo'e kwéry ndive akaru-ta” peje kuri óga járy-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹⁹ Upéi oho ojapo Hesu nhe'ẽ ombogwey hemi'urã íxupe. ²⁰ Ka'aru ete ramo ogwapy ha'e doze gwemimbo'e kwéry ndive okaru hagwã.

²¹ Okaru jave he'i:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. — Peteĩ pene pa'ũ-my oĩ va'e xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²² Ohendu ramo inhe'ẽ, ojepy'a rarahapa-ma hese hikwái. Nombovy'avéi-ma íxupe kwéry:

—Xe tipo oropyhy uka-ta, xe Járy? he'i. — Xe para'e, ndaxéiry para'e? —onhemopeteĩ teĩ oporandu-vy íxupe.

²³ —Peteĩ pende avyte-py oĩ va'e, hyru-py opo omoĩ va'e, xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe, he'i. —Xe ndive omoakỹ va'e mbojape nha'ẽ-py

xe mombe'u va'erã, he'i. ²⁴ —Xe Nhande Ryke'y tee va'e aha va'erã xe ajejuka uka hagwã-py, he'i. —Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami aha va'erã. Ha xe mombe'u va'erã katu xe pyhyharã-pe amboasy eterei íxupe. Ohasa asy eterei va'erã. Iporãve arã ra'e ndoikói ramo osyrã-pe ra'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²⁵ Upe ramo:

—Xe para'e, ndaxéiry para'e, xe mbo'eháry? he'i Judas, upe ipyhyharã-pe omombe'u-ta va'e.

—Nde voi, he'i Hesu. —Nde erenhemombe'uhami voi nde, he'i Judas-pe.

²⁶ Okaru joa jave, ha'e oipyhy mbojape, otima porã Nhandejáry-pe. Upéi ombopo mbopóy mbojape ome'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe omongaru joty:

—Ko, he'i ome'ẽ-vy. —He'u katu. Ko mbojape xe rete-rehe he'i, he'i íxupe kwéry ojehegwigwa ome'ẽ-vy.

²⁷ Upéi oipyhy ave copo, otima porã Nhandejáry-pe ome'ẽ íxupe kwéry:

—Peẽ kwéry pe'u katu ko va'e copo pygwa, he'i. ²⁸ —Ko copo pygwa xe rugwy-rehe he'i, he'i íxupe kwéry. —Osyry va'erã xe rugwy imbarate hagwã Nhandejáry he'i va'ekwe. Yma Nhandejáry, “Amopotĩ va'erã kente kwéry” he'i va'ekwe. Upéa nhe'ẽ imbarate-ma va'erã xe rugwy osyry-ma ramo, he'i. —Heta kente-rehe ha-py osyry va'erã xe rugwy omboyke hagwã íxugwi kwéry hembiaipo vaikwe, he'i Hesu. ²⁹ —Ha'e-ta peẽ-my. Ha'u-ma kuri uva rykwere. ãy ae katu nda'u mo'ãvéi-ma. Ha upe rire katu, xe Ru pende ruvixa oiko haty-py, ha'u jevy va'erã, he'i. —Upe-py agwahẽ ramo uva

rykwere pyahu ha'u jevy va'erã. Pene ndive ha'u jevy va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. ³⁰ Upéi oporahéi rire, osê oho-vy. Oliveiras yvyaty-py oho oje'ói-vy.*

“Xe ndaikwaái voi, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe” he'i Pedro-pe
(Mc 14.27-31; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

³¹ Upe jave ha'e he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peẽ kwéry pejehesa rerova-ta xéhegwi. Ko va'e pyhare-py xe reja-ta peẽ, he'i. —Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'e a-rami:

“Ajuka va'erã herekwa osarambipa hagwã ovexa hymba kwéry”*

he'i. Yma he'i hagwe-rami, ãy xe juka-tama, he'i.

³² —Ha upe rire xe anhemoingove jevy rire katu, aha va'erã Galiléia yvy-py, he'i. —Pene renonde aha ranhe va'erã, he'i íxupe kwéry.

³³ Upéi Pedro he'i:

—Gwĩ ne irũ kwéry ndéhegwi ojehesa rerova ramo jepe, xe ae katu ndorohejái joty va'erã, he'i Hesu-pe.

³⁴ —Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy, he'i Hesu Pedro-pe. —Etería ko va'e pyhare-py, ne'irá osapukái ramo gáju, “Xe ndaikwaái voi” ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe, he'i íxupe.

³⁵ —Ne ndive xe ajejuka uka ramo jepe, ndajehesa rerováí joty va'erã ndéhegwi, he'i íxupe Pedro. —“Xe ndaikwaáiry” nda'éiry joty arã nde-rehe, he'i Hesu-pe.

---

* **26:30** Mc 14.22-26; Lc 22.15-20; 1 Co 11.23-25   * **26:31** Zc 13.7

Pedro he'i hagwe-rami ave he'i inhirũ kwéry Hesu remimbo'e.

*Hesu ojapo oração Getsêmani yvaty-py
(Mc 14.32-42; Lc 22.39-46)*

³⁶ Ha upéi katu Hesu oho oje'ói-vy gwemimbo'e kwéry ndive. Ogwahẽ oho-vy Getsêmani yvaty-py:

—A-py pegwapy katu, he'i. —Xe ae ahasave-ta upe-py Nhandejáry ndive anhomongeta hagwã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³⁷ Upéi mbohapy ondive ogweraha. Ogweraha Pedro. Mokõi Zebedeu ra'y ogweraha ave ondive. Upe ramo Hesu ovy'are'ỹ-ma oiko-vy. Ojepy'ajopy eterei-ma ave oiko-vy. Ogwahẽ vy'are'ỹgwasu íxupe:

³⁸ —Ogwahẽ-ma vy'are'ỹgwasu xe-vy xe juka-ta va'e-rami, he'i. —Epyta nde a-py. Xe moirũ katu ereke e'ỹ reheve, he'i gwemimbo'e-pe.

³⁹ Upéi ha'e ae oho mbykymi hova-py ojeity yvy-rupi:

—Xe Ru, ereipe'ase ramo, eipe'a katu xéhegwi xe py'ajopyha. Xe-vy ojehu va'erã eipe'a katu xéhegwi. Ha ndereipe'aséi ramo ae katu, ani joty ereipe'a, he'i onhomongeta-vy Nhandejáry ndive.

⁴⁰ Upéi ou jevy mbohapy gwemimbo'e ha-py. Ogwahẽ ramo, ikéra otopa:

—Ma'erã po ereke e'ỹ reheve naxe ra'arõiry? Ma'erã peteĩ óra-py jepe naxe ra'arõiry? he'i.

⁴¹ —Epáy katu. Ejapo katu oração xe ra'arõ-vy pono penhembojejavy uka avave-pe, he'i. —Nde py'a kyre'ỹ voi. Ereke e'ỹ reheve erejapose mo'ã oração. Ha nde rete katu okese voi, he'i Pedro-pe.

⁴² Upéi oho jevy Nhandejáry ndive onhomongeta-vy:

—Ndereipe'aséi ramo xe py'ajopyha jepe, ereipota ramo ave xe ahasa asy jepe, tojapo joty katu ne remimbota, xe Ru, he'i oração apo-vy.

⁴³ Ouri jevy ramo, ikéra otopa jevy-ma. Hapehýi eterei-gwi, okepa-ma hikwái. ⁴⁴ Upéixa-gwi oheja jevy-ma oho-vy. Mbohapy jevy ojapo oração. Gwemimombe'ukwe omombe'u jevyri Nhandejáry-pe. ⁴⁵ Upéi ou jevy-ma gwemimbo'e oĩ ha-py:

—Ma'erã po ereke joty eretongea-vy? he'i. — Ogwahẽ-ma ngatu xe óra. Xe Nhande Ryke'y tee va'e ãy xe me'ẽ-ta xe reraha-vy gwĩ ojevavy va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha va'e po-py, he'i. ⁴⁶ — Epu'ã katu jaha. Ehexa katu. Onhemo'agwĩ-ma ra'e xéhegwi ou-vy upe xe pyhy ukaharã, he'i gwemimbo'e-pe omotenonde-vy opyhyharã-rehe.

*Hesu pyhyharã onhemoĩ-ma hese hikwái
(Mc 14.43-50; Lc 22.47-53; Jo 18.3-12)*

⁴⁷ Onhe'ẽ vyteri jave Hesu, ogwahẽ-ma ou-vy Judas, peteĩ doze hemimbo'e kwéry va'e. Indive kwéry heta ou ave. Opo-py ogweru kyse puku. Yvyra ave ogweru hikwái. Upéa pa'i ruvixa kwéry remimbou, judeu ruvixa kwéry remimbou voi. ⁴⁸ Ha Judas he'i ra'e íxupe kwéry: “Ahexa uka-ta peẽ-my pene rembipyhyse” he'i ra'e Hesu-rehe. “Upe ahovapyte-ta va'e pene rembipyhyrã voi” he'i ra'e íxupe kwéry Judas. “Ahovapyte jave peẽ peikwaa-ma arã. Peipyhy mani kuri íxupe” he'i ra'e ipyhyharã-pe.

⁴⁹ Upéa-gwi oho pya'e Hesu renda-py oipyhy hagwã. Judas he'i:

—Mba'éixa pa xe mbo'eháry, he'i ogwahẽ-vy íxupe.

Upéi ohovapyte Hesu-pe.

⁵⁰ Ha Hesu he'i:

—Xe irũ, he'i, —Mba'e apo-vy ereju ra'e, he'i íxupe. —Ejapo mani katu erejapose va'e, he'i Judas-pe.

He'i-ma ramo, ou onhemoĩ-ma hese oipyhy hagwã íxupe hikwái. ⁵¹ Upe-ma ramo, peteĩ Hesu irũ va'e omopu'ã okyse oikytĩ-vy. Ombogwái pa'i ruvixagwasu rembigwái-pe. Ohupity inambi, ho'a inambikwe oho-vy.

⁵² Ha Hesu he'i:

—Nde kyse katu emoĩ jevy hyru-py. Kyse omopu'ã va'e gwive kyse-py ave ojejuka va'erã, he'i kyse omopu'ã va'ekwe-pe. ⁵³ —“Ndaipóri Hesu pytygwõharã” ere mo'ã. Xe Ru-pe ahenói ramo, pya'e ombou arã xe-vy heta gwembigwái yváy pygwa xe resendeharã. Setenta e dois mil ombou arã xe-vy xe resendeharã, he'i. —Hetave ombou arã xe-vy xe resendeharã, he'i. ⁵⁴ —Ha nahenói mo'airy xe pytygwõharã-rehe. Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ a-rami:

“Ohasa asy va'erã Cristo”

he'i va'ekwe. Aipo ramo, xe Ru-pe ahenói ramo xe resende hagwã, naimbaraetevéi arã Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i. —Yma he'i hagwe-rami, ãy ndoikói arã, he'i kyse omopu'ã va'ekwe-pe.

⁵⁵ Upe ramo he'i ijaty jaty va'e kente-pe:

—Ma'erã po pegwahẽ peju-vy kyse reheve xe pyhy hagwã peju-vy? Ma'erã po yvyra reheve

ave pegwahẽ peju-vy? “Hesu oporosakea va'e” peje tipo peju-vy xe-rehe? he'i íxupe kwéry. —Ha ndaha'éiry upeixagwa xe, he'i Hesu íxupe kwéry. Iko'ẽ ko'ẽ agwapy aporombo'e-vy ae Nhandejáry róga kakwaa-py aiko-vy. Ha ndaxe pyhýi voi ra'e. ⁵⁶ Ha Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe katu ipokatu voi, imbaraete voi. Upéa-gwi yma he'i hagwe-ramima, ãy oiko-ma, he'i. —Kóixa ndojehúi ramo ra'e xe-vy, ndaipokatúi arã ra'e Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i íxupe kwéry.

Upe-ma ramo, hemimbo'e kwéry gwive ohejapa íxupe. Okanhymba oje'ói-vy íxugwi.

*Judeu ruvixa oporandu Hesu-pe hekoha-rehe
(Mc 14.53-65; Lc 22.54-55,63-71; Jo 18.12-14,19-24)*

⁵⁷ Ha upéi katu Hesu pyhyhagwe ogweraha íxupe. Caifás pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py ogweraha. Upe-py ojogweroaty ra'e gwĩ judeu rekombo'ehaty, judeu ruvixa kwéry ndive. ⁵⁸ Ha Pedro katu oho hapykwéri meme. Hesu rapykwéri puku oho. Pa'i ruvixagwasu roka peve ogwahẽ oho-vy. Upe-py ogwahẽ ramo, oike ogwapy polícia kwéry ndive oiko-ta va'e ohexa hagwã.

⁵⁹ Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa kwéry ndive, oheka heka mo'ã Hesu-rehe ijapu va'erã. Ojuka ukase íxupe hikwái. ⁶⁰ Hovagwy-py ou onhembo'y ramo jepe heta ijapu va'e, omombe'u joavy avy joty. Oipota peteixa omombe'u ojuka uka hagwã. Ha omombe'u joavy avy joty. Heta ijapu japu rire, ou onhembo'y mokõi va'e:

61 —Upéa remimombe'ukwe oromombe'u jevy-ta peẽ-my, he'i. —“Aitypa uka-ta ko Nhandejáry róga kakwaa, mbohapy áry-rupi amopu'ã jevy hagwã” he'i Hesu nhe'ëgwe mombe'u-vy.

62 Upe jave opu'ã onhembo'y-ma pa'i ruvixagwasu oĩ-vy:

—Ne mombe'u kuri. Ma'erã-gwi nerenhemombe'uíry ra'e nde? he'i Hesu-pe.

63 Ha Hesu katu opyta okirirĩ rei íxugwi. Mba'eve nde'íry íxupe.

Upéi pa'i ruvixagwasu he'i:

—Nhandejáry Tupã oikove va'e réry-py, oromonhe'ẽ-ta nde apu e'ỹ reheve, he'i íxupe.

—Nde pa Cristo nhane remiha'arõ va'e? he'i oporandu-vy íxupe. —Nde pa Nhandejáry ra'y tee va'e? Emombe'u katu ore-vy nde apu e'ỹ reheve, he'i íxupe omonhe'ẽse-vy.

64 Upéi Hesu he'i:

—Xe ko ha'e voi, he'i. —Nde xe mombe'uha-rami xe Cristo voi, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.

Upéi he'i jevy Hesu:

—Ha'e-ta peẽ-my kwéry. Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe rexa-ta kuri. Nhandejáry yke-rehe ijakatúa-koty agwapy ramo xe rexa va'erã. Imbaraeteve va'e Nhandejáry. Arai-rupi xe agweyy ramo xe rexa va'erã, he'i judeu ruvixa-pe.

65 Upéa nhe'ë ogwenohẽ-ma ramo ojéupe, ogweropoxy pa'i ruvixagwasu. Ogwerová-gwi, omondoro oao:

—Onhe'ë vai rei-ma onhemonhandejáry-vy mo'ã, he'i. —Pehendu-ma inhe'ë vaiha, he'i. —Outro imombe'uharã-rehe nanhaikotevéiry. Ojéhegwi rei onhe'ë vai-ma, he'i hese.

⁶⁶ —Mbava'e tipo pejapo-ta hese? he'i oporandu-vy.

—Tomano katu, tojejuka katu, he'i joa voi hese.

⁶⁷ Upe ramo onygwõ nygwõ hese. Osokea íxupe opo-py. Oĩ íxupe oĩpete va'e ave:

⁶⁸ —Nde Cristo, Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uhaty ra'e nde. Aipo ramo, emombe'u ore-vy kiva'e va'e ne nupã, he'i oinupã nupã-vy íxupe hikwái.

*“Ndaikwaáiry íxupe” he'i mo'ã Pedro Hesu-rehe
(Mc 14.66-72; Lc 22.56-62; Jo 18.15-18,25-27)*

⁶⁹ Ha Pedro katu ogwapy oĩ-vy oka-py. Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy iha-py kunhataĩ pa'i ruvixag-wasu rembigwái va'e:

—Nde ave eremoirũ ra'e Hesu Galiléia pygwa, he'i Pedro-pe.

⁷⁰ Ha Pedro he'i:

—Ndaxéiry, he'i. —Namoirũiry va'e voi íxupe, he'i upe-py oĩ va'e apyte-py Hesu-rehe. —Ne nhe'ẽ katu ndaikwaáiry, he'i mo'ã kunhataĩ-pe.

⁷¹ Upéi osẽ mbykymi oho-vy. Okẽ-my oho. Upe-py ohexa íxupe outro kunhataĩ:

—Upéa omoirũ va'e oiko-vy ra'e. Hesu Nazaré pygwa ndivegwa, he'i upe pygwa-pe.

⁷² —Ndaxéiry, he'i jevy Pedro kunhataĩ-pe. —Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhandejáry, he'i. —Ndaikwaáiry xe íxupe, he'i mo'ã Pedro kunhataĩ-pe Hesu-rehe.

⁷³ Upe riremi onhemo'agwĩ-ma ou-vy Pedro renda-py upe-py opu'ã oĩ-vy va'e:

—Galiléia pygwa nhe'ẽ-rami ave erenhe'ẽ. Hendivegwa voi nipo ra'e nde, he'i íxupe. —Nde rekoha-rehe oroikwaa, he'i íxupe.

⁷⁴ Upe ramo he'i:

—Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhan-dejáry, he'i. —Upe va'e xe ndaikwaáiry voi, he'i mo'ã upe pygwa-pe.

Upe-ma ramo pya'e osapukái gáju. ⁷⁵ Ha Pedro imandu'a-ma Hesu nhe'ëgwe-rehe: “Ne'írã osapukái ramo gáju, Xe ndaikwaáiry voi, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe”. Upéa nhe'ë-rehe imandu'a-ma ramo Pedro, osê-vy ojahe'o. Hasê-ma osê oho-vy.

27

Hesu ojereraha mburuvixa Pilatos renda-py
(Mc 15.1; Lc 23.1-2; Jo 18.28-32)

¹ Ko'ëmba-ma ramo, ojogweroaty jevy pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ndive:

—Mba'éixa jajuka uka-ta Hesu-pe? he'i on-hombo'e mbo'e-vy hikwái hese.

² Upe-ma ramo, onhapytĩ-ma íxupe. Ipokwaha reheve ogweraha mburuvixa Pilatos po-py ome'ë-vy.

Ojejuvy Judas
(At 1.16-19)

³ Ha upéi katu. “Ojuka-ta voi nipo Hesu-pe ra'e” he'i ojéupe Judas pe Hesu mombe'uhare ipy-hyharã-pe. Upéa-gwi omboasy eterei gwembi-apokwe. Omboasy-gwi ome'ëse jevy ojéupe ome'ë va'ekwe ime'ëhare-pe. Upe trinta prata gwigwa moeda ome'ëse jevy mo'ã íxupe kwéry:

⁴ —Ajejavy-ma, he'i. —Heko jejavy e'ÿ va'e amombe'u kuri ijuka ukaharã-pe, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Judas onhemombe'u-vy.

Ha ha'e kwéry katu nopenái joty inhe'ẽ-rehe:

—Noropenái ne nhe'ẽ-rehe, he'i. —Nde ae katu epena ne rembiaporã-rehe, he'i Judas-pe hikwái.

Nopenái hese.

⁵ Upe ramo oity yvy-py upe trinta moeda. Nhandejáry róga kakwaa koty-py oity. Oity rire, osẽ ojejuvy hagwã-pyma oho.

⁶ Ha pa'i ruvixa kwéry katu omono'õ no'õ jevy hembieitykwe:

—Ko va'e moeda ojuka uka-ta mo'ã va'e repy, he'i. —Upéa-gwi ndatekoháiry nhamoĩ hagwã pirapire ryruty-py Nhandejáry róga oĩ va'e-py, he'i ojóupe.

⁷ Upéixa ramo onhombo'e mbo'e onhondive oikwaa hagwã gwembiaporã. Oikwaa rire, oho ojogwa yvy. Upe yvy tuju-gwi mba'e ryrú apohaty mba'ekwe. Gwĩ yvy akéno-gwi ou va'ekwe ojaty hagwã ojogwa upe va'e yvy. ⁸ Upéa-gwi, ojejuka va'ekwe repykwe-py ojogwa-gwi, ombohéry, “Ojejuka va'ekwe yvy”. Ko'ánga ete peve héry upéixa.

⁹⁻¹⁰ Ko'a-rami ae yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Jeremias remimoĩgwe kwatiarehe:

“Oipyhy upe trinta prata gwigwa moeda oho ojogwa tuju-gwi mba'e ryrú apohaty mba'ekwe. Nhandejáry xe-vy he'i hagwe-rami oho ojogwa. Kwimba'e repykwe voi trinta moeda, he'i Israel re'ýi kwéry.”*

Yma he'i hagwe-rami áy oiko-ma.

---

* **27:9-10** Zc 11.12-13

“Nahembiapo vaíry ra'e” he'i ramo jepe Hesu-rehe, ome'ẽ joty ijukaharã-pe

(Mc 15.2-15; Lc 23.3-5,13-25; Jo 18.33-19.16)

¹¹ Ha upéi katu omonhembo'y imoĩ-vy Hesu-pe mburuvixa Pilatos rovagwy-py:

—Nde tipo ereiko ra'e judeu kwéry ruvixagwasu ramo? he'i oporandu-vy íxupe Pilatos.

Ha'e he'i:

—Xe voi aiko, he'i. —Ereha-rami aiko, he'i joty mburuvixa-pe.

¹² Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa kwéry ndive,

—Hembiapo vai-ma, hembiapo vai-ma, he'i joa ramo hese, mba'eve joty nomombe'úiry.

Onhemokirirĩ rei joty Hesu.

¹³ Upéixa-gwi:

—“Hembiapo vai vai-ma upe va'e” he'i ramo nde-rehe, ma'erã po ra'e nerenhemombe'úiry? he'i íxupe oporandu-vy Pilatos.

¹⁴ Ha ha'e katu mba'eve joty nde'íry. Heta nhe'ẽ ombojase mo'ã ramo jepe hese, mba'eve joty nomombe'úiry gwĩ ójehe onhe'ẽ vai vai va'e-pe.

Upéa rexa-vy, “Ma'erã po Hesu nonhemombe'úi joty gwĩ ójehe onhe'ẽ vai vai va'e-pe?” he'i ojéupe mburuvixa opondera-vy Hesu-rehe. ¹⁵ Ha oiko jave aretegwasu, oĩ opoi uka va'erã íxugwi. Peteĩ onhemoĩ preso va'ekwe-gwi oĩ opoi uka jevy va'erã imondo-vy mburuvixa. Upéixa tekoha. Upe ijaty va'e kwéry ojerure va'ekwe-gwi opoi uka-ma imondo-vy. ¹⁶ Upéa ojehu jave Hesu-pe, oĩ peteĩ onhemoĩ va'e preso héry va'e Barrabás. Upéa-pe enterove va'e oikwaa íxupe. ¹⁷⁻¹⁸ Ha upéi katu heta

kente ojogweroatypa. Upe ramo he'i: “Ndaija'éi-gwi rei Hesu-rehe oipyhy ra'e íxupe heru-vy xe-vy hikwái” he'i ojéupe mburuvixa. Upéa-gwi he'i:

—Kiva'e-gwi po peipota peẽ-my apoi, he'i, —arrabás-gwi para'e, Hesu Cristo héry va'e-gwi para'e? he'i oporandu-vy ijaty jaty va'e kwéry-pe.

¹⁹ Upe ramo ogwapy jave Pilatos oĩ-vy mburuvixa ogwapy haty-py, ombou onhe'ẽ hembireko íxupe:

—Upe va'e heko jejavy e'ỹ va'e. Eheja rei katu íxupe, he'i. —Pyhare ahexa kuri íxupe xe kérapy. Íxugwi anhemondýi. Xe kérapy ahasa asy ahexa ramo. Esyry katu ijypy-gwi, he'i omondo-vy onhe'ẽ ome-pe.

²⁰ Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa ndive katu, ombo'e mbo'e ijaty jaty va'e-pe:

—“Epoi katu Barrabás-gwi. Hesu ae katu to-jejuka” peje katu, he'i ijaty va'e kwéry-pe ojojurupya opo'ẽ-vy hikwái.

²¹ —Oĩ mokõi. Kiva'e-gwi tipo peipota apoi? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

Ha ha'e kwéry he'i:

—Barrabás-gwi epoi toho, he'i mburuvixa-pe hikwái.

²² —Aipo ramo, mbava'e tipo ajapo-ta Hesu Cristo héry va'e-rehe? he'i íxupe kwéry.

—Ejuka uka katu íxupe. Kurusugwasu-rehe ejuka uka íxupe, he'i joa joty íxupe.

²³ —Ajuka rei va'erã. Nahembiapo vaíry voíte Hesu ra'e, he'i Hesu-rehe íxupe kwéry.

—Emboja katu, emboja katu imoĩ-vy kurusugwasu-rehe omano hagwã, he'i joa joa hikwái onhe'ẽ hatãve tãve-vy hikwái.

²⁴ Upe-ma ramo he'i: “Ndaxe pu'akavéi-ma upe ijaty va'e kwéry-rehe” he'i. “Xe rairõ rei-tama hikwái opoxy-gwi. Xe mongyhyje rei-ma hikwái” he'i ojeupe ikyhyje-vy. Upéa-gwi ojerure y-rehe. Upéa y-py ojepohéi atýra-py. Ojogweroaty va'e kwéry resa-py ojepohéi:

—Xe potĩ-ma, he'i. —Ko heko jejavy e'ỹ va'e ndajukaséi, he'i. —Ndaxe py'a vaíry hese. Pene nhe'ẽ-py ae katu ojejuka va'erã Hesu, he'i Hesu-rehe Pilatos.

²⁵ —Ore nhe'ẽ-py voi tomano, he'i. —Hepyha ae katu ore-vy tojehu. Ore remiarirõ joapyri pyri-pe ave tojehu joty oho-vy, he'i mburuvixa-pe hikwái.

²⁶ Upe rire inhe'ẽ-py opoi Barrabás-gwi imondo-vy. Ha Hesu-pe katu he'i ombopi hagwã íxupe. Ome'ẽ ijukaharã-pe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

*Soldado kwéry onhembohory Hesu-rehe
(Mc 15.16-20; Jo 19.2-3)*

²⁷ Upe ramo mburuvixa rembigwái kwéry soldado va'e, ogweraha Hesu-pe. Mburuvixa róga kakwaa koty-py ogweraha íxupe. Upe-py entéro soldado gwive onhomboatypa hese. ²⁸ Ijao tee omboi íxugwi hikwái. Omonde hese ao pytã va'e. ²⁹ Upéi nhuatĩtĩ-gwi ojapo íxupe ijegwaka ra'angará omoĩ hagwã inhakã-rehe. Ipo akatúa-py omoĩ takwáry. Upéi gwety'ã-rehe onhesũ hovagwy-py onhembohory-vy hese:

—Toiko are katu judeu ruvixagwasu, he'i omboete ra'anga anga-vy íxupe, onhembohory-vy hese.

³⁰ Upéi katu onygwõ nygwõ-ma ave Hesu-rehe. Oipyhy ipo pygwa takwáry. Ipo pygware-py onhakârupã rupã íxupe. ³¹ Onhembohorypa rire hese, omboi íxugwi ao pytã va'e. Omonde jevy hese ijao. Upe rire ogweraha íxupe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

*Omboja Hesu-pe kurusugwasu-rehe ijuka-vy
(Mc 15.21-32; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)*

³² Ha upéi katu soldado kwéry Hesu reheve osẽ oje'ói-vy pe tetã-gwi. Osẽ jave, ohogwaitĩ Cirene tetã mygwa-pe héry va'e Simão-pe. Ogweraha uka íxupe Hesu kurusugwasurã. ³³ Ogwahẽ ohovy Gólgota oje'e ha-py. Akãgwe rendaty-rehe he'i Gólgota. ³⁴ Upe-py uva rykwere pohã hái va'e reheve ome'ẽ íxupe ho'u uka-vy. Ome'ẽ íxupe pono ohendu eterei ojéupe hasy va'e. Ha otantea rire katu ndo'úiry. ³⁵ Upéi ijuka hagwã-pyma ogwenogwahẽ íxupe heraha-vy omboja hagwã íxupe kurusu-rehe. Omboja rire soldado kwéry ohuga onhomboja'o ja'o hagwã Hesu aokwe-rehe. Ogana gana va'e ogweraha ijaokwe.* ³⁶ Upéi ogwapy hese orepára-vy. ³⁷ Ha Hesu-rehe hemimombe'ukwe ohai omoĩ ikurusu-rehe inhakã ári: “Kóa Hesu judeu ruvixagwasu va'e” he'i omoĩ-vy. ³⁸ Oĩ ave mokõi imonda va'e kurusu-rehe omboja ave imoĩ-vy. Hesu yke-rehe omoĩ, peteĩ ijakatúakoty, peteĩ ijasu-koty. Imbyte-py oĩ Hesu. ³⁹ Gwĩ

---

* 27:35 Sl 22.18

ohasa oiko-vy va'e opuka hatã hese. Onhakãreity ity onhembohory-vy hese. He'i Hesu-pe hikwái:*

⁴⁰ —“Aity-ta mo'ã Nhandejáry róga kakwaa amopu'ãmba jevy hagwã mbohapy áry-rupi” ere mo'ã kuri ndéjehe. —Aipo ramo, enheresende katu, he'i. —“Xe Nhandejáry ra'y” ere mo'ã kuri ndéjehe. Aipo ramo egwejy katu kurusu-gwi, he'i onhembohory-vy hese.

⁴¹ Upéixa ave onhembohory hese pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty ave. Upéixa ave onhembohory hese judeu ruvixa kwéry.

⁴² —Upéa opororesende va'ety. Ha ndaipu'akáiry gwekove-rehe onheresende hagwã, he'i hese onhembohory-vy. —“Xe Israel kwéry ruvixagwasu” he'i kuri ójehe. Aipo ramo ãy togwejy kurusu-gwi jarovia hagwã íxupe, he'i joa hese hikwái.

⁴³ —Nhandejáry-rehe ojerovia oiko-vy va'e. “Xe Nhandejáry ra'y” he'i kuri ójehe. Aipo ramo, oresendese ramo, toresende katu íxupe Nhandejáry ãy, he'i Hesu-rehe judeu ruvixa kwéry onhembohory-vy hese.* ⁴⁴ Upéixa ete ave upe mokõi imonda va'e hendive kurusugwasu-rehe onhemboja va'e, onhe'ẽ rei rei ave hese.

Omano Hesu

(Mc 15.33-41; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

⁴⁵ Upéi kwarahy mbyte-py pytũmba-ma upe yvy ári. Mbohapy óra peve pytũ. Ka'arugwasu peve pytũmba. ⁴⁶ Upe ramo onhe'ẽ hatã Hesu. He'i:

—Eli, Eli, lamá sabactâni? he'i.

* 27:39 Sl 22.7; 109.25   * 27:43 Sl 22.8

Ha'e ae onhe'ẽ-py onhe'ẽ. Upéa he'ise: “Tupã xe Járý, Tupã xe Járý, ma'erã-gwi po xe rejapa xe anho eterei?”* he'i oporandu-vy.

⁴⁷ Ha upe-py oĩ inhe'ẽ ohendu va'e:

—Upéa ohenói Elias-pe, he'i mo'ã Hesu-rehe.

⁴⁸ Upe-ma ramo oripara ogweru bucha. Omoakỹ uva rykwere hepy ete e'ỹ va'e-py. Takwáry-py omoĩ, oipyte uka Hesu-pe omboy'u-vy.* ⁴⁹ Ha outro kwéry katu he'i:

—Eheja katu. Ou-ta para'e Elias oresende hagwã íxupe, he'i hese.

⁵⁰ Upéi onhe'ẽ hatã jevy-ma Hesu. Ha upe rire katu omano-ma. ⁵¹ Upe-ma ramo pya'e ojeka Nhandejáry róga kakwaa pygwa okẽgwasu nhugwãha tuvixa ete va'e. Osoro hatã. Yvate-gwi yvy peve ojeka hatã ou-vy. Entéro-rupi omyimba yvy, itaty ojeka. ⁵² Ojepe'a iijyta. Heta heko marangatu va'e omano va'ekwe onhembotekove jevy-ma. ⁵³ Oyta-gwi osẽ oho-vy. Oike oho-vy Jerusalém tetã marangatu-py heta kente va'e-pe ojehexa uka-vy. Hesu onhemoingove jevy rire upe onhembotekove jevy va'e kwéry ojehexa uka-vy oho Jerusalém-py.

⁵⁴ Ha gwĩ capitão, soldado ruvixa va'e Hesu-rehe orepara va'e kwéry ndive katu, ohexa yvy omýi ramo. Entéro ojehe va'ekwe gwive ohexa ave. Upéa rexa-vy onhemondýi eterei hikwái. Upe jave ae he'i hikwái:

—Nhandejáry ra'y tee voi nipo ra'e, he'i Hesu-rehe hikwái.

---

* 27:46 Sl 22.1   * 27:48 Sl 69.21

⁵⁵ Heta kunha oĩ upe-py. Galiléia yvy-gwi ou ra'e. Hesu irũ meme voi gwĩ kunha. Ome'ẽ me'ẽ Hesu-pe hemikotevẽ. ⁵⁶ Oĩ Maria Madalena. Oĩ Maria, ha'e Tiago tyvýry José ndive isy ra'e oĩ ave upe-py. Oĩ ave Zebedeu ra'y sy. Oĩ outro kunha kwéry ou va'ekwe ave. Gwĩ kunha mombry-gwi oma'ẽ joa Hesu-rehe hikwái.

Itakwa-py omoĩ Hesu retekwe
(Mc 15.42-47; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

⁵⁷ Ka'aru ete-ma. Ogwahẽ ou-vy imba'e reta va'e héry va'e José. Arimatéia tetã-gwi ou va'ekwe. Ha'e Hesu nhe'ẽ renduha voi. ⁵⁸ Ogwahẽ rire oho mburuvixa renda-py ojerure Hesu retekwe-rehe:

—Ekwa eme'ẽ íxupe Hesu retekwe, he'i gwem-bigwái-pe Pilatos.

⁵⁹ Upéixa-gwi ogweraha hetekwe onhugwã ao morotĩ iporã va'e-py. ⁶⁰ Upéi oho ogweraha hetekwe imoĩ-vy hetekwe renderã ipyahu va'e-py. Ita ojo'o ra'e hetekwe renagwã. Upe-py omoĩ hetekwe. Upéi omboapajeréi imondo-vy itagwasu. Omboty haggwã itakwa rokẽ heseve omboapajeréi imondo-vy itagwasu. Ombotypa rire, oheja-ma oho-vy. ⁶¹ Ha Maria Madalena, Maria José sy ndive opyta upe-py. Hetekwe renda rokẽ rovagwy-py ogwapy oĩ-vy mokõive.

Soldado orepára Hesu retekwe renda-rehe

⁶² Iko'ẽ-my aretegwasu pegwarã omoimba rire, oho oje'ói-vy Pilatos renda-py. Upe-py oho pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ndive:

⁶³ —Nde, karai, he'i íxupe —Ore mandu'a upe ijapu va'e Hesu nhe'ẽgwe-rehe. “Mbohapy áry rire anhemoingove jevy va'erã” he'i va'ekwe oikove

vyteri jave, he'i. ⁶⁴ —Aipo ramo, mbohapyha áry peve, emonhangareko uka katu hyru-rehe, he'i. —Ou-ta para'e hemimbo'ekwe omonda hagwã hetekwe, he'i. —Ha upe rire katu, “Onhemoingove jevy-ma Hesu” he'i rei hagwã hese atýra-py. “Upéa Cristo, nhane remiha'arõ va'e” he'i ramo kuri hese, ijapu-ma va'erã voi hese. Ha ãy katu, “Onhemoingove jevy-ma” he'i ramo, ijapu vaive va'erã hese. Upéa-gwi emonhangareko uka katu hyru-rehe, he'i Pilatos-pe judeu ruvixa kwéry.

⁶⁵ —Néi, he'i íxupe kwéry. —Peraha katu soldado, he'i. —Tapeho jevy katu. Ani pene ate'ỹ teĩ ha'arõ-vy. Penhangareko porãha-rami, pemonhangareko uka porã porã katu hese, he'i judeu ruvixa-pe.

⁶⁶ Soldado ome'ẽ rire íxupe ogweraha hagwã, oho oje'ói-vy hikwái. Oho onhangareko-vy hetekwe ryru-rehe. Itagwasu-rehe omoĩ imbotyha ete pono oike nhemi koty-py imonda va'e. Upéi he'i:

—Perepara porã katu peiko-vy hetekwe ryru-rehe pono oike nhemi koty-py imonda va'e, he'i soldado kwéry-pe judeu ruvixa kwéry.

28

Hesu onhemoingove jevy-ma (Mc 16.1-10; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

¹ Pytu'uha áry rire, voi ete domingo-py, nako'ëi vyteri ramo, oho ohexa Hesu retekwe renda. Upepy oho Maria Madalena, Tiago sy ndive. ² Upe-ma ramo, omýi eterei yvy. Ogwejy ra'e ou-vy yváy-gwi Nhandejáry rembigwái. Oho hetekwe renda-py, oipe'a imbotyha itagwasu omboapajeréi jevy-vy, ogwapy hi'ári. ³ Overa va'e-rami hendy hova,

nhande resa mbojeyvy-vy. Ijao morotĩ porã, icky'a e'ỹ va'e ijao resakã va'e. ⁴ Ha gwĩ hetekwe renda-rehe orepaharãgwe onhemondýi eterei-ma íxugwi. Ombopy'a ryrýipa íxupe kwéry heity-vy. Omano va'ekwe-rami ho'a oje'ói-vy hikwái.

⁵ Ha Nhandejáry rembigwái va'e katu he'i kunha-pe:

—Ani pekyhyje teĩ. Hesu kurusu-rehe onhemboja va'ekwe retekwe-pe peju-ma pehexa kuri. ⁶ Peheka ramo jepe, ndaiporivéi-ma ko'a-py, he'i. —Oikove jevy-ma kuri. Aipo ho'e hagwe-rami oikove jevy-ma kuri. Oho-ma kuri. Peju katu peẽ pema'ẽ hupagwe-rehe, he'i. —Hendagwe reima oĩ, he'i. ⁷ —Ha upe rire katu ekwa pya'e emombe'u hemimbo'e kwéry-pe, “Oikove jevy-ma Hesu” jepe. “Ne renonderã-rupi oho-ta Galiléia yvy-py” ere hemimbo'e kwéry-pe. “Upe-py erehexa va'erã íxupe” jepe hemimbo'e kwéry-pe, he'i. —Upéa nhe'ẽ mombe'u-vy aju, he'i mokõi kunha-pe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa.

⁸ Upe-ma ramo pya'e oripara oho-vy hetekwe rendagwe-gwi pe kunha. Okyhyje ramo jepe, ovy'agwasu joty oho-vy jevy. Hemimbo'e kwéry renda-py oripara oho-vy omombe'u hagwã. ⁹ Upe-ma ramo ohogwaitĩ íxupe Hesu:

—Mba'éixa pa, he'i kunha-pe.

Upéi kunha onhemo'agwĩ-ma íxugwi oipyhy ipy omboete íxupe.

¹⁰ Upéi Hesu he'i:

—Ani pekyhyje teĩ. Ekwa teremombe'u gwĩ xe-rehe ojerovia va'e-pe, “Tapeho katu Galiléia yvy-

py. Upe-py xe rexa va'erã, he'i kuri Hesu" ere íxupe kwéry, he'i kunha-pe Hesu.

Hesu retekwe-rehe orepara va'erãgwe omombe'u ojehu va'ekwe

¹¹ Kunha oho jave, oĩ soldado Hesu retekwe-rehe orepara va'erãgwe va'e. Oho oje'ói-vy Jerusalém tetã-my omombe'u pa'i ruvixa kwéry-pe entéro ojehu va'ekwe gwive. ¹² Upéi ojogweroaty pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa ndive onhombó'e mbo'e-vy. Aipo ramo, heta plata ome'ẽ soldado kwéry-pe ijapu hagwã Hesu retekwe-rehe:

¹³ —Atýra-py peje, “Pyhare ou nhemi Hesu remimbo'ekwe. Oroke jave omonda hetekwe heraha-vy” he'i. —“Nororepara porãiry-gwi, ojereraha hetekwe” peje rire, ani pekyhyje teĩ, he'i íxupe. ¹⁴ —Upéa nhe'ẽ ohendu ramo mburuvixa, oronhomongeta arã hendive. Noromoingo asy ukái va'erã íxupe, he'i soldado-pe hikwái plata me'ẽ-vy.

¹⁵ Upe ramo upe soldado kwéry ogweraha plata. Judeu ruvixa he'i hagwe-rami ojapo, onhemombe'u mbe'u-vy. Judeu kwéry pa'ũ-rupi oho inhe'ẽgwe. Ko'ánga ete peve upéa rehegwa nhe'ẽ omombe'u mbe'u joty ojóupe.

“Tapeho opa-rupi xe moirũharã harã-pe xe mombe'u-vy” he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

(Mc 16.14-18; Lc 24.36-49; Jo 20.19-23; At 1.6-8)

¹⁶ Ha upéi katu onze hemimbo'e kwéry va'e oho oje'ói-vy Galiléia yvy-py. Ojeupi oje'ói-vy yvyaty ári upe Hesu remimombe'ukwe-py ojeupi hagwã oje'ói-vy. ¹⁷ Ohexa ramo íxupe, gwetyppy'ã-rehe onhesũ omboete-vy íxupe hikwái. Ha oĩ joty

hese ndojerovia teéiry va'e. “Hesu para'e, tapa ndaha'éí Hesu” he'i joty hese va'e. ¹⁸ Upe ramo onhemo'agwĩ-ma gwemimbo'e kwéry-gwi ou-vy:

—Xe mbopu'aka-ma Nhandejáry enterove va'e-rehe, he'i. —Entéro yváy pygwa, entéro ko yvy-py oĩ va'e gwive ave oheja xe pogwy-py meme imoĩ-vy, he'i.

¹⁹ —Aipo ramo, xe nhe'ẽ-py tapeho katu oparupi. Entéro tetã tetã ko yvy-py oĩ va'e-rupi gwive, tapeho xe moirũharã harã-pe xe mombe'u-vy, he'i. —Xe renduharã harã-pe xe mombe'u peiko-vy. Pemongarai rai íxupe kwéry xe Ru réry-py, xe ta'ýry réry-py ave. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e réry-py ave pemongarai rai peiko-vy. ²⁰ Peje, “Opamba'e ore orojapo haggwã Hesu ore-vy he'i va'ekwe gwive, nde ave ejapo katu” peje xe renduharã-pe, he'i. —Ha xe ae katu apomoirũ tee meme va'erã. Ndapoheja mo'ãi voíte peẽ-my. Ko yvy oiko vyteri jave xe apomoirũ meme va'erã, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u paha-vy onhe'ẽ.

Nhandejáry Nhe'ẽ
New Testament in Kaiwá (BR:kgk:Kaiwá)

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaiwá

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kaiwá

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

---

clxxx

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
7ba4d793-0e4f-5efd-8f91-509f2a6d9f6a